

MEB'İN YENİ
100'Ü

ÖZETİN
ÖZETİ

ETKİNLİKLER

5. SINIF

SÜREÇ
ODAKLI

TÜRKİYE YÜZYILI
MAARİF MODELİ

YAZILI
SENARYOLARI

AKILLI
TAHTA

3. Ünite: Ortak Mirasımız

Sosyal Bilgiler Defterim

Ekstra Ücretsiz
Dijital Platform

3000

Çözümlü Soru
ve Sınırsız

Deneme
Sınavları

5. SINIF

SOSYAL BİLGİLER

Fasikül - 2

Bu fasikülün basım, yayım ve satış hakları Editör Yayınevine aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan; fasikülün tümünden veya bölümlerinden, yönergelerinden, ölçme araçlarından, etkinliklerinden ve fasiküldeki modellemelerden esinlenmek, bunları taklit etmek veya benzerini yapmak suçtur. Aynı zamanda elektronik yollarla, fotokopi yoluyla, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz veya dağıtılamaz.

Editör

Turgut MEŞE

Yazar

Komisyon

ISBN

978-605-280-560-2

Sertifika No

40447

Baskı ve Cilt

Özgür WEB Matbaacılık

ANKARA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.editoryayinevi.com

İÇİNDEKİLER

3. ÜNİTE: ORTAK MİRASIMIZ

- ▶ ORTAK KÜLTÜREL MİRASIMIZ 5
- ▶ SOMUT VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ÖGELERİ.....11
- ▶ ANADOLU'NUN İLK YERLEŞİM YERLERİNDE YAŞAM 17
- ▶ MEZOPOTAMYA VE ANADOLU MEDENİYETLERİNİN ORTAK KÜLTÜREL MİRASA KATKILARI 22
- ▶ ÜNİTE DEĞERLENDİRME.....26

4. ÜNİTE: YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

- ▶ DEMOKRASİ VE CUMHURİYETİN TEMEL NİTELİKLERİ 5
- ▶ ETKİN VATANDAŞIN ÖZELLİKLERİ 11
- ▶ TEMEL HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ .17
- ▶ SORUNLARIMIZIN ÇÖZÜMÜNDE KURUMLAR ...23
- ▶ ÜNİTE DEĞERLENDİRME.....26

5. ÜNİTE: HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ

- ▶ KAYNAKLARIMIZIN VERİMLİ KULLANIMI 5
- ▶ BÜTÇEMİ PLANLIYORUM.....11
- ▶ İLİMİZDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER.....17

6. ÜNİTE: TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER

- ▶ TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN TOPLUM HAYATINA ETKİLERİ / TEKNOLOJİK ÜRÜNLERİN BİLİNÇLİ KULLANIMI.....23
- ▶ ÜNİTE DEĞERLENDİRME.....26

ORTAK KÜLTÜREL MİRASIMIZ

Edebiyat Mirası

- * İnsanlar duygu ve düşüncelerini önce sözlü sonra da yazılı hâle getirerek çeşitli eserler verdiler.
- * Bu eserler roman, öykü, şiir ve destanlar gibi türler hâlinde ortaya çıkmıştır.

Örnekler; Hunlara ait Oğuz Kağan Destanı, Mevlana'ya ait Mesnevi, Dostoyevski tarafından yazılmış Suç ve Ceza, Homeros'a ait İlyada ve Odyssea destanları, Victor Hugo'ya ait bir dünya klasığı olan Sefiller kitabı

Bilim Mirası

- * Dünyada meydana gelen olayların nedenlerini araştırırken insanlar deney ve gözlem metotlarını kullanmışlardır.
- * Bilimsel bilgi birikerek günümüz teknolojisini oluşturmuştur.

Örnekler; Tekerleğin ve ampulün icadı

Marie Curie; Polonyalı ünlü kadın fizikçi kanser hastalığını tedavi eden radyoaktivite ışınlarını bulmuştur.

Louis Pasteur; Fransız bilim insanı kuduz aşısını bulmuştur.

Gazi Yaşargil; Mikro cerrahiye, beyinle ilgili hastalıklarda uygulayarak çok zor ve hassas bölgelerdeki tümörlerin alınabileceğini kanıtlamıştır.

Ortak Miras

- * **Miras:** Bir neslin kendisinden sonra gelecek kuşaklara bıraktığı her şeydir.
- * **Ortak miras:** Geçmişteki tüm insanlık tarihini içine alan maddi ve manevi değerlerin tümüne ortak miras denir. Örneğin sanat, edebiyat ve bilim yapıtları ile düşünceler gibi.
- * Ortak miras insan eliyle yapılmış olabilir ya da doğa olayları sonucunda kendiliğinden oluşmuş olabilir. Ortak miras bir devlete ya da millete ait değildir. Tüm dünya insanlarına aittir.
- * Ortak miras insanlığın yüzyıllardır süren çabaları ve birikimleri sonucu oluşmuştur.

Sanat Mirası

- * İnsanlar ilk çağlardan itibaren estetik ürünler ortaya koymaya başlamıştır.
- * İlk örneği Yontma Taş Devri'ndeki mağara resimleridir.

Örnekler; İstanbul'da Ayasofya Camii, Çinlilere ait olan dünyanın en uzun savunma duvarı olan Çin Seddi, Adıyaman Nemrut Dağı heykelleri, Babür İmparatorluğu hükümdarı Şah Cihan tarafından Hindistan'da inşa ettirilen Tac Mahal

Düşünce Mirası

- * Farklı milletlerden düşünürler ortaya bazı görüşler koymuşlardır.
- * Bu görüşler insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmiştir.
- * Düşünce akımları sayesinde insanlık günümüzdeki konumuna ulaşmıştır.

Örnekler; Mevlana'nın hoşgörü anlayışı, Aristo'nun görüşleri ve Yunus Emre'nin insanlık sevgisi

Ortak Mirasın Korunması

- * Az bulunması ve yerine yenisinin konulamaması nedeni ile çok iyi korunmalıdır.
- * Bu miras öğeleri korunmazsa ortak mirasın gelecek kuşaklara aktarılması mümkün olmayacaktır.
- * Bilim, edebiyat ve düşünce ürünleri kütüphanelerde, sanat ürünleri ise müzelerde korunmaktadır.
- * Tarihi ve doğal zenginlikler uluslararası örgütler ve hükümetler tarafından "sit alanı" ilan edilerek koruma altına alınmıştır.
- * **Sit alanı:** Geçmişteki medeniyetlerin yaşadıkları devirleri yansıtan kent ve kent kalıntılarının koruma altına alındığı alanlardır.

UNESCO

- * İnsanlığın ortak mirasını uluslararası düzeyde korumak ve geliştirmek amacıyla 1972 yılında yapılan UNESCO Genel Konferan-sında 'İnsanlığın Ortak Malı Olan Kültürel ve Doğal Varlıkların Korunması Sözleşmesi' kabul edilmiştir.
- * Türkiye bu sözleşmeyi 1982 yılında onaylayarak kabul etmiştir.
- * Ülkemizin, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün sorumluluğu altında yürüttüğü çalışmalar neticesinde bugüne kadar UNESCO Dünya Miras Listesi'ne 21 varlığımızın alınması sağlanmıştır.

Ülkemizde Bulunan Dünya Mirasları

Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası

- * Cami, darüşşifa (hastane) ve türbeden meydana gelen bir külliye-dir.
- * Anadolu ilk Türk beyliklerinden Mengücek Beyliği'ne aittir.
- * Külliye'nin birçok yerinde, taş işçiliğinin en nadide ve en ince örneklerini yansıtan motifler dikkat çekmektedir.
- * En önemli özelliklerinden biri de bezemelerde yer alan on binlerce motifin hiçbirinin bir daha kendini tekrar etmemesidir.

Efes Antik Kenti

- * Helenistik, Roma, Doğu Roma, Beylikler ve Osmanlı dönemleri boyunca yaklaşık 9000 yıl kesintisiz yerleşim görmüş ve tarihinin tüm aşamalarında çok önemli bir liman kenti ve kültürel ve ticari merkez olmuştur.
- * Efes'te farklı dönemlere ait en üstün mimari ve kent planlama örnekleri bulunmaktadır.

Pamukkale

- * Denizli ilinde doğal bir mevkidir.
- * Kent kaplıcaları ve akan sulardan kalan karbonat mineralleri teraslarını, travertenleri kapsamaktadır.

Nemrut Dağı

- * Adıyaman'ın Kahta İlçesi'nde 2150 metre yüksekliğindeki Nemrut Dağı yamaçlarında yer almaktadır.
- * Kommagene Kralı I. Antiochos'un tanrılara ve atalarına minnettarlığını göstermek için yaptırdığı mezar ve anıtsal heykellerdir.
- * Helenistik Dönemin en görkemli kalıntılarından birisidir.

Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi

- * Mimar Sinan'ın ustalık eseridir.
- * Teknik ve estetik mükemmelliğiyle dünyadaki en önemli yapılardan biridir.
- * Osmanlı padişahı II. Selim tarafından yaptırılmıştır.

Dünyadan Ortak Miras Örnekleri

Tac Mahal

İslâm türbe mimarisinin en önemli eserlerinden birisi olarak kabul edilir. Babür İmparatoru Şah Cihan tarafından Hindistan'ın Agra şehrinde yaptırıldı. Şah Cihan'ın, eşi Mümtaz Mahal'in ölümü üzerine, onun anısına yaptırdığı türbedir.

Mostar Köprüsü

Bosna-Hersek'in Mostar şehrinde geçen Neretva Nehri üzerinde bulunan köprüdür. Köprü Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayreddin tarafından 1566 yılında inşa edildi.

Hillier Gölü

Batı Avustralya'da bulunan göl pembe rengiyle görenleri hayran bırakmaktadır. Okyanustan ince bir kumsal ve yeşillik ile ayrılan göl, 600 metre uzunluğa sahiptir.

Çin Seddi

Uzaydan bakıldığında ince, uzun bir dere gibi görülebilen, insan eliyle yapılmış tek eserdir. Çin'in kuzeybatısı boyunca uzanan dünyanın en uzun savunma duvarıdır. Çinliler ülkenin sınırlarını Hunlara karşı savunmak amacıyla yapmıştır.

1.

Etkinlik

Ortak Kültürel Mirasımız

Verilen ifadelerin hangi kavrama ait olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Bir neslin kendisinden sonra gelecek kuşaklara bıraktığı her şeydir.	Hatıra	Birleşmiş Milletlerin eğitim, bilim ve kültür örgütüdür.	WHO
	Miras		UNESCO
Cevap:	Varlık	Cevap:	UNICEF
Adıyaman Nemrut Dağı heykellerinin içinde yer aldığı ortak miras ögesidir.	Sanat mirası	Geçmişteki tüm insanlık tarihini içine alan maddi ve manevi değerlerin tümüne denir.	Hoşgörü
	Edebiyat mirası		Milli kültür
Cevap:	Düşünce mirası	Cevap:	Ortak miras
Uzaydan dünyaya bakıldığında görülebilen insan eliyle yapılmış tek eserdir.	Çin Seddi	UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2015 yılında girmiş Efes Antik Kentin bulunduğu ilimizdir.	Çanakkale
	Mostar Köprüsü		Antalya
Cevap:	Efes Antik Kenti	Cevap:	İzmir
Tarihte ilk Türk devleti olan Hunlara ait Oğuz Kağan Destanı'nın içinde yer aldığı ortak miras ögesidir.	Edebiyat mirası	Geçmişteki uygarlıklara ait kent ve kent kalıntıları ile önemli tarihi olayların yaşandığı yerlerin korunması gerekli alanlardır.	Sit alanı
	Bilim mirası		Yaşam alanı
Cevap:	Düşünce mirası	Cevap:	Kırmızı alan
İlk çağlarda insanların mağara duvarlarına yaptıkları resimlerin içinde yer aldığı ortak miras ögesidir.	Düşünce mirası	Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası olarak bilinen yapı topluluğunun (cami, hastane ve türbe, medrese) bulunduğu ilimizdir.	Erzurum
	Bilim Mirası		Sivas
Cevap:	Sanat mirası	Cevap:	Gaziantep
Mikro cerrahiye beyinle ilgili hastalıklarda uygulayarak çok zor ve hassas bölgelerdeki tümörlerin alınabileceğini kanıtlamıştır.	Aziz Sancar	Aristo'nun görüşlerinin ve Mevlana'nın hoşgörü anlayışının içinde bulunduğu ortak miras ögesidir.	Düşünce mirası
	Gazi Yaşargil		Sanat mirası
Cevap:	Fuat Sezgin	Cevap:	Edebiyat mirası

2.
Etkinlik

Ortak kültürel Mirasımız

Soruları verilen kavramları kullanarak cevaplayınız. Daha sonra bu cevapların ortak miras öğelerinden hangisine ait olduğunu aşağıdaki uygun olan başlıkların altına yazınız.

- ◆ Hattuşaş ◆ Göbeklitepe ◆ Safranbolu şehri ◆ Çatalhöyük ◆ Gazi Yaşargil ◆ Marie Curie
◆ Ali Kuşçu ◆ Thomas Edison ◆ Mesnevi ◆ Suç ve Ceza ◆ Sefiller ◆ Vadideki Zambak

- * Çorum ilimizde bulunan İlk Çağ uygarlıklarından Hititlere ait kentin adı nedir?
- * Karabük şehrinde ahşap evlerin bulunduğu bölgenin adı nedir?
- * Şanlıurfa'da bulunan dünya tarihinin ilk tapınağı olarak bilinen arkeolojik alanın adı nedir?
- * Konya sınırları içerisinde bulunan ilk yerleşme, ilk ev mimarisi örneği olan Neolitik Antik Kent'in adı nedir?
- * Dünya Beyin Cerrahları Birliği tarafından "yüzyılın adamı" seçilen bilim insanı kimdir?
- * Bilim dalında iki kere Nobel Ödülü alan ilk bilim insanı kimdir?

- * 2013 yılında NASA tarafından Ay'ın bir bölgesine adı verilen bilim insanı kimdir?
- * 1880 yılında evlerde kullanılabilecek ampulü üretmeyi başaran bilim insanı kimdir?
- * Mevlana tarafından yazılmış aşk, tasavvuf ve evrensel hakikatler gibi konuları ele alan eserin adı nedir?
- * Dostoyevski'nin suç işleyen insanların duydukları vicdan azabını vurgulamak amacıyla yazdığı romanın adı nedir?
- * Victor Hugo'ya ait bir dünya klasiği olan eserin adı nedir?
- * Balzac'ın Fransız İhtilali sonrası toplumsal hayat hakkında bilgi veren eserinin adı nedir?

Sanat Mirası

◆ .....
◆ .....
◆ .....
◆ .....

Edebiyat Mirası

◆ .....
◆ .....
◆ .....
◆ .....

Bilim Mirası

◆ .....
◆ .....
◆ .....
◆ .....

3.

Etkinlik

Ortak Kültürel Mirasımız

Aşağıda yanlış verilmiş ifadelerin doğrusunu karşlarına yazınız.

Ortak miras geçmişteki tüm insanlık tarihini içine alan maddi değerlerin tümüdür.

.....

.....

İnsanlığın sanat mirasındaki ilk örneği Yontma Taş Devri'nde yaptıkları heykellerdir.

.....

.....

Ayasofya Camii Bursa ilimizde bulunmaktadır.

.....

.....

Yunus Emre'nin insanlık sevgisi, ortak mirasın ögesi olan bilim mirasına örnek verilebilir.

.....

.....

Pasteur'ün tüm dünyada tanınmasını sağlayan buluşu verem aşısıdır.

.....

.....

Aziz Sançar 2015 Nobel Fizik Ödülü'nü kazanmıştır.

.....

.....

Oğuz Kağan Destanı ortak mirasın ögesi olan düşünce mirasına örnek verilebilir.

.....

.....

Bilim, edebiyat ve düşünce ürünleri müzelerde korunmaktadır.

.....

.....

Tarihi ve doğal zenginlikler hükümetler tarafından "ortak alan" ilan edilerek korunur.

.....

.....

Ülkemizde sanat ürünleri sivil toplum kuruluşları tarafından korunmaktadır.

.....

.....

4.
Etkinlik

Ortak Kültürel Mirasımız

Aşağıda Hakan Bey, çocuklarına ülkemizde UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan eserler hakkında bilgiler vermektedir. Bu eserlerin bulunduğu ilerimizi örnekteki gibi yazınız.

Ortak Mirasımız

Doğal oluşumları, yer altı şehirleri ve peribacalarıyla dünya çapında üne sahip olan Kapadokya, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1985 yılında girmiştir.

Nevşehir

Anadolu'nun geleneksel taş işçiliğinin nadide bir örneği olan Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1985 yılında girmiştir.

Ayasofya, Aya İrini, Topkapı Sarayı, Süleymaniye Camii, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1985 yılında girmişlerdir.

Hatti, Asur, Hitit, Frig, Galat, Roma ve Bizans dönemlerine ait kalıntıların yer aldığı Hattuşaş Antik Kenti, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1986 yılında girmiştir.

Helenistik döneme ait Nemrut Dağı heykelleri, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1987 yılında girmiştir.

Beyaz travertenleri ile Pamukkale, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1988 yılında girmiştir.

Truva Antik Kenti, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1998 yılında girmiştir.

Bergama Antik Kenti, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2014 yılında girmiştir.

Mimar Sinan'ın ustalık eseri olan Selimiye Cami ve Külliyesi, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2011 yılında girmiştir.

Tarihinin ilk tapınağı olarak bilinen Göbeklitepe, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2018 yılında girmiştir.

SOMUT VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ÖGELERİ

Ortak Miras

* İnsanlığın ortak mirası; insanların tarih boyunca ürettiği sanat, düşünce, edebiyat ve bilim eserlerinden oluşur.

Dünyadan Örnekler

Kobustan Millî Parkı

- * Azerbaycan'da yer alan dağlık bölgedir.
- * Pek çok dağ geçidi barındıran bölgenin adının buradan geldiği tahmin edilmektedir.
- * 2007'de UNESCO bu bölgeyi Dünya Mirası ilan etti.

Versay Sarayı (Versailles)

- * Tarihi bir Fransız şatosudur.
- * Sarayın ilk binasının yapımına 1661'de başlanmıştır, daha sonra değişik zamanlarda genişletilmiştir.
- * Saray, günümüzde müze olarak kullanılır.

Babil Antik Kenti

- * Irak'ta bulunmaktadır.
- * MÖ 18. yüzyılda Babil hükümdarı Hammurabi tarafından kurulmuştur.

Cam Minaresi

- * Afganistan'da yer almaktadır.
- * Hindistan'daki Kutub Minar'ın ardından dünyanın tuğladan inşa edilmiş en yüksek minaresidir (65 m).

Somut Kültürel Miras

- * Tablolar, heykeller, sikkeler, el yazmaları, arkeolojik eserler, anıtlar, arkeolojik sitle, tarihi kent dokuları vb. eserlerdir.

Anı Arkeolojik Alanı

Kars sınırları içerisinde yer almaktadır.

Tarihte Selçuklu, Bizans, Gürcü ve Ermeni kültürlerine ev sahipliği yapmıştır.

UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2016 yılında girmiştir.

Afrodisiyas Antik Kenti

Aydın ilinde bulunan kentin kuruluşu MÖ. 13. yüzyıla kadar uzanmaktadır.

Antik Çağ'ın sanat ve mimari konusunda merkezi olarak kabul edilmektedir.

UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2017 yılında girmiştir.

Göbeklitepe

11 bin yıl öncesine kadar uzanan Göbeklitepe tarihi, Şanlıurfa kent merkezinin 18 kilometre kuzeydoğusunda bulunur.

Dünya tarihinin ilk tapınağı olarak bilinen bu arkeolojik alan, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2018 yılında girmiştir.

Türkiye'den Örnekler

Truva Arkeolojik Alanı

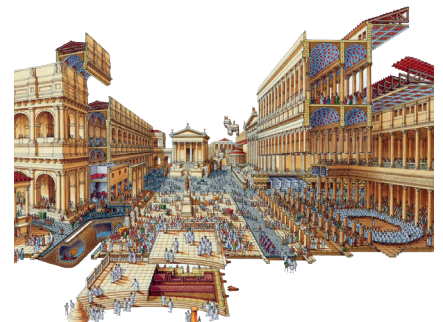
- * Çanakkale ilimizde bulunmaktadır.
- * Uygarlıkların ticari ve kültürel bağlantıları için çok önemli bir role sahiptir.
- * UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1998 yılında girmiştir.

Diyarbakır Surları

- * Tarihi milattan önceye dayanır ve döneminin önemli savunma yapıları arasında yer almaktadır.
- * UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2015 yılında girmiştir.

Çatalhöyük Neolitik Alanı

- * Konya'da bulunan Çatalhöyük, Neolitik Dönem'e ait bir yerleşim yeridir.
- * Şehirleşmenin hem de tarım alanlarının en iyi şekilde kullanıldığı tarihteki ilk yerleşim yeri olma özelliğine sahiptir.
- * UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2012 yılında girmiştir.

Dünyadan Örnekler

Dolma Yapma ve Paylaşma Geleneği

- * Azerbaycan'da sürdürülen bir gelenektir.
- * Özel günlerde ve toplantılarda eğlenilir, dayanışma, saygı ve misafirperverliği ifade eder.

Punto

- * Küba yaşatılan çiftçilerin şiir ve müzik geleneğidir.
- * Diyalogu teşvik eder ve ilgili toplulukların duygularını, bilgilerini ve değerlerini ifade eder.

Org İşçiliği

- * Bir müzik aleti olan org yapımı Almanya'da geleneksel mesleklerden biri olarak yerini almıştır.
- * Org işçiliği ve müzik, yüzyıllar boyunca Almanya'nın müzikal yapısını ve enstrüman yapımını şekillendirdi.

Somut Olmayan Kültürel Miras

- * Destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, atasözler, kukla, tiyatro, düğün, nişan, şölenler, geleneksel yemekler, el sanatları vb.

Türkiye'den Örnekler

Meddahlık Geleneği

- * Tek kişilik oyun formunda yapılan bir sahne gösterisidir.
- * Bu geleneği sürdüren oyuncuya **meddah** denir.
- * Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla bu sahne-gösteri sanatı ilgisini kaybetmiştir.

Mevlevi Sema Törenleri

- * İçinde dini öğe ve temaların bulunduğu tasavvufi bir törendir.
- * Sema töreni, her yıl Konya ilimizde Mevlevi müziği eserleri eşliğinde yapılmaktadır.

Âşıklık Geleneği

- * Şiiri, müziği ve hikâye anlatımını içeren çok yönlü bir sanattır.

Karagöz

- * İnsan, hayvan veya eşya şekillerinin çubuklara takılıp arkadan yansıtılan ışıkla beyaz perde üzerinde hareket ettirildiği bir gölge oyunu türüdür.

Geleneksel Tören Keşkeği

- * Kadın ve erkek gruplarının katılımıyla büyük kazanlarda ve açık ateşlerde, buğday ve etin birlikte pişirilmesiyle yapılan tören yemeğidir.

Mesir Macunu Festivali

- * Manisa şehriyle ilişkilendirilen geleneksel bir Türk tatlısıdır.
- * 40 farklı baharat karışım türünden oluşan bir şifa karışımı ile ilgili Manisa'da her yıl Mesir Macunu Festivali düzenlenir.

Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı

- * Kendine özgü tekniklerle hazırlanan ve tekneye alınan suyun üzerinde boyalarla oluşturulan desenlerin kâğıda aktarılmasıyla yapılan geleneksel bir sanattır.

Tezhip

- * Bir tür kitap süsleme sanatıdır.
- * Yazma kitapların sayfalarına, hat levhalarına altın tozu ve boya ile yapılan her türlü bezemedir.

Türk Kahvesi ve Geleneği

- * Türk kahvesi, nişanlanma törenleri, tatiller, sosyalleşme toplantıları gibi bazı sosyal olayların her zaman vazgeçilmez bir parçasıdır.

Hüsn-i Hat

- * Güzel yazı yazma sanatıdır.
- * Türkiye'de bu kültürün uygulayıcıları "Hattat" olarak anılmaktadırlar.
- * Bu sanata güzel yazı manasına gelen hüsn-i hat denilmiştir.

Çay Kültürü

- * Çay yapraklarının ve tomurcuklarının içecek yapmak için kullanıldığı bir tarım bitkisidir.
- * Türkiye'de çay üreticilerinin ve çay fabrikalarının en yoğun olduğu Rize'de hayat çay kültürü etrafında dönmektedir.

5.
Etkinlik

Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri

Verilen soruların cevaplarının hangisi olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Hangisi somut olan ortak miras kültür ögesine örnek verilebilir?	Atasözleri
	Tablolar
	Destanlar
Cevap:	

Hangisi somut olmayan ortak miras kültür ögesine örnek verilebilir?	Sikkeler
	Düğünler
	Antik kentler
Cevap:	

Şanlıurfa ilimizde bulunan somut olan ortak miras kültür ögesi hangisidir?	Arslanteppe Höyüğü
	Truva
	Göbeklitepe
Cevap:	

Somut olan ortak miras kültür öğelerinden olan surlarıyla ünlü ilimiz hangisidir?	Ankara
	Diyarbakır
	Adana
Cevap:	

Bir tür kitap süsleme sanatı olup aynı zamanda somut olmayan ortak miras kültür ögesi hangisidir?	Hüsn-i Hat
	Tezhip
	Ebru
Cevap:	

Somut olmayan ortak miras kültür öğelerinden müzik aleti olan org yapımı hangi ülkenin geleneksel mesleğidir?	İngiltere
	Almanya
	İtalya
Cevap:	

Antik Çağ'ın sanat ve mimari konusunda merkezi olarak kabul edilen Afrodiasias Antik Kenti hangi ilimizdedir?	Trabzon
	Aydın
	Antalya
Cevap:	

Somut olmayan ortak miras kültür öğelerinden Dolma Yapma ve Paylaşma Geleneği hangi ülkeye aittir?	İran
	Türkmenistan
	Azerbaycan
Cevap:	

İçinde dini öge ve temaların bulunduğu tasavvufi bir tören olan Sema Töreni her yıl hangi ilimizde düzenlenmektedir?	Şanlıurfa
	Konya
	Eskişehir
Cevap:	

Türk kültüründe yer alan âşıklık geleneğinde hangi konu yer almaz?	Şiir
	Resim
	Müzik
Cevap:	

Türkiye'de çay üreticilerinin ve çay fabrikalarının en yoğun olduğu çay kültürünün merkezi sayılan ilimiz hangisidir?	Sinop
	Rize
	Balıkesir
Cevap:	

Dünyanın tuğladan inşa edilmiş en yüksek ikinci minaresi olan Cam Minaresi hangi ülkededir?	Hindistan
	Afganistan
	Suriye
Cevap:	

6.
Etkinlik

Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinde geçen somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerini verilen başlıkların altına yazınız.

Anadolu, geçmişte yaşamış farklı uygarlıklara ait eserler ile köklü bir geçmişe sahip Türk kültüründen kaynaklı birçok geleneğe ev sahipliği yapmaktadır. İstanbul'da Ayasofya, Aya İrini, Topkapı Sarayı ve Süleymaniye Camii ilk göze çarpan tarihi kültürel miras öğeleridir. İstanbul sadece tarihiyle değil geçmişte çarşılarında bulunan kahvehanelerde Karagöz, meddahlık gibi Türk geleneklerini de sıkça yaşatmıştır. Turizm kentimiz olan Antalya'da Faselis Antik Kenti, Aspendos Tiyatrosu, Olimpos Antik Kenti geçmişini günümüze taşıyan kültürel miraslarımızdır. Konya; Mevlana Türbesi, Karatay Medresesi ve Çatalhöyük Neolitik Kenti gibi tarihi eserleri yanında her yıl düzenlenen Sema töreni ile Mevlana'nın hoşgörü anlayışını dünyaya tanıtması açısından önemli bir yere sahiptir. Türk misafirperverliği günümüzde hâlâ Anadolu'nun her köşesinde devam etmektedir. Misafirlere kahve veya çay servisi bunun en güzel örneğidir. Zaman içinde birçok geleneğimiz unutulsa da hâlâ devam edenler de vardır. Örneğin Manisa'da Mesir Macunu Festivali, Edirne'de Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, İzmir'de Geleneksel Tören Keşkeği Festivali, Nevruz ya da Hıdırellez Bayramı gibi.

SOMUT KÜLTÜREL MİRAS ÖGELERİ

- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ÖGELERİ

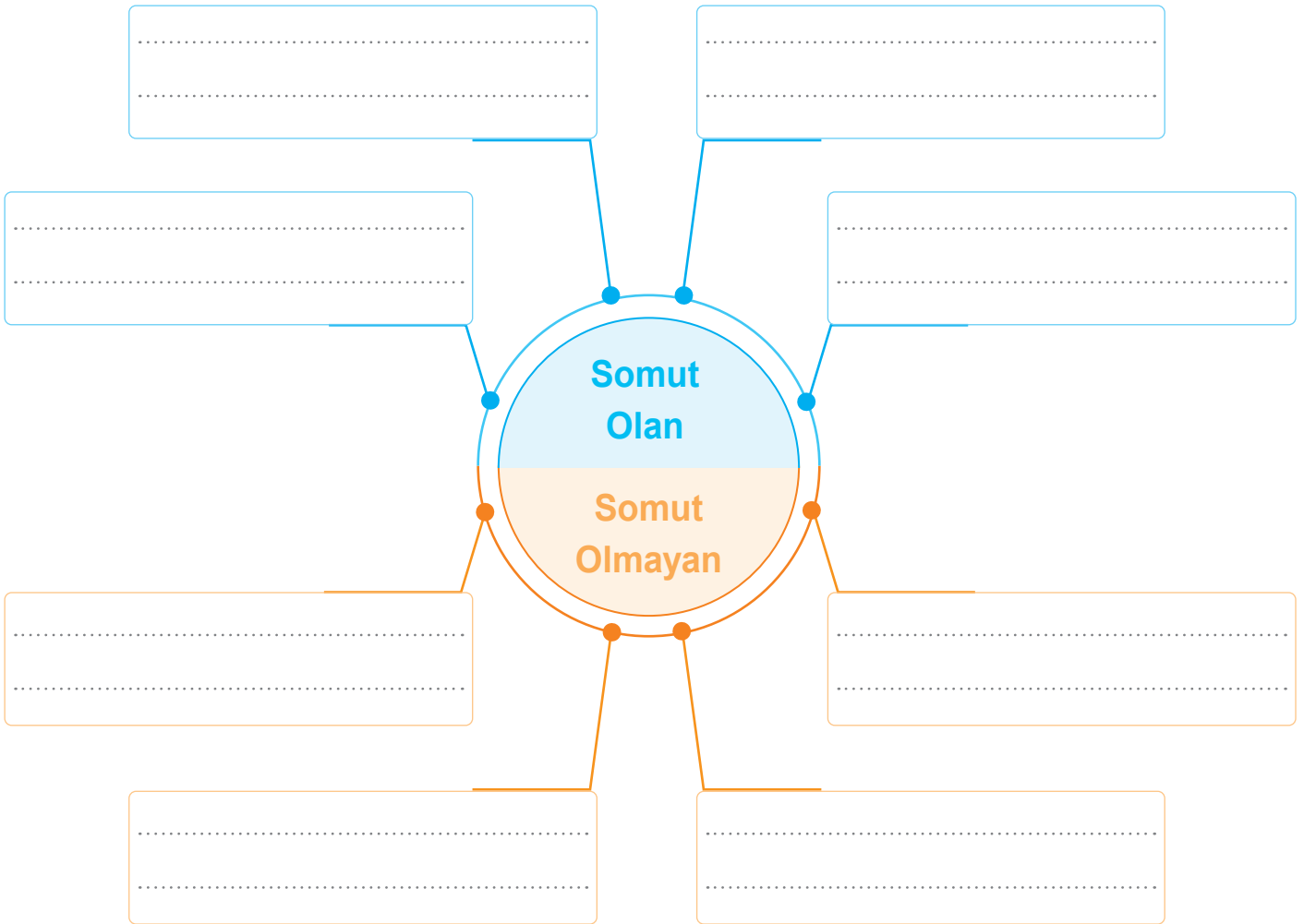
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....
- ➔ .....

7.
Etkinlik

Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri

Aşağıda kültürel miras öğeleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin somut ve somut olmayan kültürel mirastan hangilerine ait olduğunu yazıp, verdiğiniz cevaplara göre kendinizi değerlendiriniz.

Minyatür küçük boyutlu resim sanatıdır.	Aşıklık geleneği Türk kültürüdür.
Ani Kalesi Kars ilindedir.	Pamukkale Milli Parkı Denizli ilindedir.
Rize çay kültürünün merkezidir.	Karagöz bir gölge oyunudur.
Efes Antik Kenti İzmir ilindedir.	Tarihinin ilk tapınağı Göbeklitepe'dir.

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM	Mükemmel	İyi	Orta	Geliştirilmeli
Somut kültürel miras öğelerini bilme				
Somut olmayan kültürel miras öğelerini bilme				
Somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerini ayırt edebilme				

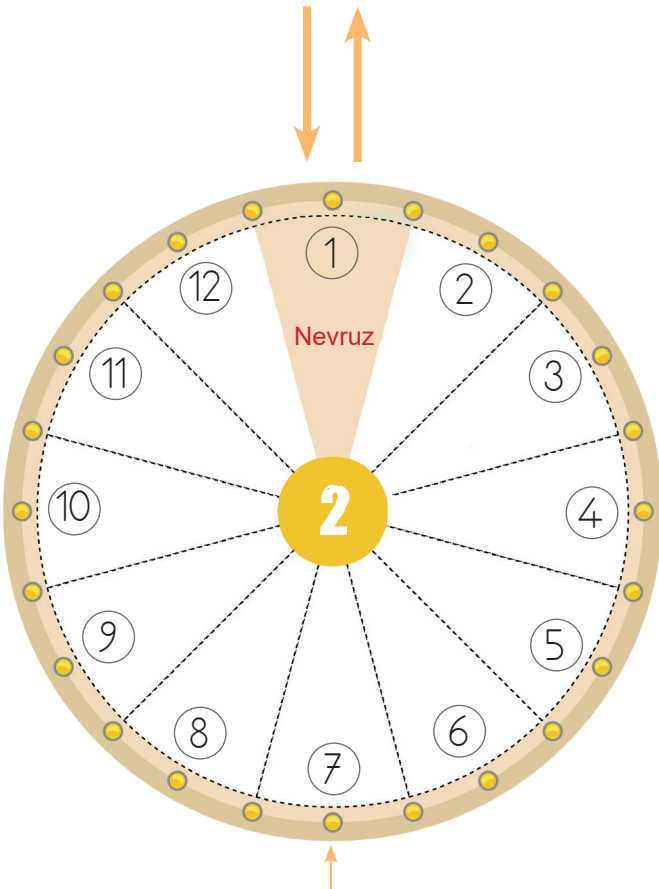
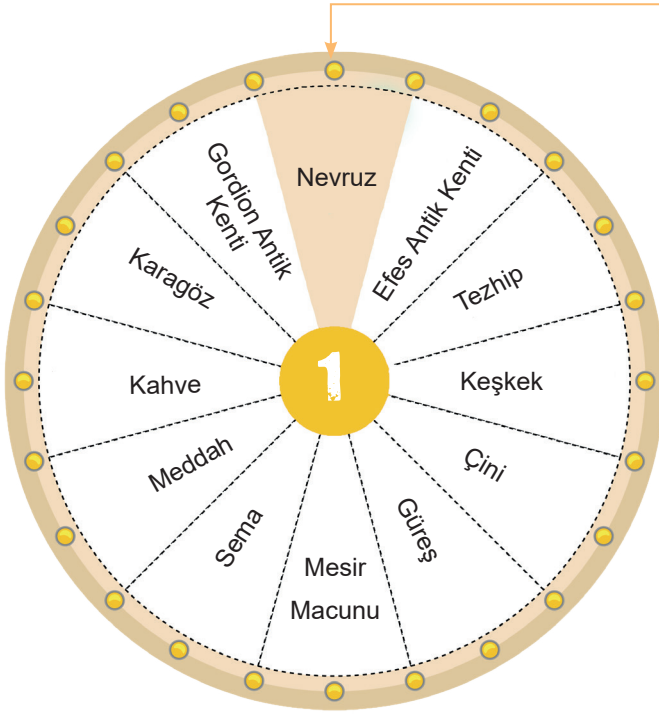

8.

Etkinlik

Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri

1. çarkta verilen kavramların hangi açıklamaya ait olduğu 2. çarka örnekteki gibi yazınız.

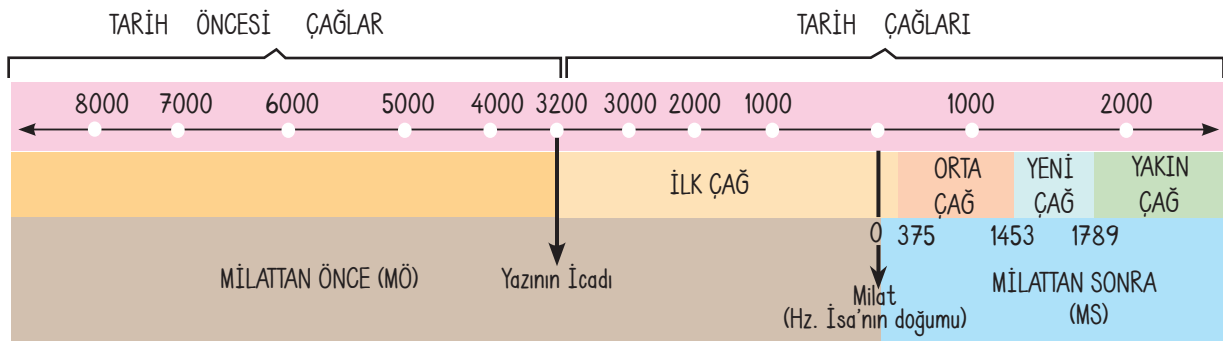

1. Somut olmayan kültürel mirası olup baharın gelişinin kutlandığı bayramdır.
2. Somut olmayan kültürel mirası olup tasvir adı verilen insan, hayvan veya eşya şekillerinin çubuklara takılıp arkadan yansıtılan gölge oyunudur.
3. İnsaniğin Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne kaydedilmiş Türklerin misafirperverliğini yansıttığı kültürüdür.
4. Tek kişilik oyun formunda yapılan bir sahne gösterisidir. Bu geleneği sürdüren hikâyeci ya da oyuncu kişiliğe denilmektedir.
5. Mevlevi dervişlerinin ney, nısıfiye vb. çalgılar eşliğinde, kollarını iki yana açıp dönerek yaptıkları tasavvufi bir törendir.
6. Kitreyle (Zamk) yoğunlaştırılmış su üstünde, özel hazırlanmış boylarla oluşturulan desenlerin kâğıt üzerine geçirilmesi yoluyla yapılan bir süsleme sanatıdır.
7. Tarihin her döneminde ilgi gören ve geleneksel olarak uygulanan aynı zamanda ülkemizde ata sporu olarak anılan geleneksel spordur.
8. Pişmiş topraktan üretilen malzemelerin renklendirilmesi, sıralanması ve farklı teknikler ile desenlenmesi ile dekori yapılmış el sanatımızdır.
9. Kadın ve erkek gruplarının iş paylaşımı ile büyük kazanlarda buğday ve etin birlikte pişirilmesiyle yapılan geleneksel yemeğin adıdır.
10. Somut olan kültürel miras öğelerinden olup İzmir'de bulunan hem mimarlık hem de din tarihine ışık tutan antik kenttir.
11. Kültürel ve geleneksel çeşitli uygulamaları içeren ve Manisa'da yaklaşık 400 yıldır devam eden geleneksel festivalidir.
12. Somut olan kültürel miras öğelerinden olup Ankara ili sınırları içinde yer alan İlk Çağ'da birçok uygarlığın kesişme noktası olmuş antik kenttir.

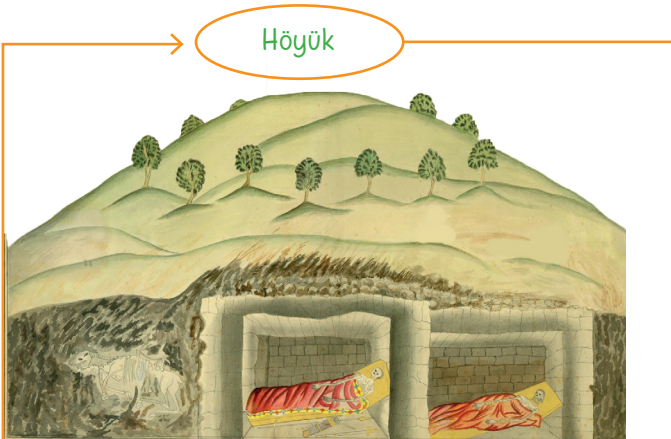
ANADOLU'NUN İLK YERLEŞİM YERLERİNDE YAŞAM

- * Bilim insanları geçmişten günümüze kadar olan "zamanı" öğrenmeyi kolaylaştırmak için çağlara (devirlere) ayırmıştır.
  - * Çağ, önemli bir olayla başlayıp yine önemli bir olayla biten zaman dilimine denir.
  - * Yüzyıl ve asır ise yüzyıllık zaman dilimi için kullanılır.
  - * Yazının icadından önceki dönemlere "tarih öncesi devirler", sonraki dönemlere ise "tarihi devirler" denir.
  - * Hz. İsa'nın doğumu "milat" (başlangıç) olarak kabul edilmiş ve bu tarih 0 (sıfır) olarak alınmıştır.
  - * Hz. İsa'nın doğumundan önceki yıllara Milattan önce (MÖ), sonraki yıllara Milattan sonra (MS) denilmiştir.
- Örneğin yazı ilk kez MÖ 3200'lerde kullanılmaya başlanmıştır. 2024 yılında olduğumuza göre ($2024 + 3200 = 5224$) yazı'nın günümüzden yaklaşık 5224 yıl önce kullanılmaya başladığını bulabiliriz.

- * İnsanın geçmişini, sosyal ilişkilerini ve inançlarını öğrenmek geçmişten günümüze ulaşan izlerin incelenmesine bağlıdır.
- * Bunun için höyük denilen yerleşim yerleri, yaşam alanları, tapınaklar, mezarlar ve doğal çevre araştırılır.
- * Bu araştırma arkeoloji biliminden faydalanılarak yapılır. Arkeoloji; kazı yoluyla toprak ve su altındaki maddi kalıntıları ortaya çıkarıp inceleyen bilim dalıdır.
- * Arkeoloji alanında çalışan bilim insanlarına **arkeolog** denir. Arkeolojik kazılar sayesinde insanoğlunun geçmiş yaşamı hakkında bilgiler elde edilir. İlk dönemlerinde insanların besin kaynakları bulabilmek için yer değiştirmesi avcılık ve toplayıcılık (göçebe) hayat tarzı sürmelerine neden olmuştur.
- * Tarımın ve hayvancılığın keşfiyle birlikte yerleşik hayata geçmeye başlamışlardır. Yerleşik hayata ve medeniyete dair bilinen en eski izlere Anadolu topraklarında rastlanır.

İnsanlığın İlk Dönemleri

- * Eski yerleşim yerlerinin zamanla toprakla örtülüp tepe biçimine gelmiş hâline verilen isimdir.
- * Höyüklerde çanak çömlek parçaları; taştan, camdan, madenlerden yapılmış aletler; mimari yapılar ya da organik kalıntılara ulaşılır.
- * Höyükler sayesinde tarih öncesi devirlerde insanların sosyal hayatı hakkında bilgiler elde edilir.

Anadolu'da İlk Yerleşim Yerleri

- * Yerleşik yaşama ve medeniyete ait ilk yerleşim merkezleri yazıdan önceki dönemde görülmektedir.
- * Anadolu'da Göbeklitepe, Hacılar, Çatalhöyük ve Çayönü gibi yerleşim yerleri bu dönemi aydınlatan önemli yaşam bölgeleridir.

Şanlıurfa ilinin Örencik Köyü yakınlarındadır.

Dünyanın bilinen en eski ve en büyük tapınak yerleşkesidir.

Bu bölgede yaşayan insanlık henüz tarım ve hayvancılığa geçmemiştir.

Avcı-toplayıcı insanlar beslenme ihtiyaçlarını gidermekle kalmamış bir tanrının veya tanrıların varlığına inanmışlardır.

Yerleşik hayata geçişte insanların hayvanları evcilleştirdikleri ve tarımın ön planda olduğu biliniyordu.

Ancak Göbeklitepe, insanların inançları için bir araya geldiği ve burada ortaya çıkan ihtiyaçlar sonrasında yerleşik hayata geçildiğini göstermiştir.

GÖBEKLİTEPE

Diyarbakır ilinin Ergani ilçesinin yakınlarındadır.

Bu dönemde insanlar ağaç dalları ve kamışlardan yaptıkları basit yuvarlak kulübelerde yaşadılar.

Zaman içinde barınaklarını taş temelli kerpiç yapılara dönüştürdüler.

Çayönü halkının toplayıcılık ve avcılıktan tarıma dayalı köy hayatına geçtiler.

Anadolu'da bulunan ilk köy yeridir.

Anadolu'nun ilk çiftçileri burada yaşamıştır.

Yabani buğday, mercimek ve baklagilleri tarıma kazandırdılar.

Küçükbaş hayvanları evcilleştirdiler.

Bu özellikleriyle Çayönü, uygarlığın doğduğu yerlerden biri olarak kabul edilmektedir.

ÇAYÖNÜ

Konya ilinin Çumra ilçesindedir.

Burası insanlık tarihinin ilk şehir yerleşmesi olarak kabul edilmektedir.

Evler birbirine bitişik ve düz damlı olarak aynı planda inşa edilmiştir.

Duvarların bitişik olması nedeniyle evler arasında sokaklara yer verilmemiştir.

Evlere giriş damlarda açılan kapılardan sağlanıyordu.

Evlerinin yapımında kerpiç, ağaç, kil ve kamış kullanılmıştır.

Burada yaşayan insanların geçimleri avcılık, tarım ve hayvancılığa dayanıyordu.

ÇATALHÖYÜK

Burdur ilinde yer almaktadır.

Batı Anadolu'nun bilinen en eski yerleşimdir. Bölgede yaşayan insanların evleri, kare veya dikdörtgen planlıdır.

Yapılar taş temel üzerine kerpiç ile inşa edilmiştir.

Evler arasında sokakların bulunması şehir yapısının gelişmeye başladığını göstermektedir.

Burada yaşayan insanlar avcılık, tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır.

HACILAR

9

Etkinlik

Anadolu'nun İlk Yerleşim Yerlerinde Yaşam

Verilen soruların cevaplarının hangisi olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Önemli bir olayla başlayıp yine önemli bir olayla biten zaman dilimine ne denir?	Gün
	Çağ
	Milat
Cevap:	

Hz İsa'nın doğumundan önceki yıllara verilen ad hangisidir?	Milattan önce
	Milattan sonra
	Miladi
Cevap:	

İnsanlık tarihinin "tarih öncesi çağlar" ve "tarih çağları" şeklinde ikiye ayrılmasında hangisi belirleyici olmuştur?	Hz. İsa'nın doğumu
	Büyük savaşlar
	Yazının icadı
Cevap:	

Hangi peygamberin doğumu "milat" (başlangıç) olarak kabul edilmiş ve bu tarih 0 (sıfır) olarak alınmıştır?	Hz. Musa
	Hz. İsa
	Hz. Yusuf
Cevap:	

Hangi tarih günümüze daha yakındır?	MÖ 3200
	MÖ 2500
	MÖ 750
Cevap:	

Yazıdan önceki dönemin aydınlatılabilmesi için hangi bilimden faydalanılır?	Arkeoloji
	Coğrafya
	Astronomi
Cevap:	

Hangisi yazının icadından önceki dönemde insanın hayat tarzıdır?	Avcılık/Toplayıcılık
	Çiftçilik
	Ticaret
Cevap:	

Burdur ilinde yer alan ve evler arasında sokakların bulunmasıyla şehir yaşamının geliştiğini gösteren yerleşim yeri hangisidir?	Hacılar
	Çatalhöyük
	Çayönü
Cevap:	

Yazının henüz icat edilmediği tarih öncesi devirlerin aydınlatılmasına önemli katkılarda bulunan tepeciklere verilen ad hangisidir?	Ovuk
	Höyük
	Çanak
Cevap:	

İnsanların sadece tarım faaliyetleri ile değil inançları gereği de yerleşik hayata geçtiklerini kanıtlayan yerleşim yerinin adı nedir?	Hacılar
	Göbeklitepe
	Alacahöyük
Cevap:	

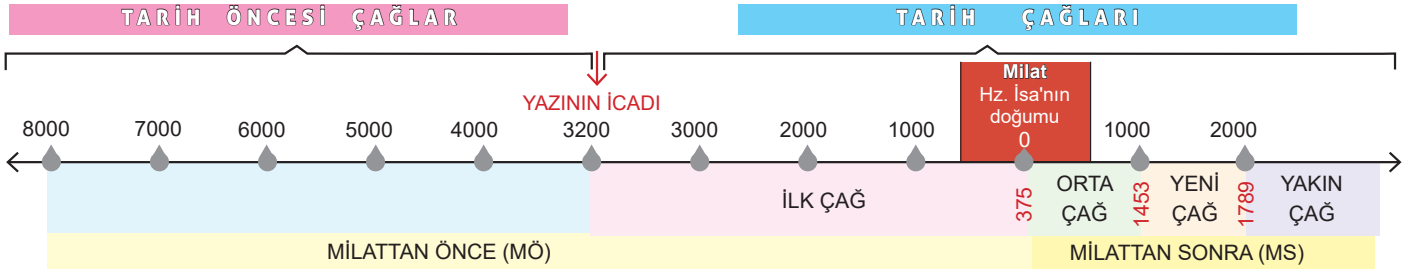
Diyarbakır'ın il sınırlarında yer alan ve tarihin ilk köy yerleşmesi olarak kabul edilen yerleşim yeri hangisidir?	Çayönü
	Göbeklitepe
	Çatalhöyük
Cevap:	

Tarihçiler geçmişten günümüze kadar uzanan zaman sürecini öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla neye ayırmışlardır?	Mevsimplere
	Çağlara
	Yıllara
Cevap:	

10.
Etkinlik

Anadolu'nun İlk Yerleşim Yerlerinde Yaşam

Aşağıda verilen tarihi olayları zaman şeridine göre değerlendirerek olayların hangi çağa ait olduğunun uygun olan başlıkların altına örnekteki gibi yazınız.

- * MS 1302: Osmanlı Devleti kuruldu.
- * MÖ 5700: Hacılar'da yerleşim başladı.
- * MS 1769: Buharlı makina geliştirildi.
- * MÖ 5000: Madenler işlenmeye başladı.
- * MS 1453: İstanbul fethedildi.
- * MS 1538: Preveze Deniz Savaşı yapıldı.
- * MÖ 687: Para icat edildi.
- * MS 1839: Tanzimat Fermanı ilan edildi.
- * MS 375: Kavimler Göçü yaşandı.
- * MS 751: Türkler İslamiyet'e geçti.
- * MÖ 9000: Anadolu'da üretim başladı.
- * MS 1945: Birleşmiş Milletler Kuruldu.
- * MS 1492: Amerika keşfedildi.
- * MÖ 7000: Avrupa'da Yontma Taş Devri sona erdi.
- * MÖ 1280: Kadeş Antlaşması imzalandı.
- * MS 1789: Fransız İhtilali yaşandı.
- * MÖ 2000: Anadolu'da ilk kez yazı kullanıldı.
- * MS 1919: Mustafa Kemal Samsun'a çıktı.
- * MÖ 3200: İnsanoğlu yazıyı icat etti.
- * MS 1071: Malazgirt Savaşı yapıldı.

Tarih Öncesi Devirler

* Anadolu'da üretim başladı.

*

*

*

İlk Çağ

*

*

*

*

Orta Çağ

*

*

*

*

Yeni Çağ

*

*

*

*

Yakın Çağ

*

*

*

*

11.
Etkinlik

Anadolu'nun İlk Yerleşim Yerlerinde Yaşam

Verilen bilgilerin Anadolu'daki ilk yerleşim yerlerinden hangilerine ait olduğunu uygun olan başlığın altına yazınız.

Anadolu'da bulunan ilk köy yeridir.	Dünyanın bilinen en eski ve en büyük tapınak yerleşkesidir.
Evler arasında sokaklara yer verilmemiştir.	Evlere giriş damlarda açılan kapılardan sağlanıyordu.
Batı Anadolu'nun bilinen en eski yerleşimidir.	İnsanlar inançları gereği yerleşik hayata geçmiştir.
Evler arasında sokaklar bulunmaktadır.	Diyarbakır ilinin Ergani ilçesinin yakınlarındadır.
Anadolu'nun ilk çiftçileri burada yaşamıştır.	İnsanlık tarihinin ilk şehir yerleşmesidir.
Konya ilinin Çumra ilçesindedir.	Şanlıurfa ilinin Örencik Köyü yakınlarındadır.
İnsanların evleri, kare veya dikdörtgen planlıdır.	Burdur ilinde yer almaktadır.
Günümüzden 12 bin yıl öncesine ait tapınak yerleşkesinde "T" biçimli sütunlar bulunmaktadır.	Burada yabancı buğday, mercimek ve baklagiller tarıma kazandırıldı.

Göbeklitepe

.....

.....

.....

.....

Çayönü

.....

.....

.....

.....

Çatalhöyük

.....

.....

.....

.....

Hacılar

.....

.....

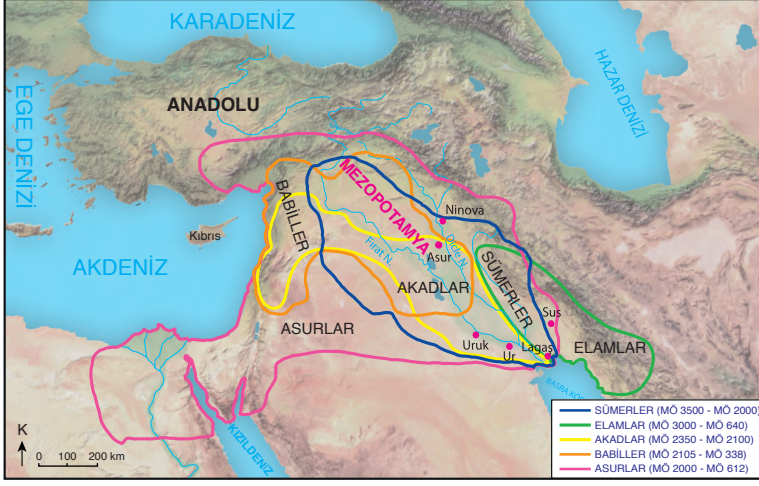
.....

.....

MEZOPOTAMYA VE ANADOLU MEDENİYETLERİNİN ORTAK KÜLTÜREL MİRASA KATKILARI

Mezopotamya Medeniyetleri

- * Dicle ve Fırat Nehirleri arasında kalan bölgeye **Mezopotamya** adı verilmiştir.
- * İklim şartlarının uygunluğu, topraklarının bereketli olması ve ticaret yolları üzerinde bulunması bölgede birçok devletin kurulmasına neden olmuştur.
- * Bu devletlerden en önemlileri; Sümerler, Asurlar ve Babillerdir.
- * Bilim, sanat ve eğitim gibi alanlarda önemli çalışmalar yaparak insanlık tarihine önemli katkılar sundular.
- * Anadolu, Mısır ve Hindistan uygarlıkları Mezopotamya medeniyetlerinden etkilendiler.

Mezopotamya'da kurulmuş ilk uygarlıktır. Yazıyı icat ettiler.

Ülkede Ur, Uruk, Nippur gibi önemli şehirler yer almıştı.

"Site" adı verilen bu şehir devletlerini kendi kralları yönetmiştir.

Sümerler, "ziggurat" adı verilen çok katlı tapınaklar inşa ettiler.

Zigguratları aynı zamanda rasathane olarak kullandılar.

Astronomi ve matematik biliminde ileri giden Sümerler ay yılı esasına dayanan ilk takvimi icat ettiler.

Dört işlemi, bir çemberin 360 derece olduğunu, uzunluk ve ağırlık ölçülerini buldular.

Tarım, hayvancılık, ticaret ve doku macılık temel geçim kaynaklarıydı.

Tekerleği icat ederek ulaşım ve ticaretin gelişmesini sağladılar.

Kral Urkagina tarafından hazırlanan kanunlar dünyanın bilinen ilk yazılı kanunlarıdır.

SÜMERLER

Babiller en parlak dönemini Kral Hammurabi zamanında yaşadı.

Hammurabi, kendi adıyla anılan Mezopotamya'nın en gelişmiş yasalarını hazırladı.

Hammurabi Kanunları tarihin bilinen ilk yazılı anayasası olarak kabul edilir.

Bu yasalar "kısasa kısas" esasına dayanırdı. Bu esasa göre işlenen suç, işleyene aynen uygulanırdı.

Kanunlarda; suçlar, evlenme, mülkiyet, vergi, miras, borçlar ve ortakçılık ile ilgili hükümlerin yanı sıra köleliğe ilişkin düzenlemeler bulunur.

Hammurabi Kanunları Sümer Kanunları'na göre daha ağırdır.

Tıp, astronomi ve matematikte ileri gittiler.

Babillerin en görkemli sanat eserleri Babil Kulesi ile Babil'in Asma Bahçeleri'dir.

Babillerde temel geçim kaynakları tarım ve ticaret olmuştur.

BABİLLER

Hayvancılık ve ticaretle uğraştılar.

Asurların en önemli geçim kaynağı ticaret olmuştur.

Kral Yolu üzerinden Anadolu ile ticaret yaptılar.

Kayseri Kültepe'de bulunan Kaniş Karum, Asurların Anadolu'daki ticaret merkeziydi.

Ticaret sayesinde yazıyı Anadolu'ya getiren ilk uygarlık oldular.

Böylece Anadolu'da tarihi çağların başlamasına neden oldular.

Asurlular ticareti korumak için kanunlar çıkardılar.

Kanunlar adaleti sağlamak yerine daha çok toplumsal düzeni korumaya yönelikti.

Eğitim ve bilimi geliştirmek amacıyla önemli çalışmalara öncülük ettiler.

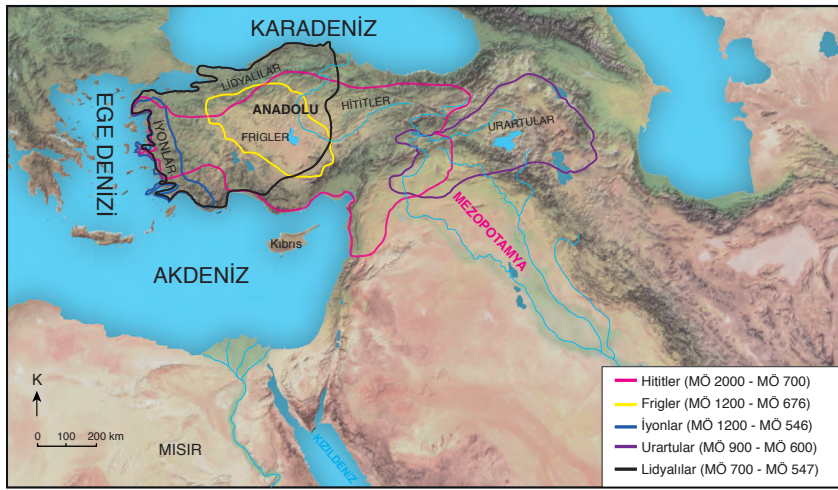
Posta teşkilatını kurdular.

Ülkede yazılmış tüm eserleri toplayarak dünyanın bilinen ilk kütüphanesini kurdular.

ASURLAR

Anadolu Medeniyetleri

Lidyalılar

Tarım ve hayvancılıkla da uğraşan Lidyalıların en önemli geçim kaynağı ticarettir.

Kral Yolu üzerinden yaptıkları ticaret sayesinde doğu ile batı kültürleri arasında etkileşim sağlamışlardır.

Bu sayede, ekonomi, bilim, sanat, kültür ve ticaret alanında geliştiler.

Tarihte ilk kez madeni parayı basıp kullanarak ticarete takas usulüne son verdiler.

Mimaride oldukça gelişen Lidyalılar aynı zamanda altın işlemede de usta idiler.

İyonlar

Denizcilikte oldukça ilerleyen İyonlar Akdeniz, Marmara ve Karadeniz'de ticari koloniler kurdular.

Büyük kentlerde saraylar, tiyatrolar, tapınaklar ve kütüphaneler inşa ettiler.

Özgür düşünce ortamı sayesinde bilim alanında önemli gelişmelere öncülük yaptılar.

Tıp biliminin kurucusu Hipokrat, yuvarlak bir dünya haritası hazırlayan Hekataios, tarihin babası sayılan Herodot, matematik ve astronomide Pisagor ve Tales burada yaşamıştır.

Fenikelilerden öğrendikleri alfabeyi geliştirerek günümüzde kullanılan Latin alfabesinin oluşumuna katkı sağlamışlardır.

Anadolu; iklimiyle, yeryüzü şekilleriyle tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetleriyle önemli bir konuma sahiptir.

Bu özellikleri nedeniyle İlk Çağ'dan itibaren Anadolu'da insanlık tarihine önemli katkılar sunan birçok uygarlık kurulmuştur.

İlk Çağ'da kurulan bu devletlerin başında; Hititler, Lidyalılar ve İyonlar gelmektedir.

Hititler

İlk Çağ'da Anadolu'da kurulduğu bilinen ilk devlettir.

Mısırlılarla tarihin bilinen ilk yazılı antlaşması olan Kadeş Antlaşması'nı imzaladılar.

Kraliçelerine "tavananna" adını veren Hititler, soylulardan oluşan bir "Pankuş Meclisi" kurmuşlardır.

Hitit Kanunları'nda; evlenme, boşanma, nikâh ve nişan gibi aileyle ilgili hususlara yer verilmiştir.

Hititler, gelişmiş hukuk kurallarıyla kadın haklarına kanunlarında yer vermiştir.

Temel geçim kaynakları tarım, ticaret ve hayvancılıktır.

Hititler Asurlardan öğrendikleri çivi yazısı ile kendilerine özgü

olan hiyeroglif denilen resim yazısını kullandılar.

Hititler, önemli gördükleri olayları anal (yıllık) denilen kil tabletlere yazdılar.

Böylece objektif tarih yazıcılığını başlattılar.

Hititler son derece becerikli mühendislerdi.

Taştan barajlar inşa ettiler.

İvriz ve Yazılıkaya kabartmaları önemli eserlerindedir.

Hititler Güneş tutulmalarını önceden tahmin ettiler.

İnşaat projeleri ve tarım arazilerinin ölçümünde geometri ve matematik biliminde bazı yöntemler kullandılar.

12.
Etkinlik

Mezopotamya ve Anadolu Medeniyetlerinin Ortak Kültürel Mirasa Katkıları

Verilen soruların cevaplarının hangisi olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Hititlerin önemli gördükleri olayları kaydettikleri kil tabletlere verilen ad hangisidir?	Anal
	Koloni
	Tapates
Cevap:	

Sümerlerin inşa ettiği ve en üst katını ise gözlemevi (rasathane) olarak kullandıkları tapınağın adı nedir?	Site
	Antik
	Ziggurat
Cevap:	

MÖ 3200'lerde yazıyı icat eden ilk medeniyetin adı nedir?	İyonlar
	Sümerler
	Hititler
Cevap:	

İlk Çağ'da Anadolu'da kurulduğu bilinen ilk devlet hangisidir?	Lidyalılar
	Hititler
	İyonlar
Cevap:	

İlk Çağ'dan itibaren Anadolu'da birçok uygarlığın devlet kurmasında Anadolu'nun hangi özelliği etkili olmamıştır?	Yer şekilleri
	İklimi
	Nüfusu
Cevap:	

Mezopotamya uygarlığının temelini oluşturan medeniyetin adı nedir?	Sümerler
	Asurlar
	Babiller
Cevap:	

Deniz ticaretinde gelişerek Karadeniz, Marmara ve Akdeniz'de ticari koloniler kuran Anadolu uygarlığı hangisidir?	İyonlar
	Asurlar
	Babiller
Cevap:	

Tuttukları yıllıklarla objektif tarih yazıcılığını başlatan Anadolu uygarlığı hangisidir?	Sümerler
	İyonlar
	Asurlar
Cevap:	

İyon Uygarlığı'nda yaşamış ve tarihin babası olarak anılan bilim insanını hangisidir?	Hipokrat
	Heredot
	Pisagor
Cevap:	

Yaptıkları ticaret faaliyetleri sayesinde Anadolu'ya yazıyı getirerek Anadolu'da tarihi çağları başlatan uygarlık hangisidir?	Babiller
	Asurlar
	Sümerler
Cevap:	

Fenikelilerden öğrendikleri alfabeyi geliştirerek günümüzde kullanılan Latin alfabesinin oluşumuna katkı sağlayan uygarlık hangisidir?	İyonlar
	Hititler
	Lidyalılar
Cevap:	

Lidyalılar kullandıkları hangi ticaret yolu sayesinde hem zenginleşmiş hem de doğu ile batı kültürü arasında bir köprü vazifesi görmüştür?	Baharat Yolu
	Kral Yolu
	İpek Yolu
Cevap:	

13.
Etkinlik

Mezopotamya ve Anadolu Medeniyetlerinin Ortak Kültürel Mirasa Katkıları

Haritada yerleri gösterilen İlk Çağ uygarlıkları ile ilgili bilgileri uygun olan başlığın altına örnekteki gibi yazınız.

ANADOLU UYGARLIĞI

MEZOPOTAMYA UYGARLIĞI

- * Tarihte bilinen ilk yazılı kanunları çıkardılar.
- * Son derece becerikli mühendislerdir.
- * Ziggurat adı verilen tapınaklar inşa ettiler.
- * Deniz ticareti ile uğraştılar.
- * Yazıyı Anadolu'ya getirdiler.
- * Tarihin bilinen ilk yazılı anayasasını hazırladılar.
- * Kral Yolu üzerinde ticaret yaptılar.
- * Yasalarını "kısasa kısas" esasına dayandırdılar.
- * Anadolu'da kurulan ilk uygarlıktır.

- * Latin alfabesinin ortaya çıkmasına katkıda bulundular.
- * En önemli eserleri Babil Kulesi ve Asma Bahçeleri'dir.
- * Kendilerine özgü hiyeroglif yazısı kullandılar.
- * Parayı icat eden ilk medeniyettir.
- * Anadolu'da karum adı verilen pazar yerleri kurdular.
- * Maden işlemeciliğinde ileri gittiler.
- * Dünyanın bilinen ilk kütüphanesini kurdular.
- * Ay yılı esasına dayalı ilk takvimi oluşturdular.
- * Özgür düşünce ortamı sayesinde bilim çok gelişti.

1 İyonlar	2	3	4	5	6
Deniz ticareti ile uğraştılar.					

14.
Etkinlik

Mezopotamya ve Anadolu Medeniyetlerinin Ortak Kültürel Mirasa Katkıları

Konuşma kartlarındaki sözcüklerin çağrıştırdığı İlk Çağ medeniyetlerini yazınız. Bu etkinliği iki arkadaşınızla birlikte grup hâlinde yapınız. Herkes dört kartı değerlendirecektir.

- * Çivi yazısı
- * Site
- * Ziggurat

- * Hammurabi
- * İştar Kapısı
- * Asma Bahçeleri

- * Kara ticareti
- * Kaniş
- * Posta Teşkilatı

- * Pankuş
- * Tavananna
- * Anal

- * İlk anayasa
- * Kısasa kısas
- * Astronomi

- * Polis
- * Efes
- * Hipokrat

- * Kültepe
- * Kütüphane
- * Ninova

- * Kara ticareti
- * Para
- * Kral Yolu

- * Kültür köprüsü
- * Madencilik
- * Takas

- * Deniz ticareti
- * Herodot
- * Özgür düşünce

- * Takvim
- * Kil tablet
- * Gılgamış Destanı

- * Hattuşaş
- * İvriz
- * Kadeş

AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

İfadeler	Gruptaki Arkadaşlarınızın İsimleri	
☆☆☆☆ İyi ☆☆☆ Orta ☆ Geliştirilebilir	.....	.....
Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerini doğru tahmin etme	.....	.....
Grup üyeleri ile yardımlaşma	.....	.....
Gruptaki görevini yerine getirme	.....	.....

15.
Etkinlik

Mezopotamya ve Anadolu Medeniyetlerinin Ortak Kültürel Mirasa Katkıları

Aşağıdaki soruları verilen metne göre cevaplayınız.

ORTAK MİRASA DOĞRU

İnsanlığın ortak mirası olan uygarlık; evrensel bilgi, düşünce ve birikimlerin paylaşılmasıdır. Örneğin İlk Çağ uygarlıklarından İyonlar, Fenikelilerden öğrendikleri alfabeyi geliştirerek günümüzde kullanılan Latin alfabesinin oluşumuna katkı sağlamışlardır. Zamanla kültürel değerler (maddi ve manevi değerler) birtakım yollarla farklı bölgelere taşınmış, değişik kültürlerle etkileşime girerek dünyanın ortak değerleri olmuştur. Örneğin İlk Çağ uygarlıklarından Lidyalılar Sard (Bugünkü Manisa) şehriden başlayıp Mezopotamya'ya kadar uzanan Kral Yolu üzerinde yaptıkları ticaret sayesinde doğu ve batı kültürü arasında kültürel etkileşimi sağlayan bir köprü vazifesi görmüştür. İlk çağlardan itibaren dünyanın değişik bölgelerinde ortaya çıkan uygarlıkların oluşumunda; siyasi, sosyal, coğrafi ve ekonomik faktörler etkili olmuştur. Sümerler Dicle ve Fırat nehirlerinin yol açtığı bataklığı kurutarak tarımsal faaliyetlere başlayıp yerleşik hayat kültürünün temellerini attılar. Deniz kenarında kurulan İyonların, denizcilik faaliyetleri sayesinde farklı kültürlerle karşılaşmaları ülkede özgür düşünce ortamı oluşturdu. Bu ortam insanlığa hizmet edecek tıp, tarih, matematik ve astronomi gibi dallarda bilim insanlarının yetişmesini sağladı. Kuruldukları yer tarıma uygun olmadığı için kara ticareti ile uğraşan Asurlular, ticari faaliyetleri sayesinde Anadolu'ya yazıyı getirerek Anadolu'da tarihi devirlerin başlamasına öncülük ettiler.

1. Ortak miras olan uygarlık nedir?

2. Günümüz Lati alfabesinin oluşumuna katkıda bulunan uygarlıklar hangileridir?

3. Uygarlıklar arasında kültürel etkileşime katkı sağlayan yolun adı nedir?

4. Ticaret faaliyetleri ile kültürel etkileşim sağlayan uygarlıkları hangileridir?

5. Uygarlıkların oluşumunda hangi faktörler etkili olmuştur?

6. Yerleşik hayat kültürünün temellerini atan uygarlık hangisidir?

7. Bilim insanlarıyla insanlığa hizmet sunmuş uygarlık hangisidir?

8. Asurluların Anadolu medeniyetine kazandırdığı en büyük katkısı hangisidir?

9. Toplumlara ait maddi ve manevi değerlerin tümüne ne denir?

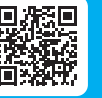
10. "Uygarlık dünya toplumlarının genel malıdır." cümlesi hangi ifadeyi anlatır?

16.
Etkinlik

Ünite Değerlendirme

Sorulara karşılık gelen cevapları uygun olan boşluğa yazınız.

	Ortak miras	Sümerler	Sanat mirası	
Meddahlık	1. İnsanlık tarihini içine alan maddi ve manevi değerlerin tümüne ne denir?		.....	Arkeoloji
	2. Hangisi somut olan kültürel mirasa örnek verilebilir?		.....	
	3. Kazı yoluyla toprak ve su altındaki maddi kalıntıları ortaya çıkarıp inceleyen bilim dalına ne denir?		.....	
Sit	4. Hangisi Türkiye'de somut olmayan kültür mirasına örnek verilebilir?		.....	Çatalhöyük
	5. Tarihte Ay yılı esasına göre takvim oluşturan ilk uygarlık hangisidir?		.....	
	6. Ali Kuşçu'nun Ay'ın haritasını çıkaran ilk gök bilimci olması hangi ortak miras ögesine örnek verilebilir?		.....	
Çayönü	7. Kral Yolu'nda ticaret yaparak batı ile doğu kültürleri arasında etkileşim sağlayan, aynı zamanda tarihte madeni parayı icat eden ilk medeniyet hangisidir?		.....	Hititler
	8. Eski yerleşim yerlerinin zamanla topraklarla örtülüp tepe biçimine gelmiş hâline ne denir?		.....	
	9. Hangisi somut olmayan kültürel mirasa örnek verilebilir?		.....	
Çağ	10. Anadolu'da kurulan ilk medeniyet hangisidir?		.....	Lidyalılar
	11. Yontma Taş Devri'ndeki mağara duvarlarına çizilmiş resimler hangi ortak miras ögesi içinde yer alır?		.....	
	12. Anadolu'da bulunan ilk köy yerleşmesinin adı nedir?		.....	
Höyük	13. Hangisi Türkiye'de somut olan kültür mirasına örnek verilebilir?		.....	Atasözleri
	14. Ülkesinde özgür düşünce ortamı oluşturarak insanlığa bilim alanında büyük katkılar sağlayan medeniyet hangisidir?		.....	
	15. Önemli bir olayla başlayıp yine önemli bir olayla biten zaman dilimine ne denir?		.....	
	16. Tarihi ve doğal güzelliklerin koruma altına aldığı ilan edildiği alanlara verilen ad hangisidir?		.....	
	Bilim mirası	El yazmaları	İyonlar	

1. Tac Mahal, Babür İmparatorluğu'nun hükümdarı Şah Cihan tarafından Hindistan'da inşa ettirilmiştir. Şah Cihan, bu yapıyı doğum sırasında ölen eşi Ercümen Banu'nun anısına yaptırmıştır. Türbe İslam mimarisinin önemli eserlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Bu tarihi yapı, UNESCO tarafından Dünya Kültür Varlığı olarak ilan edilmiştir. **Parçada ortak mirasın somut olan ve somut olmayan hangi ögesine örnek verilmiştir? Yazınız. (10 Puan)**

.....

2. İnsanlığın ortak mirası geçmişten günümüze kadar tüm insanların, toplumların oluşturduğu maddi ve manevi değerlerdir.

Buna göre insanlığın ortak miras öğelerini yazınız. (4x3=12 Puan)

- a. ....
- b. ....
- c. ....
- d. ....

3. Mezopotamya uygarlıklarından Asurlular yaptıkları ticaret yolları sayesinde Anadolu'yla güçlü bir ticaret bağı oluşturmuştur. Başta Kaniş (Kültepe) olmak üzere Anadolu'nun pek çok yerinde pazarlar kurmuştur. Bu ticaret faaliyetleriyle Asurlular, Sümerlerden öğrendikleri yazıyı Anadolu'ya getirmişlerdir.

Asurluların bu kültürel etkileşimi Anadolu'da hangi dönemin başlamasını sağlamıştır? Yazınız. (10 Puan)

.....

4. Sümerler, "Ziggurat" adı verilen tapınaklar inşa etmiştir. Bu tapınaklarda gözlem yaparak gök biliminde bilimsel gözlem yöntemini keşfetmiş ve topladıkları bilgiler sayesinde Ay ve Güneş tutulmalarını hesaplamışlardır. Ayrıca; Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter ve Satürn gibi gezegenleri tespit etmişlerdir. Takvimlerini ay yılı esasına göre hazırlayan Sümerler, bir yılın uzunluğunu sadece 4,5 dakikalık hata ile hesaplamışlardır.

Yukarıdaki bilgiler Sümerlerin hangi bilim dallarında ilerlediklerini göstermektedir? Yazınız. (2x5=10 Puan)

- a. ....
b. ....

5. Yerleşik hayata ve medeniyete dair bilinen en eski izlere Anadolu topraklarında rastlanır. Anadolu; insanlığın birkaç milyon yıl süren avcılık–toplayıcılık hayatının ardından yerleşik hayata geçtiği, hayvanları evcilleştirip tarıma başladığı bir coğrafyadır.

Arkeolojik kazılarda elde edilen bulgulara göre yazının icadından önceki zamanlara ait Anadolu'daki ilk yerleşmelerin adını buldukları illerin karşısına yazınız. (3x4=12 Puan)

- a. Konya: .....
b. Burdur: .....
c. Diyarbakır: .....

6. Miras, en basit anlamıyla bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı unsurlardır. Ortak miras ise insanlığın yüzyıllardır süren çabaları ve birikimleri sonucu oluşmuş geçmişten geleceğe bir armağandır.

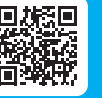
Buna göre geçmişten bize bırakılan aşağıdaki varlıkların hangi ortak miras öğelerine ait olduğunu karşılıklarına yazınız. (4x3=12 Puan)

- a. Ayasofya Camii: .....
b. Yunus Emre'nin insanlık sevgisi: .....
c. Oğuz Kağan Destanı: .....
b. Louis Pasteur'un kuduz aşısını bulması: .....

7. Meddahlık geleneği tek kişilik oyun formunda yapılan bir sahne gösterisidir. Bu geleneği sürdüren oyuncuya meddah denir. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla bu sahne gösteri sanatı ilgisini kaybetse de kültürel bir değerimizdir.

Verilen açıklamada somut olan ve somut olmayan hangi kültürel öğemizden söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

8. Göbeklitepe'de yapılan kazılarda günümüzden 12 bin yıl öncesine ait tapınaklarla karşılaşıldı. 15–20 metre çapındaki bu tapınaklarda “T” ve ters “L” harflerine benzeyen tek parça hâlindeki anıtsal taş sütunlar daire şeklinde sıralanıyor. Tapınağın merkezinde yine “T” biçimli sütunlar bulunuyor. Her biri 40–50 ton ağırlığındaki bu taşların yüksekliği 4–6 metre arasında değişiyor. Uzmanlara göre insanı simgeleyen bu sütunların üzerinde boğa, turna, akbaba, kaplumbağa, yılan, tilki, aslan, kurt ve örümcek kabartmaları ve heykelleri yer alıyor.

Göbeklitepe'deki bu mirasın gün yüzüne çıkarılmasında hangi bilimden yararlanılmıştır? Yazınız. (8 Puan)

.....

9. Ortak miras az bulunması ve yerine yenisinin konulamaması nedeni ile çok iyi korunmalıdır. Bu miras öğeleri korunmazsa ortak mirasın gelecek kuşaklara aktarılması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle bilim, edebiyat, düşünce ve sanat ürünleri korunma altına alınmalıdır.

Buna göre aşağıda verilen ortak miras öğelerinin korunduğu yerleri yazınız. (2x4 =8 Puan)

- a. Bilim, edebiyat, düşünce ürünleri: .....
- b. Sanat ürünleri:.....

10. Anadolu'da kurulmuş ilk medeniyettir. Kanunlarında; evlenme, boşanma, nikâh ve nişan gibi aileyle ilgili hususlara yer verilmiştir. Gelişmiş hukuk kurallarıyla kadın haklarına kanunlarında yer vermiştir. Anal denilen yıllıklar tutarak objektif tarih yazıcılığını başlatmışlardır.

Hakkında bilgi verilen Anadolu medeniyetinin adını yazınız. (8 Puan)

.....

1. İlk çağlarda İyonyalılar Doğu Akdeniz'de Fenikelilerle yaptıkları ticaret sayesinde Fenike alfabesini tanımış daha sonra bu alfabeyi İyonyalılardan Yunan uygarlığı, Yunan uygarlığından da Roma uygarlığı alıp geliştirerek günümüz Latin alfabesinin ortaya çıkmasını sağlamışlardır.

Verilen parçada uygarlıklar arasında hangi alanda bir etkileşim yaşanmıştır? Yazınız. (10 Puan)

.....

2. Yaşanan, görülen, duyulan bir olayın ya da bir duygu ve düşüncenin estetik bir kaygı ile ele alındığı roman, hikâye ve şiir gibi ürünlerin geneline "edebî eser" denir. Yaratıcılığın ve hayal gücünün resim, müzik gibi farklı yöntemlerle yansıtılmasına sanat adı verilir. Ünlü Türk ressamı Osman Hamdi Bey'in Kaplumbağa Terbiyecisi adlı eseri, Leonardo da Vinci'nin en çok bilinen tablosu Mona Lisa, Oğuz Türklerinin bilinen en eski destansı hikâyeleri olan Dede Korkut Hikâyeleri insanlığın edebiyat ve sanat mirasına ait bazı örneklerdir.

Yukarıdaki açıklamalar somut olan ve somut olmayan kültürel miraslardan hangisine aittir? Yazınız. (10 Puan)

.....

3. Çatalhöyük'te evler birbirine bitişik ve düz damlı olarak aynı planda inşa edilmişti. Bununla birlikte her evin duvarı ayrıydı. Duvarların bitişik olması nedeniyle evler arasında sokaklara yer verilmemişti. Her yeni ev yanındakine göre biraz daha yüksekte inşa ediliyor ve evlere giriş damlarda açılan kapılardan sağlanıyordu. İnsanlar evlerine girip çıkarken damlara kurulu merdivenleri kullanıyordu.

Metinde verilen bilgilere göre Çatalhöyük bölgesinde yaşayan insanların hayat tarzını yazınız. (10 Puan)

.....

4. Babil krallarından Hammurabi kendi adını taşıyan kanunları ile ünlüdür. Bu kanunlar oldukça ayrıntılıdır. Bu kanun maddelerinden biri: "Bir kimse mısırlarını sulamak için kanal açarsa, ancak dikkatsizliği nedeniyle sular komşusunun tarlasını bozarsa o zaman komşusunun mısır kaybını öder."

Buna göre Babillerde hangi hakkın korunmasına özen gösterilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

5. Ortak miras öğeleri korunmazsa gelecek kuşaklara aktarılması mümkün olmayacaktır. Bu edenle tarihi ve doğal zenginlikler uluslararası örgütler ve hükümetler tarafından "sit alanı" ilan edilir.

Verilen açıklamadan yola çıkarak sit alanı ne demektir? Tanımını yazınız. (10 Puan)

.....

6. Aşağıda verilen kavramların kültürel miras öğelerinden hangilerine ait olduğunu yazınız. (8x1=8 Puan)

Kavramlar: Tablolar, atasözleri heykeller, sikkeler, halk hikâyeleri, destanlar, el yazmaları, efsaneler

Somut Kültürel Miras	Somut Olmayan Kültürel Miras
•	• .....
•	• .....
•	• .....
•	• .....

7. Anadolu'daki ilk yerleşmelerden biri de Diyarbakır ilinin Ergani ilçesinin 7 km kadar güneybatısında kalan Çayönü'dür. Çayönü, bugün oldukça fakir bitki örtüsüyle çevrili olmasına karşın günümüzden yaklaşık 10 bin yıl önce dere kenarında bereketli bir ovaydı. Aynı zamanda zengin bitki örtüsü ve tahıl türünü barındıran Çayönü Ovası'nda yaşayan topluluklar buğday ve mercimek gibi tahıl üretimi yaptılar.

Metne göre Çayönü'nde yaşamış toplulukların ekonomik faaliyetini yazınız. (10 Puan)

.....

8. Asurlu tüccarlar ihtiyaç duydukları malları almak için eşeklerle Anadolu'nun içlerine kadar yolculuk ederlerdi. Mezopotamya'da pek bulunmayan kereste ve değerli madenlerden alırlardı. Kayseri Kültepe'deki Karum Kaniş Asurların Anadolu'daki alışveriş merkeziydi. Bu faaliyetler sayesinde Anadolu halkı Asurlardan yazıyı öğrenmiştir. Burada bulunan Asurlara ait tabletler Anadolu'daki en eski yazılı eserlerdir.

Buna göre Mezopotamya ve Anadolu medeniyetleri arasında hangi alanlarda etkileşim yaşanmıştır? Yazınız. (2x6=12 Puan)

a) .....

b) .....

9. Burdur ilinde yer almaktadır. Batı Anadolu'nun bilinen en eski yerleşimidir. Bölgede yaşayan insanların evleri, kare veya dikdörtgen planlıdır. Yapılar taş temel üzerine kerpiç ile inşaa edilmiştir. Evler arasında sokakların bulunması şehir yapısının gelişmeye başladığını göstermektedir. Burada yaşayan insanlar avcılık, tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır.

Metinde Anadolu'daki ilk yerleşim yerlerinden hangisi ile ilgili bilgi verilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

10.

.....: Türk kâğıt süsleme sanatıdır. Kendine özgü tekniklerle hazırlanan ve tekneye alınan suyun üzerinde boylarla oluşturulan desenlerin kâğıda aktarılmasıyla yapılan geleneksel bir sanattır.

.....: Bir tür kitap süsleme sanatıdır. Yazma kitapların sayfalarına, hat levhalarına altın tozu ve boya ile yapılan her türlü bezemedir.

Yukarıdaki tanımların somut olmayan kültürel miraslardan hangilerine ait olduğunu boşluklara yazınız. (2x5=10 Puan)

MEB'İN YENİ
100'Ü

ÖZETİN
ÖZETİ

ETKİNLİKLER

5. SINIF

SÜREÇ
ODAKLI

TÜRKİYE YÜZYILI
MAARİF MODELİ

YAZILI
SENARYOLARI

AKILLI
TAHTA

4. Ünite: Yaşayan Demokrasi

Sosyal Bilgiler Defterim

Ekstra Ücretsiz
Dijital Platform

3000

Çözümlü Soru
ve Sınırsız

Deneme
Sınavları

5. SINIF

SOSYAL BİLGİLER

Bu fasikülün basım, yayım ve satış hakları Editör Yayınevine aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan; fasikülün tümünden veya bölümlerinden, yönergelerinden, ölçme araçlarından, etkinliklerinden ve fasiküldeki modellemelerden esinlenmek, bunları taklit etmek veya benzerini yapmak suçtur. Aynı zamanda elektronik yollarla, fotokopi yoluyla, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz veya dağıtılamaz.

Editör

Turgut MEŞE

Yazar

Komisyon

ISBN

978-605-280-560-2

Sertifika No

40447

Baskı ve Cilt

Özgür WEB Matbaacılık

ANKARA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.editoryayinevi.com

İÇİNDEKİLER

4. ÜNİTE: YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

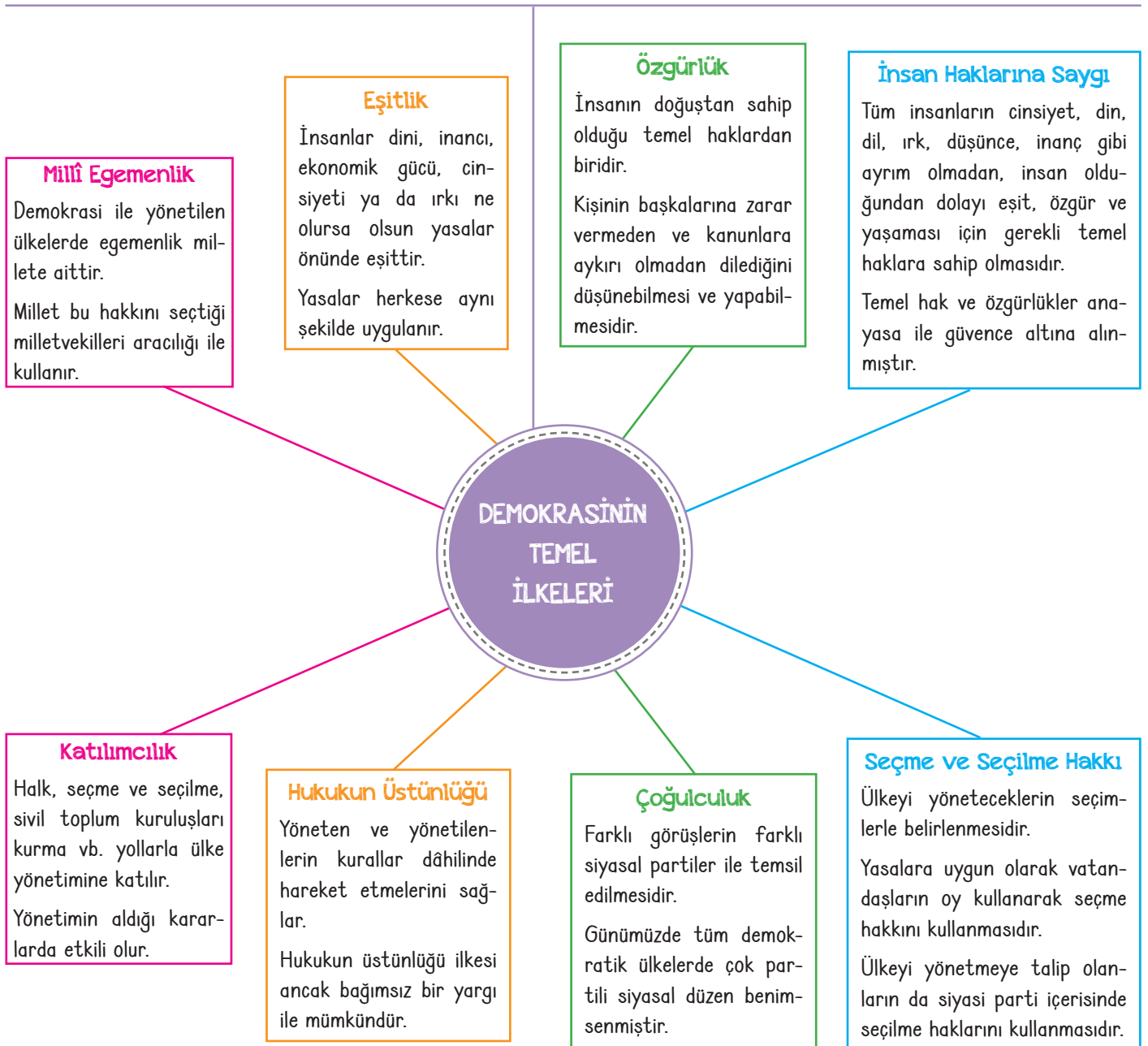
- ▶ DEMOKRASİ VE CUMHURİYETİN TEMEL NİTELİKLERİ 5
- ▶ ETKİN VATANDAŞIN ÖZELLİKLERİ 11
- ▶ TEMEL HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ .17
- ▶ SORUNLARIMIZIN ÇÖZÜMÜNDE KURUMLAR ...23
- ▶ ÜNİTE DEĞERLENDİRME.....26

DEMOKRASİ VE CUMHURİYETİN TEMEL NİTELİKLERİ

Demokrasi

- * Demokrasi, halkın egemenliğine dayanan bir yönetim şekli olarak tanımlanır.
- * Başka bir deyişle insanın sahip olduğu hak ve hürriyetlerini kullanmasına imkân tanıyan bir yönetim şeklidir.
- * Demokrasi kelimesi, Yunancadaki halk anlamına gelen demos ve yönetim anlamına gelen kratos kelimelerinin birleşimi ile ortaya çıkmıştır.
- * Halkın kendi kendisini yönetmesi anlamına gelen demokrasi hayatımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır.
- * Okulumuzda sınıf başkanını veya yaşadığımız şehrin belediye başkanını seçmek demokrasiye örnek olarak verilebilir.
- * Mahallemizdeki park yapımında belediyeye beklentilerimizi dilekçe yoluyla iletmemiz de demokrasi gereğidir.

Cumhuriyet

- * Halkın doğrudan doğruya ya da temsilcileri aracılığıyla egemenliği elinde tuttuğu yönetim biçimidir.
- * Cumhuriyet "cumhur" kelimesinden gelir.

- * Cumhuriyet yönetimi ancak demokrasi ilkelerinin etkili olduğu ülkelerde uygulanabilir.
- * Bu yönetim anlayışında kişi egemenliği yoktur.

- * Cumhuriyet demokrasi içinde işleyen en ideal bir rejimdir.
- * Günümüzde en yaygın olan yönetim şekli cumhuriyettir.

- * Sözcük anlamı halk, kavim veya büyük kalabalık demektir.
- * Siyasi bir kavram olarak ise halkın seçtiği kişilerin ülkeyi yönetmesi anlamına gelir.

- * Devleti yönetecek kişiler demokrasinin temel ilkelelerinden biri olan seçimle iş başına gelirler.
- * Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir.

- * Millet, kendi yöneticilerini belirli bir süre için seçer, denetler ve gerektiğinde değiştirir.
- * Cumhuriyet, demokrasinin en iyi uygulanabileceği yönetim şeklidir.

- * Demokrasi ise toplum içinde farklı düşünce ve fikirlerin serbestçe temsil edilmesi ve kişilerin bunlardan dilediklerine taraf olması esasına dayanır.
- * Cumhuriyet vatandaşın devlete, devletin vatandaşa karşı hak ve sorumluluklarını en iyi şekilde düzenleyen yönetim biçimidir.

Cumhuriyetin Özellikleri ve Temel İlkeleri

Egemenliğin kaynağının millete ait olmasıdır.
Seçim esasına dayanan bir yönetim oluşumudur.
Seçme ve seçilme hakkının bir kişiye veya bir sınıfa değil bütünüyle millete ait olmasıdır.

Her şeyden önce kamu yararını ön planda tutar.
Egemenliğin doğrudan millete ait olduğu gerçeğini kazandırır.

Bütün vatandaşları yasa önünde eşit sayar, onlar arasında hiçbir ayrıcalık tanımaz.
Vatandaşların devlet yönetimine eşit olarak katılımını sağlar.

Temel hak ve özgürlükleri kanunlarla güvence altına alır.
Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrı olması anlamına gelen "kuvvetler ayrılığı" ilkesini benimser.

Toplumun gelişmesi için ortam hazırlayan, koruyan en iyi yönetim biçimidir.
Hukukun üstünlüğünü kabul eder.
İnsan haklarına saygı duyar.
Sosyal devlet anlayışını geliştirir.

1.
Etkinlik

Demokrasi ve Cumhuriyetin Temel Nitelikleri

Verilen soruların cevabının hangi kavrama ait olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Yasaların herkese aynı şekilde uygulanması demokrasinin hangi temel ilkesiyle ilgilidir?	Özgürlük	Demokrasi ile yönetilen devletlerde egemenlik hakkı kime aittir?	Halka
	Çoğulculuk		Tek kişiye
Cevap:	Eşitlik	Cevap:	Bir gruba
Hangisinin cumhuriyet kavramının temel nitelikleri ile ilgisi olamaz?	Seçim	Demokrasi kavramı tarihte ilk kez İlk Çağ uygarlıklarından hangisinde ortaya çıkmıştır?	Mısır
	Oy kullanma		Yunan
Cevap:	Padişah	Cevap:	Asurlar
Cumhuriyetin temel özelliklerinden biri olan "kanun üstünlüğü" ilkesi uygulandığında devletler hangi özelliği kazanır?	Sosyal devlet	Demokrasi içinde işleyen en ideal rejim hangisidir?	Saltanat
	Hukuk devleti		Cumhuriyet
Cevap:	Laik devlet	Cevap:	Krallık
Hangisi cumhuriyet kavramı içinde yer alan kuvvetler ayrılığı ilkesi değildir?	Yasama	Devleti yönetecek kişiler demokrasinin temel ilkelerinden biri olan hangi yolla iş başına gelirler?	Özgürlük
	Yürütme		Seçim
Cevap:	Mutlakiyet	Cevap:	Eşitlik
Halkın egemenliğine dayanan yönetim şekline ne denir?	Düşünce özgürlüğü	Hangisi cumhuriyet kavramının içinde yer alan "cumhur" sözcüğünün sözlükteki karşılığı değildir?	Zümre
	Demokrasi		Halk
Cevap:	Milliyetçilik	Cevap:	Büyük kalabalık
Farklı görüşlerin farklı siyasal partiler ile temsil edilmesi demokrasinin temel ilkelerinden hangisi ile ilgilidir?	Katılımcılık	Hangisi demokrasinin uygulandığı ülkelerde görülen uygulamalardan biri değildir?	Düşünce özgürlüğü
	Çoğulculuk		Sınırsız özgürlük
Cevap:	Eşitlik	Cevap:	Hukukun üstünlüğü

2.

Etkinlik

Demokrasi ve Cumhuriyetin Temel Nitelikleri

Verilen cümleleri uygun olan başlıkların altına yazınız.

Ülkeyi yönetenleri oy vererek seçme anlamına geliyor.

Devlet imkânlarından adaletli bir şekilde yararlanırsınız.

Yönetimin millete ait olması anlamına geliyor.

Baskıya uğramadan istediğimiz davranışı yapabilme imkânı buluruz.

Farklı siyasi görüşlerin temsil edilmesi anlamına geliyor.

Farklı siyasi düşünceler, kendilerini ifade etme imkânı bulur.

Yasalar dahilinde hareket edilmesi anlamına geliyor.

Kendimizi yönetecek kişileri seçerek belirlemiş oluruz.

İnsanların yasalara uygun istediğini düşünmesi anlamına geliyor.

Ülke yönetiminde aktif olarak rol alma imkânı buluruz.

İnsanlar arasında ayrımcılığın olamayacağı anlamına geliyor.

Sorunlarımızı bağımsız mahkemelerde çözme imkânı buluruz.

Seçme ve seçilme hakkını kullanma anlamına geliyor.

Ülke yönetiminde söz sahibi oluruz.

Demokrasi ilkeleri

Ne Anlama Geliyor?

Demokrasi açısından önemi nedir?

Seçme ve seçilme hakkı

Millî egemenlik

Katılım

Çoğulculuk

Hukukun üstünlüğü

Özgürlük

Eşitlik

3.
Etkinlik

Demokrasi ve Cumhuriyetin Temel Nitelikleri

Aşağıda verilen demokratik ve demokratik olmayan uygulamaları ilgili alanlara yazınız.

* Evdeki bütün kararların baba tarafından alınması * Yaşı tutan tüm vatandaşların seçimlerde oy kullanabilmesi * Çocuğun hangi okula gideceğine ailenin karar vermesi * Okuldaki tüm öğrencilerin fikirlerini özgürce ifade edebilmesi * Ülkeyi yönetenlerin halk tarafından seçilmesi * Okulda öğrenci temsilcisinin müdür tarafından seçilmesi * Ailede sadece anne ve babanın fikirlerinin öncelikli olması * İnsanların özgürlüklerinin sınırsız olması * Çalışkan öğrencilerin ön sıralara oturtulması * Sınıf başkanının sınıfın en çalışkan öğrencisi tarafından seçilmesi * Öğrencinin sınıfta görüşlerini rahat bir şekilde ifade edebilmesi	* Kanun önünde yöneticilerin öncelikli olması * İnsanlara buldukları mevkiden dolayı ayrıcalık tanınması * Mahalleye çocuk parkının yapılması için belediyeye dilekçe verilmesi * Sınıf kurallarını öğretmen ve öğrencilerin birlikte belirlemesi * Öğretmenin öğrencilerin düşüncelerine saygı göstermesi * Öğrencilerin okulda istediği sosyal kulüplere üye olabilmemesi * Kız çocuklarının okula gönderilmemesi * Seçimle gelen yöneticilerin belli bir süreyle iş başında kalması * Ülke yönetiminde halkın söz sahibi olması

DEMOKRATİK OLAN

DEMOKRATİK OLMAYAN

	⇒	
	⇒	
	⇒	
	⇒	
	⇒	
	⇒	
	⇒	
	⇒	
	⇒	
	⇒	

4.

Etkinlik

Demokrasi ve Cumhuriyetin Temel Nitelikleri

Aşağıda yanlış verilmiş ifadelerin doğru şeklini karşısına örnekteki gibi yazınız.

Y A N L I Ş İ F A D E L E R	Halkın kendi kendisini yönetme biçimine milliyetçilik denir.	Halkın kendi kendisini yönetme biçimine cumhuriyet denir.	D O Ğ R U İ F A D E L E R
	Özgürlüklerimizin sınırsız olması demokrasinin temel ilkelerinden biridir.		
	Demokratik ülkelerde son söz yöneticilere aittir.		
	Yönetimin millete değil belli bir zümreye ait olmasına millî egemenlik denir.		
	Bir ülkede kanun üstünlüğünün olması o ülkenin sosyal devlet olduğunu gösterir.		
	Tek partili hayat demokrasiyi güçlendirir.		

Y A N L I Ş İ F A D E L E R	Demokrasilerde farklı fikirlere temsil hakkı verilmez.		D O Ğ R U İ F A D E L E R
	Demokratik ülkelerde yasama, yürütme ve yargı denilen kuvvetler birliği uygulanır.		
	Sınıf başkanını çalışkan öğrencilerden seçmek demokratik bir uygulamadır.		
	Ülke yönetiminde söz sahibi olmak için belediye seçimlerine katılırız.		
	Temel hak ve özgürlüklerimiz valiliklerce güvence altına alınmıştır.		
	Demokratik ülkelerde halk, valiler aracılığıyla ülke yönetimine katılır.		

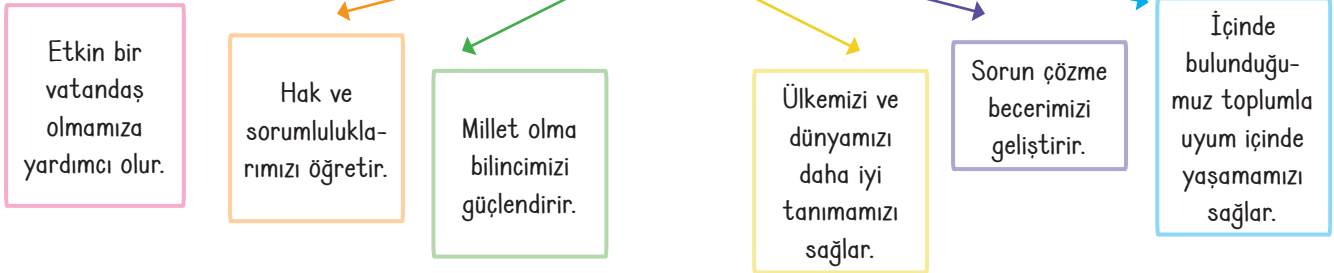

ETKİN VATANDAŞIN ÖZELLİKLERİ

Vatandaş ve Yurttaşlık Okuryazarlığı

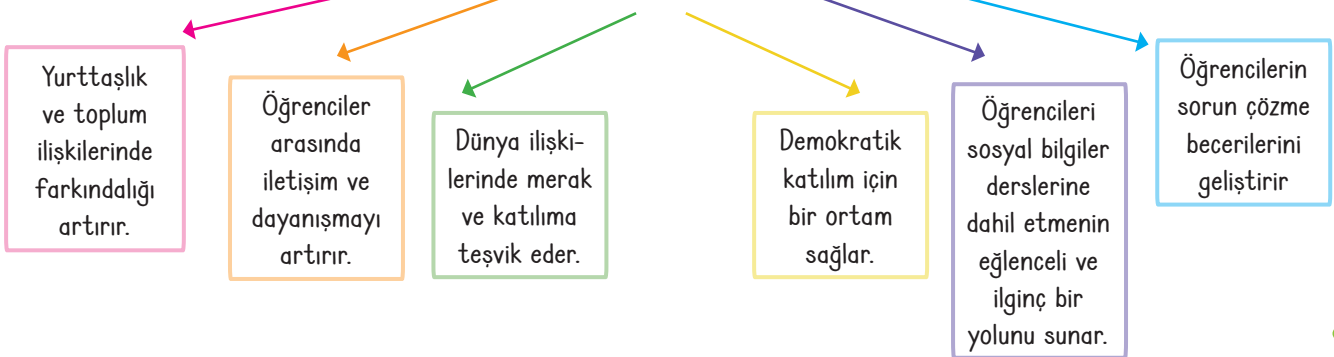
- * Aynı toprak üzerinde yaşayan ve aynı devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişilere **vatandaş** denir.
- * Vatandaşlar devletin kendisine verdiği hakları kullanır ve bunun karşılığında devlete çeşitli ödevlerle bağlılık taşır.
- * Etkin vatandaşlar devletin kendilerine verdiği hakları etkin bir şekilde kullananlardır.
- * Yurttaşlık okuryazarlığı ise etkin vatandaşlık için gerekli bilgi ve beceriyi sağlar.
- * Yurttaşlık okuryazarlığı bireyin topluma nasıl etkin bir şekilde katılacağını ve içinde bulunduğu toplumu nasıl değiştireceği bilgisine sahip olunmasıdır.
- * Yurttaşlık okuryazarlığına sahip bireylerin yetiştirildiği derslerden biri de sosyal bilgilerdir.

Sosyal bilgiler dersi:

- * Yurttaşlık okuryazarlığına sahip olan bireyler etkin vatandaşlardır.
- * Yurttaşlık okuryazarlığı kişiyi demokratik bir hayata hazırlayan bir olgudur.

Yurttaşlık okuryazarlığının yararları şunlardır:

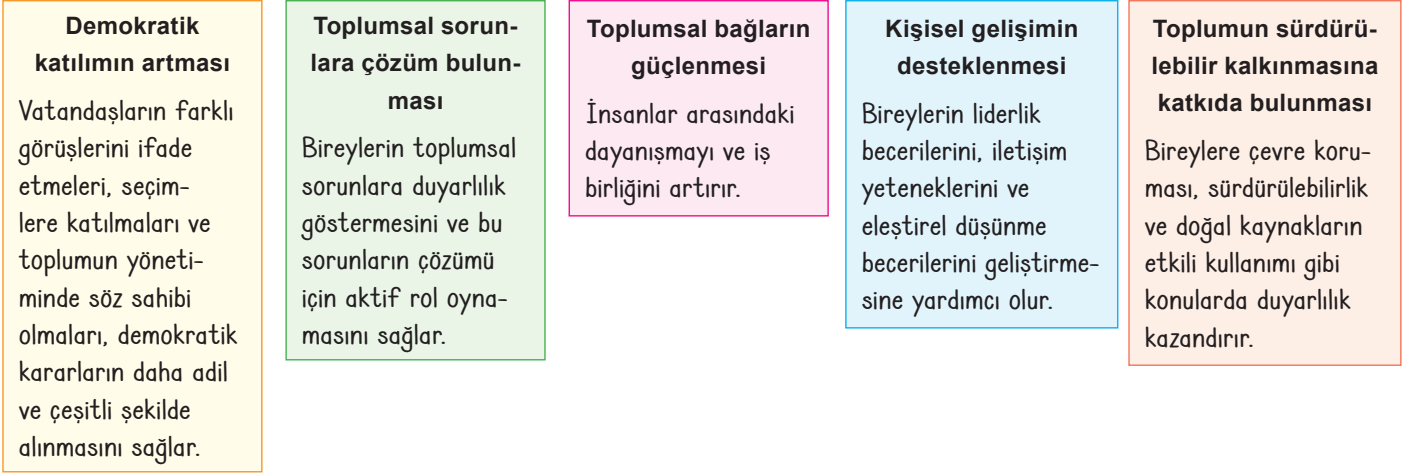

Etkin Vatandaş

- * Haklarını ve sorumluluklarını bilen, karşılaştığı sorunları hak, özgürlük ve sorumluluk temelinde çözmeye çalışan toplumsal sorunlara karşı duyarlı olan bireylere **etkin vatandaş** denir.
- * Etkin vatandaşlık, bireylerin demokratik süreçlere aktif olarak katılımını sağlar.
- * Bireylerin siyasi, sosyal ve ekonomik gibi sorunların çözümüne katkıda bulunmasını içerir.
- * Etkin vatandaşlık, bireylerin demokratik hak ve özgürlüklerini kullanırken sorumluluk sahibi olmalarını da gerektirir.
- * Bu sorumluluk, bireylerin hukuk kurallarına uyması, toplumun refahını ve çıkarlarını gözetmesi anlamına gelir.

Etkin Vatandaşlığın Sağladığı Faydalar

Etkin Vatandaşın Özellikleri

Haklarını bilir ve gerektiğinde kullanır. Sorumluluk bilinciyle hareket eder. Toplumsal sorunlar karşısında duyarlı olur. Başkalarının haklarına saygılı davranır.

Seçim zamanı geldiğinde oy kullanır. Vergisini düzenli öder. Askerlik görevini yerine getirir. Kanunlara ve kurallara uyar. Ülke yönetimine katkı sağlar. Haklarını aramak için dilekçe yazar.

Haklarını, başkalarının haklarını kısıtlamayacak şekilde kullanır.

Toplumsal sorunlara çözümler üretir ve kendini geliştirir. Demokratik kurum ve değerleri benimser ve bunları uygular.

Üretim yaparak ülke ekonomisine katkıda bulunur.

Günlük Hayatta Etkin Vatandaşın Rolü

Farkındalık: Toplumsal sorunlara ve çevrenizdeki ihtiyaçlara duyarlıdır. Günlük haberleri takip ederek, toplumun karşılaştığı sorunlar hakkında bilgi sahibi olur.

Bilinçli Tüketim: Bütçesine göre ihtiyaç listesi hazırlar ve fiyat araştırması yapar. Gereksiz harcamalardan kaçınır ve konuda hak ve sorumluluklarının farkındadır.

Gönüllü Çalışmalar: Sosyal yardım kuruluşlarına veya çevre koruma gruplarına katılarak aktif rol oynar.

İnsan Hakları ve Adalet Savunucusu Olma: İnsan hakları ihlallerine karşı duyarlılık gösterir, ayrımcılığa karşı durur ve adil bir toplumun oluşmasını destekler.

Sesini Duyurma: Toplumsal sorunlara ilişkin düşüncelerini ifade etmek için sosyal medya platformlarında, yerel gazete ve dergilerde sesini duyurur.

Rol Model Olma: Saygı, hoşgörü ve dürüstlük konusunda insanlara örnek olur.

Eşitlik ve Adalet İçin Mücadele: Ayrımcılık, ırkçılık ve cinsiyet eşitsizliği gibi sorunları gündeme getirerek toplumsal değişime katkıda bulunur.

İnsanların Haklarına Saygı Gösterme: İnsanların farklı düşünce, inanç ve yaşam tarzlarına saygı gösterir ve hoşgörü bir toplumun oluşmasına katkıda bulunur.

Toplum İçinde Yardımlaşma: Komşularına yardım eder, gönüllü kuruluşlarda görev alarak ihtiyaç sahiplerine destek olup toplum içinde yardımlaşma ve dayanışmayı güçlendirir.

Çevre Korumasına Katkıda Bulunma: Enerji tasarrufu ve geri dönüşüm yaparak çevre korumasına katkıda bulunur. Çevre dostu uygulamaların yaygınlaşmasına destek verir.

5.
Etkinlik

Etkin Vatandaşın Özellikleri

Verilen ifadelerin kavramlardan hangisine ait olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Haklarını ve sorumluluklarını bilen ve bunlara göre hareket eden bireylere denir.	Vatandaş	Saygı, hoşgörü ve dürüstlük konusunda insanlara örnek olan vatandaşlar için kullanılır.	Rol model
	Etkin vatandaş		Farkındalık
Cevap:	Dijital vatandaş	Cevap:	Gönüllü
Yurttaşlık okuryazarlığının gerekli bilgi ve beceriyi sağlayarak ortaya çıkardığı vatandaş biçimidir.	Etkin vatandaş	Etkin vatandaşın dilekçe yazarak hakkını aramak için ortaya koyduğu tutumdur.	Demokratik
	Yetkili vatandaş		Baskıcı
Cevap:	Çifte vatandaş	Cevap: <i>Demokratik</i>	Diplomatik
Yurttaşlık okuryazarlığına sahip etkin bir vatandaş olmamıza yardımcı olan derstir.	Fen bilimleri	Gönüllü kuruluşlarda görev alarak ihtiyaç sahiplerine destek veren etkin vatandaşın sergilediği davranıştır.	Barışma
	Sosyal bilgiler		Sesini duyurma
Cevap:	Beden eğitimi	Cevap: <i>Dayanışma</i>	Dayanışma
Vatan borcu anlayışıyla hareket eden etkin vatandaşın yerine getirdiği görevidir.	Askerlik yapmak	Etkin vatandaşın ülke yönetimine katkı sağlamak için başvurduğu yollardan biridir.	Oy kullanmak
	Vergi vermek		Okumak
Cevap:	Yasalara uymak	Cevap: <i>Oy kullanmak</i>	Bağış yapmak
Gereksiz harcamalardan kaçınan ve bu konuda hak ve sorumluluklarının farkında olan etkin vatandaş özelliğidir.	Bilinçli tüketici	Başkalarının duygularını ve deneyimlerini anlamaya çalışan etkin vatandaş özelliklerinden biridir.	Empati kurmak
	Savurgan tüketici		Tutarsız olmak
Cevap:	Sanal tüketici	Cevap:	Ortaklık kurmak
Hukukun üstünlüğünü savunan etkin vatandaşın sergilediği davranıştır.	Tutarlı olmak	İnsanların farklı düşünce, inanç ve yaşam tarzlarına saygı gösteren etkin vatandaşın özelliğidir.	Ön yargılı olmak
	Adil olmak		Aktif olmak
Cevap:	Taraf olmak	Cevap:	Hoşgörülü olmak

6.
Etkinlik

Etkin Vatandaşın Özellikleri

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinde geçen etkin olan ve olmayan vatandaş davranışlarını metnin sonunda verilen başlıkların altına örnekteki gibi yazınız.

BİR HAYALİM VAR

Bir ülke hayal ediyorum; ayrımcılığın olmadığı, insan haklarını hiçe sayanların yok olduğu bir ülke... İnsanların birbirine saygılı, hoşgörülü ve dürüstçe yaklaştığı bir ülke... Üzülüyorum farklı görüşleri nedeniyle dışlanan insanlara. Oysa hoşgörü, anlayış ve saygı çerçevesinde iletişim kurabilsek onlarla... Farklılıklarımızı seven insanların oluşturmuş olduğu bir ülke hayal ediyorum. Umursamaz insanlara rağmen toplumsal sorunlara duyarlı insanların olduğu bir ülke istiyorum. İstiyorum ki demokratik kararlar alınsın, eşitsizlik ve yoksulluk ortadan kalksın, daha adil bir toplum olsun. Kızlarını okula göndermek istemeyen anne ve babalar yok olsun. Çevresinden habersiz yaşayanlar gitsin, sosyal sorumluluk bilinciyle hareket edenler gelsin. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek için mücadele eden insanlar çoğalsın. Sosyal medyada vaktini boşa harcayanlar, insanları yalan haberlerle aldatanlar gitsin, sorunlara karşı sesini duyurmaya çalışan bilinçli insanlar gelsin. Kendi haklarını bilmeyen, haksızlıklara karşı sessiz kalan insanlar gitsin; haklarını koruyan ve adaleti sağlayan insanlar gelsin. Sahip olduğu doğal kaynakların kıymetini bilmeden yaşayanlar, çevresini temiz tutmayanlar ve ülke kaynaklarını israf edenler gitsin; ülkesini seven insanlar gelsin.

Etkin olan vatandaş davranışları

İnsanların birbirine saygılı, hoşgörülü ve dürüstçe yaklaştığı bir ülke isteyenler

Etkin olmayan vatandaş davranışları

İnsan haklarını hiçe sayanlar

7.
Etkinlik

Etkin Vatandaşın Özellikleri

Etkin vatandaşlık için günlük hayatta uygulanabilecek bazı adımlar verilmiştir. Aşağıdaki ifadelerin altına bu adımlardan uygun olanları örnekteki gibi yazınız.

- * Farkındalık * Bilinçli tüketim * Gönüllü çalışma * Adalet savunucusu olma * Sesini duyurma * Rol model olma
- * İnsan haklarına saygı gösterme * Toplum içinde yardımlaşma * Seçimlere aktif katılım
- * Hukukun üstünlüğünü savunma * İnsanları empatiyle dinleme * Bilgi paylaşımı

Toplumsal sorunlara ve çevremizdeki ihtiyaçlara duyarlı olursak toplumsal hayattaki eksiklikleri ve sorunları daha kolay fark ederiz.

..... **Farkındalık** .....

Sosyal medyada ve yerel gazetede toplumsal sorunlara ilişkin düşüncelerinizi ve görüşlerinizi ifade ederek farkındalık oluşturup başkalarını etkileyebilirsiniz.

Saygı, hoşgörü ve dürüstlük gibi değerleri benimseyerek etrafınızdaki insanlara ilham verip ailenize ve çevrenize örnek olabilirsiniz.

İnsanların farklı düşünce, inanç ve yaşam tarzlarına saygı göstererek hoşgörülü bir toplumun oluşmasına katkıda bulunursunuz.

Hukuki haklarınızı bilmeniz ve savunmanız aynı zamanda hukuk kurallarına saygı göstermeniz, adil ve eşitlikçi bir toplumun oluşmasına katkı sağlar.

Başkalarının duygularını ve deneyimlerini anlamaya çalışırsanız toplumsal ilişkileri güçlendirir ve toplumda daha iyi bir iletişim ve anlayış ortamı oluşturursunuz.

İnsan haklarını savunmak, toplumsal adaleti sağlamak ve eşitlikçi bir toplum için mücadele edersek adil bir toplumun oluşmasını sağlarız.

Yerel toplum projelerine, sosyal yardım kuruluşlarına veya çevre koruma gruplarına katılarak, toplumun ihtiyaçlarına destek olabilirsiniz.

Tüketiciler olarak, satın aldığınız ürünlerin ve hizmetlerin sosyal ve çevresel etkilerini göz önünde bulundurmalısınız.

Komşularınıza yardım etmek, gönüllü kuruluşlarda çalışmak ve ihtiyaç sahiplerine destek olmak gibi adımlarla toplum içinde dayanışmayı güçlendirebilirsiniz.

Siyasi partilerin politikalarını araştırarak, adayların geçmişini inceleyerek bilinçli bir şekilde oy kullanmak, demokratik sürece daha fazla katılımınızı sağlar.

Konuşmalar, seminerler veya eğitim programları düzenleyerek başkalarının bilinçlenmesine ve toplumsal değişime katkıda bulunabilirsiniz.

TEMEL HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

- * **Temel Haklarımız:** Bir özgürlüğün sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkilere **hak** denir. Temel haklar ise insanın doğuştan sahip olduğu, insanın insanca yaşayabilmesi için gerekli olan haklardır.
- * Kişinin kendine ve başkalarına karşı yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi zorunluluğuna **sorumluluk** denir. Sorumluluklarını yerine getiren kişilere etkin vatandaş denir.

Yaşama Hakkı

- *→ (Anayasa, Madde 17): Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.
- *→ Yaşama hakkı, bütün hakların temelidir.

Eğitim ve Öğrenim Hakkı

- *→ (Anayasa, Madde 42): Hiç kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz.
- *→ Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.
- *→ Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.

Konut Dokunulmazlığı

- *→ (Anayasa, Madde 21): Hukuki sebebe bağlı hakim kararı olmadıkça hiç kimsenin konutuna dokunulmaz ve girilemez.

Dilekçe Hakkı

- *→ (Anayasa, Madde 74): Vatandaşlar ve karşılıklı esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Sağlık ve Çevre Hakkı

- *→ (Anayasa, Madde 56): Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.
- *→ Sağlık hakkı insana beden ve ruh sağlığı içinde yaşama isteme hakkını verir.
- *→ Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.

Seçme Seçilme Hakkı

- *→ (Anayasa, Madde 67): Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme hakkına sahiptir.
- *→ Bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir.

Kişi Dokunulmazlığı Hakkı

- *→ (Anayasa, Madde 17): Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz.
- *→ Rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.
- *→ Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya ve muameleye tabi tutulamaz.

Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı

- *→ (Anayasa, Madde 20): Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Temel Özgürlükler: Her türlü dış etkiden bağımsız olarak kişinin kendi iradesine ve kendi düşüncesine dayanarak karar vermesine **özgürlük** denir.

- * Doğumla başlar, ölümlerle biter.
- * Evrenseldir. Dünyanın her yerinde geçerlidir.
- * Dokunulamaz, devredilemez ve vazgeçilemez özellikler taşırlar.
- * Savaş ve bulaşıcı hastalıklar gibi olağanüstü durumlarda sınırlandırılabilir.
- * Başkalarının hak ve özgürlüklerinin başladığı yerde bizim hak ve özgürlüklerimiz biter.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (Madde 3)	T.C. Anayasası (Madde 27)	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (Madde 27)	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (Madde 18)
Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.	Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, hakkına sahiptir	Herkes, topluluğun kültürel yaşamına özgürce katılma, sanattan yararlanma ve bilimsel gelişmeye katılmaya hakkına sahiptir.	Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı vardır.
Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (Madde 6)	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (Madde 31)	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (Madde 23)	T.C. Anayasası (Madde 25)
Her çocuk temel yaşama hakkına sahiptir.	Her çocuk dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılmaya hakkına sahiptir.	Herkesin çalışma, işini özgürce seçme, adil ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.	Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz
T.C. Anayasası (Madde 17)	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (Madde 13)	T.C. Anayasası (Madde 22)	T.C. Anayasası (Madde 42)
Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.	Her çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir.	Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.	Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

9

Etkinlik

Temel Haklarımız ve Sorumluluklarımız

Verilen soruların cevaplarının hangisi olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Bir özgürlüğün sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkilere ne denir?	Hak
	Görev
	Yetki
Cevap:	

Kişinin kendine ve başkalarına karşı yerine getirmesi gereken yükümlülükler ne denir?	Hak
	Özgürlük
	Sorumluluk
Cevap:	

"Hukuki sebebe bağlı hakim kararı olmadıkça hiç kimsenin evine girilemez." ifadesi hangi temel hakla ilgilidir?	Yerleşme hakkı
	Konut dokunulmazlığı
	Kişi dokunulmazlığı
Cevap:	

Bütün hakların temeli sayılan hak hangisidir?	Eğitim hakkı
	Yaşama hakkı
	Sağlık hakkı
Cevap:	

Seçme ve seçilme hakkı doğrultusunda hangisine oy kullanma sorumluluğu getirilmemiştir?	İtfaiyeciler
	Askeri öğrenciler
	Yaşlılar
Cevap:	

İnsanın doğuştan sahip olduğu, insanın insanca yaşayabilmesi için gerekli olan haklara ne denir?	Temel hak
	Sosyal hak
	Yasal hak
Cevap:	

"Bilgisi ve izni olmaksızın hiç kimsenin telefonu dinlenemez, mektupları açılıp okunamaz." ifadesi hangi özgürlüğümüzle ilgilidir?	Haberleşme
	Bilim ve sanat
	Toplantı hakkı
Cevap:	

Ülkemizde millî egemenlik ve demokrasi ilkesinin gelişmesi için hangi sorumluluğumuzu yerine getirmeliyiz?	Vergi verme
	Oy kullanma
	Askerlik yapma
Cevap:	

Devletin; okul, hastane ve güvenlik gibi kamu hizmetlerini yürütebilmesi için bizlere düşen görev hangisidir?	Vergi vermek
	Kanunlara uymak
	Çevreyi korumak
Cevap:	

Hangisi evrensel olup dünyanın her yerinde geçerlidir?	İnsan hakları
	Sorumluluklarımız
	Tercihlerimiz
Cevap:	

Hangisi temel insan haklarının özelliklerinden biri değildir?	Dokunulamaz
	Devredilemez
	Vazgeçilebilir
Cevap:	

İnsanların insanca yaşayabilmesi için başkalarının haklarını ihlal etmeden özgürce yaşayabilmesini sağlayan haklara ne denir?	Yasal haklar
	Temel özgürlükler
	Sorumluluklar
Cevap:	

10.
Etkinlik

Temel Haklarımız ve Sorumluluklarımız

Aşağıdaki etkinliği yönergeye göre yapınız.

Doğumla başlar, ölümle biter.	Okulda öğrenciler kullandığı tuvaletleri temiz bırakmalıdır.
Her Türk vatandaşı askerlik görevini yapmalıdır.	Özgürlüklerimiz sınırsız değildir.
İnsanların vücut bütünlüğüne dokunulamaz.	Herkes kanuna uygun olarak siyasi bir partide görev alabilir.
Herkes mali gücüne göre vergi ödemelidir.	Her vatandaş kanunların gereklerini yerine getirmelidir.
Her vatandaş tarih, kültür ve tabiat varlıklarını korumalıdır.	Savaş ve olağanüstü hallerde sınırlandırılabilir.
Hakim kararı olmadıkça hiç kimse konuta giremez.	18 yaşını doldurmuş her vatandaş oy kullanmalıdır.
Ülke kaynaklarını israf etmemek her vatandaşın görevidir.	Herkesin sağlıklı bir çevrede yaşaması sağlanmalıdır.
Trafik kurallarına uymak bir vatandaşlık görevidir.	Kimse eğitim ve öğrenim hakkından mahrum bırakılamaz.

TEMEL
HAKLARIMIZYönerge: İfadeleri uygun
olan başlığın altına örnekteki
gibi yazınız.

SORUMLULUKLARIMIZ

Doğumla başlar, ölümle biter.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11.
Etkinlik

Temel Haklarımız ve Sorumluluklarımız

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Metne uygun başlığı yazınız?

.....

Metinde hangi özgürlüklerimizden bahsedilmiştir?

.....

Oy hakkı ne demektir?

.....

Metinde hangi temel haklardan söz edilmiştir?

.....

Genel seçim ne demektir?

.....

Demokrasi nedir?

.....

Benim adım Rana. Polis olan babamın tayini İzmir'e çıktı. Arkadaşlarımı geride bırakacak olmam, beni çok üzdü. Annem, arkadaşlarımla uzaktan da olsa farklı iletişim yollarıyla haberleşebileceğimi söyleyince biraz rahatlardım. İzmir'e geldiğimiz gün şehirden çok etkilendim. Yaşayacağımız ev de çok güzeldi. Babam, öğrenim göreceğim yeni okula kaydımı yaptırdı. Ertesi gün okuluma gittim. İçimde inanılmaz bir heyecanla beraber bir ürkeklik vardı. Sınıfa girdiğimde öğretmenim, beni sınıf arkadaşlarıyla tanıştırdı. Bundan sonra yaşayacağım bu şehre alışmam, sandığımdan daha kolay olacak gibiydi. Okul çıkışı eve geldiğimde babam ve kardeşim Taner evde yoktu. Annem; kardeşimin hastalandığını, babamın da onu doktora götürdüğünü söyledi. Kısa bir süre sonra babam ve Taner eve geldiler. Doktor, Taner'in önemli bir şeyinin olmadığını sadece küçük bir boğaz enfeksiyonu geçirdiğini söylemiş. Yemekten sonra babam, televizyonda haberleri seyrediyordu. Haberde ülkemizde hafta sonu yapılacak olan genel seçimlerden bahsediliyordu. Babam ve annem, seçimlerin demokrasinin bir gereği olduğunu konuşuyordu. Seçim, sandık, oy hakkı ve demokrasi gibi ilk defa duyduğum bu kavramlar oldukça ilgimi çekti. Bütün bu kavramları babama sordum. Babam, ülkemizin yönetim biçiminin cumhuriyet olduğunu söyledi ve bu yönetim anlayışında egemenliğin asıl sahibinin halk olduğunu anlattı. Babam, 18 yaşına geldiğimde oy kullanarak ülke yönetimine katılabileceğimi söyledi.

Ülkemizin yönetim biçimi nedir?

.....

Halkın ülke yönetiminde iradesini özgürce kullandığı yol hangisidir?

.....

Rana ülke yönetimine katılma hakkını ne zaman kullanacak?

.....

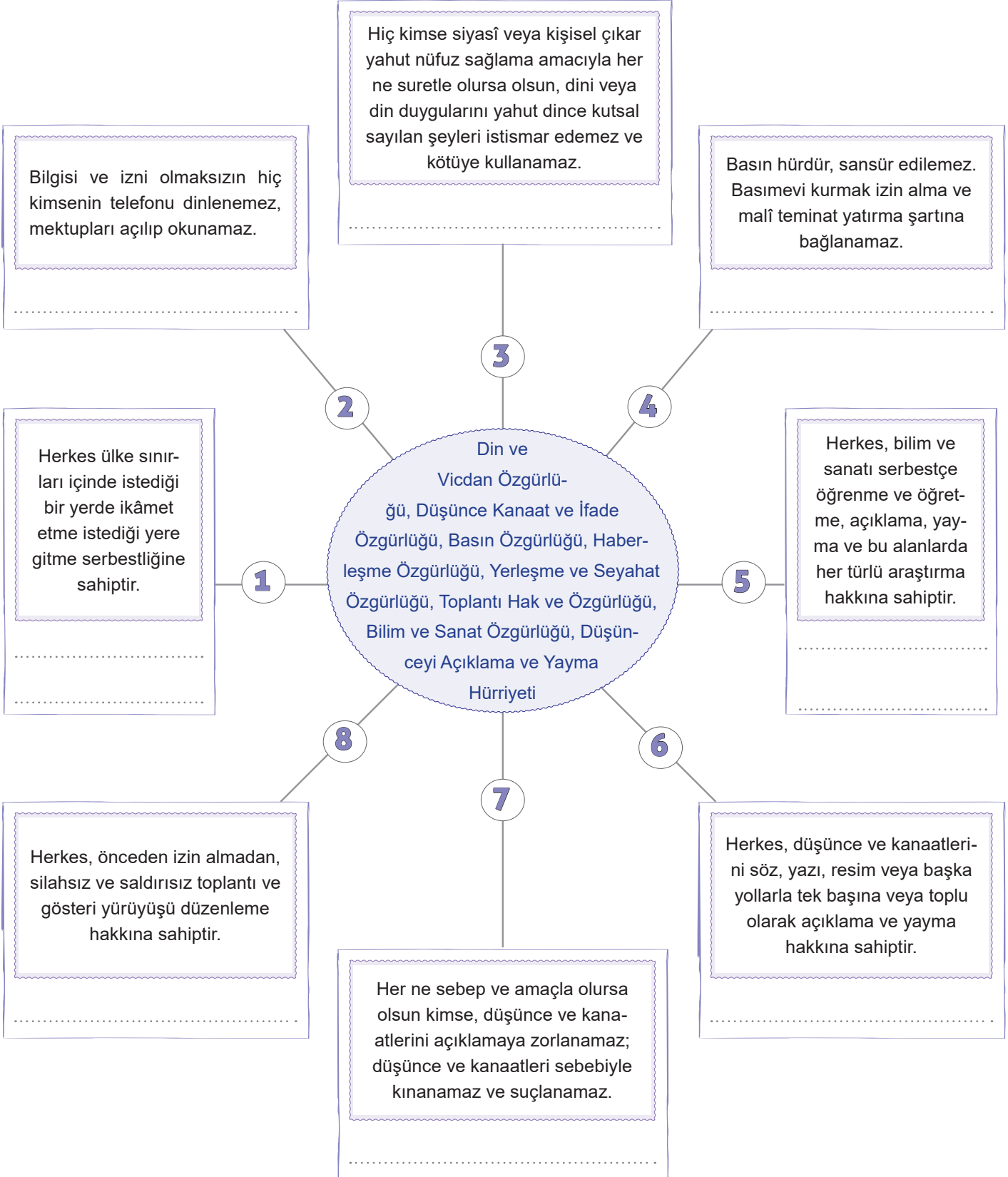
Metinde ülke yönetiminde egemenlik hakkının kime ait olduğundan söz edilmiştir?

.....

12.
Etkinlik

Temel Haklarımız ve Sorumluluklarımız

Aşağıdaki ifadelerin verilen özgürlük haklarımızdan hangisine ait olduğunu boşluklara yazınız.

SORUNLARIMIZIN ÇÖZÜMÜNDE KURUMLAR

Dilekçe Hakkı

Vatandaşlar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Yetkili kurumlara gönderilen dilekçeler en geç 30 gün içinde cevaplandırılmak zorundadır.

Kurum ve Kuruluşların Amaçları

İnsanların ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak
İnsanların daha rahat yaşamalarını sağlamak
Hizmet götürülmeyen yerlere hizmet götürülmesini sağlamak

e-Devlet Kapısı

Tüm kamu hizmetlerine tek bir noktadan erişim imkânı sağlayan büyük bir genel ağ sitesidir.

Örneğin e-Devlet Kapısı üzerinden sağlığınız ile ilgili bilgilere ulaşabilir; ilaç, muayene ve randevu işlemlerinizi yönetebilirsiniz.

Telefonla Ulaşılabilir Yetkili Kurumlar

ALO 175 Tüketici Danışma Hattı

Ticaret Bakanlığı bünyesinde oluşturulmuş tüketicilerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm yollarını sunmaktadır.

ALO 174 Gıda Hattı

Gıda güvenilirliğinin sağlanmasına yönelik olarak T.C. Tarım ve Orman Bakanlığınca yapılan çalışmalara vatandaşların da katılımı amaçlanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)

CİMER uygulaması sayesinde devlet ile vatandaş arasındaki iletişim kanallarının tümü (elektronik mektup, faks, telefon ve şahsen) açık tutulmaktadır.

Vatandaşların kendileri ve kamuya ilgili, talep, şikâyet, ihbar, görüş ve önerileri ilettiği bir halkla ilişkiler uygulamasıdır. en geç 30 gün içinde cevaplandırılmak zorundadır.

ALO 112 Polis İmdat Hattı

Suçun önlenmesi, suç işlenmişse suçlunun bir an önce yakalanması ve vatandaşların mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla kurulmuştur.

ALO 182 Merkezi Hekim Randevu Sistemi (MHRS)

Bu sistem sayesinde vatandaşlar istediği gün ve saatte talep ettiği hekimden sağlık hizmeti alabilmektedir.

Vatandaşlar ayrıca bu hattı arayarak öneri, talep, görüş ve şikâyetlerini anlık olarak da iletebilirler.

Reklam Kurulu

- * Ticaret Bakanlığına bağlı olarak faaliyet yürütmektedir.
- * Tüketiciyi aldatıcı veya onun tecrübe ve bilgi noksanlıklarını istismar edici reklamlara izin vermez.
- * Tüketicinin can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürücü, şiddet hareketlerini ve suç işlemeyi özendirici, kamu sağlığını bozucu, hastaları, yaşlıları, çocukları ve engellileri istismar edici ticari reklamlara izin vermez.

Tüketici Hakları Derneği

- * Emekli, işçi, mühendis, öğretmen, ev kadını gibi toplumun çeşitli kesimleri tarafından kurulan sivil toplum kuruluşudur.
- * Tüketici haklarının korunması, evrensel tüketici haklarının en iyi şekilde uygulanması, geliştirilmesi, tüketici bilincinin oluşturulması amaçlanmıştır.

Tüketici Hakları İl/İlçe Hakem Heyeti

- * Tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla kurulan heyetlerdir.
- * Başkanlığı illerde ticaret il müdürü ilçelerde kaymakam veya bunların görevlendireceği bir memur tarafından yürütülen tüketici hakem heyetlerinin diğer üyeleri belediye, baro, tacir/esnaf ve tüketici örgütü temsilcilerinden oluşur.

Tüketici Hakları Mahkemesi

- * Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalara bakmakla yükümlü olan mahkemelerdir.

Yaşadığımız Sorunlar Karşısında Başvurabileceğimiz Kurumlar**Valilik**

- * Karşılaştığımız sorunların çözümü için müracaat edeceğimiz resmi kurumların başında gelir.
- * İllerde bulunan tüm resmi kurum ve kuruluşlar valiyeye bağlı olarak çalışırlar.
- * Görev yaptığı ilde yasaları, yönetmelikleri ve bakanlıklardan gelen emirleri uygular.
- * Halkın istek ve şikâyetlerini dinleyerek sorunlara çözüm üretir.
- * Sağlık, güvenlik ve eğitim gibi faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlar.

Kaymakamlık

- * Karşılaştığımız sorunların çözümü için müracaat edeceğimiz resmi kurumların başında gelir.
- * Merkeze bağlı yönetimin ilçelerdeki temsilcisi ise kaymakamlardır.
- * İlçenin ulaşım, eğitim ve sanayi gibi alanlarda kalkınması için çalışmalar yapar.
- * İlçedeki vatandaşların istek ve şikâyetlerini dinler.
- * Vatandaşların ihtiyaçlarını tespit ederek eksiklerin giderilmesi için gerekli tedbirleri alır.

Belediyeler

- * İl ve ilçelerde karşılaştığımız sorunların çözümünde müracaat edeceğimiz resmi kurumlardandır.
- * Buldukları yerin yol, su ve kanalizasyon gibi altyapı faaliyetlerini yürütür.
- * Park ve yeşil alanların düzenleme ve bakımını sağlar.
- * Çöpleri toplayıp çevre temizliği için gerekli önlemleri alır.
- * Satılan ürünlerin sağlık koşullarına uygun olup olmadığının denetimini yapar.
- * Eğitim, kültür, sanat ve spor faaliyetlerini destekler.

Muhtarlık

- * Mahalle ve köylerde karşılaştığımız sorunların çözümünde müracaat edeceğimiz resmi kurumlardandır.
- * Askerlik dönemine giren gençlerin adlarından liste oluşturup bunu duyurur.
- * Salgın ve bulaşıcı hastalık durumlarını yetkililere iletir.
- * Mahallede gördüğü ihtiyaçları belediye, kaymakamlık gibi kurumlara iletir.

13.
Etkinlik

Sorunlarımızın Çözümünde Kurumlar

Verilen soruların cevaplarının hangisi olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Marketten aldığımız peynirin bozuk çıkması ile ilgili sorunu hangi telefona bildiririz?	Alo 182
	Alo 174
	Alo 156
Cevap:	

Tüm kamu hizmetlerine tek bir noktadan erişim imkânı sağlayan genel ağ sitesine ne denir?	e-Devlet Kapısı
	STK
	MHRS
Cevap:	

Vatandaşların karşılaştığı sorunların çözümünde resmi kurumlara destek veren gönüllü kuruluşların kısa adı nedir?	STK
	CİMER
	MHRS
Cevap:	

Köyde yaşayan vatandaşların karşılaştığı sorunun çözümünde öncelikle hangisine müracaat etmelidir?	Belediye
	Muhtarlık
	Kaymakamlık
Cevap:	

Gıda üretim yerlerinin denetimi hangisi tarafından yapılır?	Belediyeler
	Kaymakamlık
	İl Sağlık Müdürlüğü
Cevap:	

Mahallemizde hırsızlık olaylarının artması üzerine hangi telefon numarasını ararız?	Alo 112
	Alo 177
	Alo 122
Cevap:	

Televizyon programında sahte bir ürünün tanıtımının yapıldığını farkettiğimizde hangi kurum aranmalıdır?	Valilik
	Reklam Kurulu
	STK
Cevap:	

İlçenin ulaşım, eğitim, sanayi gibi alanlarda kalkınması için çalışan ve vatandaşların isteklerini yerine getiren kurum hangisidir?	Valilik
	Kaymakamlık
	Muhtarlık
Cevap:	

Devlet ile vatandaş arasındaki iletişim kanallarının tümünü (elektronik mektup, faks, telefon ve şahsen) açık tutan uygulama hangisidir?	MHRS
	CİMER
	Dilekçe hakkı
Cevap:	

Park ve yeşil alanların düzenleme ve bakımını sağlarken isteklerimizi yerine getiren kurum hangisidir?	Belediyeler
	Kaymakamlık
	Valilik
Cevap:	

Bulduğumuz ilçede yol, su, kanalizasyon ile ilgili sorunlarda şikâyetlerimizi hangisine iletiriz?	Belediyeler
	Kaymakamlık
	Valilik
Cevap:	

Suçun önlenmesi veya suç işlenmişse suçlunun bir an önce yakalanması konusunda ihbarlarımızı hangi telefona bildiririz?	Alo 158
	Alo 110
	Alo 112
Cevap:	

14.
Etkinlik

Sorunlarımızın Çözümünde Kurumlar

Aşağıdaki ifadelerin hangi kurum ve telefonlara ait olduğunu bulunuz.

	Sorunlarımın Çözüm Arıyorum	Kurum ve Telefonlar
Alo 174 Gıda Hattı	Ahmet Bey'in oturduğu sitenin su borusunun patlaması üzerine sorunun giderilmesi için başvurduğu kurumdur.	.....
Alo 112 Polis İmdat Hattı	Son günlerde mahallede hırsızlık olaylarının artması üzerine Bakkal Akif Bey'in sorunun çözümü için başvurduğu telefon numarasıdır.	.....
Alo 182 Merkezi Hekim Randevu Sistemi	Turan Bey'in televizyonda bir firmanın çocukların gelişimini olumsuz etkileyecek reklamı hakkında şikâyetinde bulunmak için başvurduğu kurumdur.	.....
CİMER	Antalya'da yaşayan Hasan Bey'in gittiği devlet hastanesinde yaşadığı sorun nedeniyle şikâyetinde bulunduğu kurumdur.	.....
Tüketici Hakları Mahkemesi	Edremit ilçesinde yaşayan Nazlı Hanım'ın çocuklarının okulda yaşadığı sorun üzerine okul idaresi hakkında şikâyetini ilettiği kurumdur.	.....
Reklam Kurulu	Emre Bey'in çalıştığı inşaat firmasında kaçak işçi çalıştırıldığı için şikâyetini ilettiği Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezidir.	.....
Kaymakamlık	Kadir Bey'in yaşadığı Konaklı Köyü'nde bir firmanın izinsiz taş ocağı açması üzerine şikâyetinde bulunduğu kurumdur.	.....
Valilik	Yeşim Hanım'ın alışveriş yaptığı markette tarihi geçmiş tavukların satıldığını fark etmesi üzerine şikâyetinde bulunduğu telefon hattıdır.	.....
Muhtarlık	Fatma Hanım'ın aldığı buzdolabının bir ay sonra bozulması üzerine firmanın ürünü yenisiyle değiştirmemesi nedeniyle firmayı dava ettiği kurumdur.	.....
Belediye	Hastaneye gidecek olan Tamer Bey'in muayene öncesi beklememek için randevu aldığı telefon numarasıdır.	.....

15.
Etkinlik

Sorunlarımızın Çözümünde Kurumlar

Aşağıdaki soruları verilen metne göre cevaplayınız.

BİR SORUN VAR

Benim adım Taner.

Annem bir ütü aldı.
Ancak ütü arızalı çıktı.
Satıcı ürünü almak
istemedi. Annem satı-
cıyı şikâyet etti.

Benim adım Yeşim:

Babam televizyonda
yaşlı insanları aldat-
maya yönelik ürün
tanıtımını ilgili kuruma
şikâyette bulundu.

Benim adım Enes:

Köyümüzde içme
suyu problemi var.
Köylüler bir araya ge-
lerek gerekli kuruma
müracaat ettiler.

Benim adım Kadir:

Yaşadığım ilçede tarihi
eserlerin korunması
için arkadaşlarımla
beraber en yetkili ku-
ruma dilekçe verdik.

Melih'in babasının müracaat ettiği kurum hangisidir?

Enes'in yaşadığı köydeki sorun için köylüler nereye müracaat etmiştir?

Kerem ve mahalleli şikâyeti hangi telefona yapmışlardır?

Handan'ın sıra beklemeden hastanede muayene olmasını sağlayan sistemin adı nedir?

Filiz'in aradığı numara hangisidir?

Sude'nin yaşanan çevre sorunları için dilekçe verdiği en yetkili kurum hangisidir?

Kadir ve arkadaşlarının dilekçe verdiği ilçedeki en yetkili kurum hangisidir?

Yeşim'in babası televizyondaki ürün tanıtım programını nereye şikâyet etmiştir?

Taner'in annesi satıcıyı hangi derneğe şikâyet etmiştir?

Servet hangi telefon numarasını arayarak yardım istemiştir?

Benim adım Servet.

Komşumuzun kalp
krizi geçirmesi üzerine
yardım istedim.

Benim adım Melih.

Mahallemizde park
yapılıyor. Ancak parkta
 oynayacağımız alan
bırakılmamış. Bunun
üzerine babam bu duru-
mu gerekli kuruma iletti.

Benim adım Filiz:

Bir tüketici olarak kar-
şılaştığım sorunlara
ilişkin çözüm yollarını
aradığım numaradan
öğreniyorum.

Benim adım Kerem:

Mahallemizdeki bak-
kal sürekli tarihi geç-
miş yiyecekler sattığı
için Alo Gıda Hattı'na
şikâyet ettik.

Benim adım Handan:

Artık hastanelerde
sıra beklemeden mua-
yene olabiliyorum.

Benim adım Sude:

İlimizde yaşanan
çevre sorunları için en
yetkili kuruma dilekçe
verdim.

16.
Etkinlik

Ünite Değerlendirme

Sorulara karşılık gelen cevapları uygun olan boşluğa yazınız.

	Kuvvetler ayrılığı	Temel hak	Etkin vatandaş	
Alo 182	1. Halkın egemenliğine dayanan yönetim şekline ne denir?		.....	Vergi vermek
	2. Bir özgürlüğün sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkilere ne denir?		.....	
	3. Bir ülkede yasama, yürütme ve yargının birbirinden bağımsız olduğunun ifade edildiği kavram hangisidir?		.....	
Rol model	4. Ticaret Bakanlığı bünyesinde oluşturulmuş tüketicilerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm yollarını sunan tüketici danışma hattı kaçtır?		.....	Kaymakamlık
	5. Aynı toprak üzerinde yaşayan ve aynı devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişilere ne denir?		.....	
Demokrasi	6. İlçenin ulaşım, eğitim ve sanayi gibi alanlarda kalkınması için çalışmalar yapan en üst resmi kurum hangisidir?		.....	Özgürlük
	7. Halkın doğrudan doğruya ya da temsilcileri aracılığıyla egemenliği elinde tuttuğu yönetim biçimine ne denir?		.....	
Belediyeler	8. Kişinin kendine ve başkalarına karşı yerine getirmesi gereken yükümlülükler ne denir?		.....	Alo 175
	9. Buldukları yerin yol, su ve kanalizasyon gibi altyapı faaliyetlerini yürüten resmi kurum hangisidir?		.....	
Vatandaş	10. Haklarını ve sorumluluklarını bilen ve bunlara göre hareket eden bireylere ne denir?		.....	Oy kullanma
	11. Devletin; okul, hastane ve güvenlik gibi kamu hizmetlerini yürütebilmesi için bizlere düşen görev hangisidir?		.....	
Sorumluluk	12. Saygı, hoşgörü ve dürüstlük konusunda insanlara örnek olan vatandaşlar için kullanılan kavram hangisidir?		.....	Hak
	13. Kişinin başkalarına zarar vermeden ve kanunlara aykırı olmadan dilediğini düşünebilmesi ve yapabilmesine ne denir?		.....	
	14. Vatandaşların istediği gün ve saatte talep ettiği hekimden sağlık hizmeti alabildiği randevu hattı kaçtır?		.....	
	15. İnsanın doğuştan sahip olduğu, insanın insanca yaşayabilmesi için gerekli olan haklara ne denir?		.....	
	16. Hangisi etkin vatandaşın ülke yönetimine katkı sağlamak için başvurduğu yoldur?		.....	
Cumhuriyet				

1. Cumhuriyet “cumhur” kelimesinden gelir. Sözcük anlamı halk, kavim veya büyük kalabalık demektir. Siyasi bir kavram olarak ise halkın seçtiği kişilerin ülkeyi yönetmesi anlamına gelir. Bu yönetim anlayışında kişi egemenliği yoktur. Cumhuriyet; devlet yönetiminde millî egemenliği, millî iradeyi ve özgür seçimi esas alan bir yönetim biçimidir. **Buna göre cumhuriyetin tanımını yazınız. (10 Puan)**
- .....

2. Demokrasilerde halk kendisini yönetecek kişileri seçimle belirler. Siyasi partiler veya bağımsız adaylar genel seçimlerde en fazla oyu almaya gayret eder ve ülke yönetiminde söz sahibi olmaya çalışırlar. Bizler de seçimlerde kendi görüşlerimize uygun olan siyasi partilere oy veririz. Böylece ülke yönetiminde söz sahibi oluruz. **Metinde demokrasinin hangi temel ilkesinden söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)**
- .....

3. Ülkemizin yönetimi demokrasi anlayışına bağlı olan cumhuriyettir. Bunun için “kuvvetler ayrılığı” adı verilen yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrıldığı devlet yönetimidir. Anayasa ve yasalar ile düzenlenmiş görev dağılımı belirlenmiş yetkili organlara verilmiştir.

Buna göre yasama, yürütme ve yargının yetkili olduğu organları yazınız. (3x4= 12 Puan)

Yasama: .....

Yürütme: .....

Yargı: .....

4. Yurttaşlık okuryazarlığı bireyin topluma nasıl etkin bir şekilde katılacağını ve içinde bulunduğu toplumu nasıl değiştireceği bilgisine sahip olunmasıdır. Yurttaşlık okuryazarlığına sahip olan bireyler etkin vatandaşlardır.

Yurttaşlık okuryazarlığının yararlarından iki tanesini yazınız. (2x5 =10 Puan)

- a. ....
.....
- b. ....
.....

5. Etkin vatandaş bütçesine göre ihtiyaç listesi hazırlar ve fiyat araştırması yapar. Gereksiz harcamalardan kaçınır ve bu konuda hak ve sorumluluklarının farkındadır.

Verilen açıklamada etkin vatandaşın hangi özelliğine değinilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

6. Dünyadaki bütün çocuklar din, dil, ırk, renk ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın aynı haklara sahiptir. 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni kabul ederek çocuk hakları güvence altına alınmıştır. Her yıl 20 Kasım günü tüm dünyada "Çocuk Hakları Günü" olarak kutlanmaktadır. Devletler bu sözleşmede belirtilen hakları çocuklara tanımakla yükümlüdür. Bu sözleşme 1990 yılında ülkemiz tarafından da imzalanmıştır.

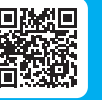
Yukarıdaki paragrafta hangi ifade eşitlik ilkesinden söz etmektedir? Yazınız. (10 Puan)

.....

7. Anayasa, Madde 17: Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz. Rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza ve muameleye tabi tutulamaz.

Verilen Anayasa maddesinde hangi temel haktan söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

8. Her türlü dış etkiden bağımsız olarak kişinin kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesine özgürlük denir. İnsanların kişiliğini geliştirme ve insanca yaşayabilmesi için başkalarının haklarını ihlal etmeden özgürce yaşayabilmesini sağlayan haklardır. Bilgisi ve izni olmaksızın hiç kimsenin telefonu dinlenemez, mektupları açılıp okunamaz.

Metinde hangi özgürlükten söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

9. Vatandaşlar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin kendilerine yazılı olarak bildirilir. Yetkili kurumlara gönderilen dilek ve şikâyetler en geç 30 gün içinde cevaplandırılmak zorundadır.

Paragrafta vatandaşların kullandığı hangi demokratik haktan söz edilmiştir? Yazınız. (8 Puan)

.....

10. İl ve ilçelerde karşılaştığımız sorunların çözümünde müracaat edeceğimiz resmi kurumlardandır. Buldukları yerin yol, su ve kanalizasyon gibi altyapı faaliyetlerini yürütür. Park ve yeşil alanların düzenleme ve bakımını sağlar. Çöpleri toplayıp çevre temizliği için gerekli önlemleri alır. Satılan ürünlerin sağlık koşullarına uygun olup olmadığını denetimini yapar. Bu konularda istek veya şikâyetlerimizi bu kuruma bildiririz.

Sözü edilen resmi kurumun adını yazınız. (10 Puan)

.....

1. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde insanlar cinsiyet, din, dil, ırk, düşünce, inanç gibi ayrıma uğramadan, insan olduğundan dolayı eşit ve özgürce yaşar. Temel hak ve özgürlükler anayasa ile güvence altına alınmıştır. Aynı zamanda yöneten ve yönetilenler kurallar dâhilinde hareket ederler. Adalet bağımsız yargı ile sağlanmıştır.

Verilen parçada demokrasinin hangi iki ilkesinden söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

- a. ....
- b. ....

2. Demokrasinin en iyi uygulanabileceği yönetim şeklidir. Halkın seçtiği kişilerin ülkeyi yönetmesi anlamına gelir. Bu yönetim anlayışında kişi egemenliği yoktur. Devlet yönetiminde halk iradesi esas alınır. Vatandaşın devlete, devletin vatandaşa karşı hak ve sorumluluklarını en iyi şekilde düzenleyen yönetim biçimidir.

Paragrafta sözü edilen yönetim biçiminin adını yazınız. (10 Puan)

.....

3. Demokrasi toplum içinde değişik düşünce ve fikirlerin serbestçe temsil edilmesi ve kişilerin bunlardan dilediklerine taraf olması esasına dayanır. Vatandaşların farklı görüşleri farklı siyasi partiler ile temsil edilir. Günümüzde tüm demokratik ülkelerde çok partili siyasi düzen benimsenmiştir.

Metinde demokrasinin hangi temel ilkesinden söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

4. Haklarını ve sorumluluklarını bilen, karşılaştığı sorunları hak, özgürlük ve sorumluluk temelinde çözmeye çalışan toplumsal sorunlara karşı duyarlı olan bireylere etkin vatandaş denir.

Etkin vatandaşın özelliklerinden dört tanesini yazınız. (4x3= 12 Puan)

- a. ....
- b. ....
- c. ....
- d. ....

5. Etkin vatandaşlar, toplumda sorumluluk bilinciyle hareket ederler. Toplumda ihtiyaç sahiplerine yardım etmek, gönüllü çalışmalara katılmak, toplumsal adaleti savunmak ve insan haklarını korumak gibi eylemlerle sorumluluklarını yerine getirirler.

Paragrafta etkin vatandaşın hangi alandaki sorumluluğundan söz edilmiştir? Yazınız. (10Puan)

.....

6. Bir özgürlüğün sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkilere hak denir. Temel haklar ise insanın doğuştan sahip olduğu, insanın insanca yaşayabilmesi için gerekli olan haklardır.

Buna göre temel haklarımızdan dört tanesini yazınız. (4x3= 12 Puan)

- a. ....
- b. ....
- c. ....
- d. ....

7. Duygusal ve akıllı bir varlık olan insan, sahip olduğu özellikleri koruyup geliştirebilmesi ve insan onuruna yakışır bir hayat sürdürebilmesi için devredilemez ve vazgeçilemez bazı haklara sahiptir. Ülkemizde temel haklarımız anayasa ile güvence altına alınmıştır. (Anayasa, Madde 17): Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Metinden hareketle bütün hakların temeli hangisidir? Yazınız. (10 Puan)

.....

8. Ünlü bir sanatçının ailesi ile gittiği tatil köyünde bir gazeteci tarafından gizli olarak çekilen fotoğraflarının sosyal medyada yayınlanması ülkede gündem oldu. Sanatçı bunun üzerine haberi yapan yayın kuruluşu ve gazeteci hakkında suç duyurusunda bulundu.

Sanatçının suç duyurusunda bulunmasının gerekçesi hangi temel hakkının ihlal edilmesiyle ilgilidir? Yazınız. (10 Puan)

.....

9. Aysun Hanım beyaz eşya satan mağazada bir ay önce aldığı çamaşır makinesinin arızalanması üzerine yetkili firmayı arayarak ürünün değiştirilmesini istedi. Ancak firma ürünün değiştirilmeyeceğini onun yerine tamir edileceğini bildirdi.

Aysun Hanım'ın sorununu çözmek için başvuracağı Tüketici Danışma Hattının numarasını yazınız. (8 Puan)

.....

10. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi Uygulama sayesinde devlet ile vatandaş arasındaki iletişim kanallarının tümü (elektronik mektup, faks, telefon ve şahsen) açık tutulmaktadır. Vatandaşların kendileri ve kamuyla ilgili, talep, şikâyet, ihbar, görüş ve önerileri ilettiği bir halkla ilişkiler uygulamasıdır.

Yukarıda açıklaması verilen Cumhurbaşkanlığı halkla ilişkiler uygulamasının kısa adını yazınız. (8 Puan)

.....

MEB'İN YENİ
100'Ü

ÖZETİN
ÖZETİ

ETKİNLİKLER

5. SINIF

SÜREÇ
ODAKLI

TÜRKİYE YÜZYILI
MAARİF MODELİ

YAZILI
SENARYOLARI

AKILLI
TAHTA

5. Ünite: Hayatımızdaki Ekonomi
6. Ünite: Teknoloji ve Sosyal Bilimler

Sosyal Bilgiler Defterim

Ekstra Ücretsiz
Dijital Platform

3000

Çözümlü Soru
ve Sınırsız

Deneme
Sınavları

5. SINIF

SOSYAL BİLGİLER

Bu fasikülün basım, yayım ve satış hakları Editör Yayınevine aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan; fasikülün tümünden veya bölümlerinden, yönergelerinden, ölçme araçlarından, etkinliklerinden ve fasiküldeki modellemelerden esinlenmek, bunları taklit etmek veya benzerini yapmak suçtur. Aynı zamanda elektronik yollarla, fotokopi yoluyla, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz veya dağıtılamaz.

Editör

Turgut MEŞE

Yazar

Komisyon

ISBN

978-605-280-560-2

Sertifika No

40447

Baskı ve Cilt

Özgür WEB Matbaacılık

ANKARA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.editoryayinevi.com

İÇİNDEKİLER

5. ÜNİTE: HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ

- ▶ KAYNAKLARIMIZIN VERİMLİ KULLANIMI 5
- ▶ BÜTÇEMİ PLANLIYORUM.....11
- ▶ İLİMİZDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER.....17

6. ÜNİTE: TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER

- ▶ TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN TOPLUM HAYATINA ETKİLERİ / TEKNOLOJİK ÜRÜNLERİN BİLİNÇLİ KULLANIMI.....23
- ▶ ÜNİTE DEĞERLENDİRME.....26

KAYNAKLARIMIZIN VERİMLİ KULLANIMI

* İnsanlar doğal kaynakları kullanarak hayatlarını devam ettirirler. Doğada bulunan ve ekonomik kaynaklarımız olan topraklar, ormanlar, sular ve madenler tükenmez değildir.

Toprak

- * Bitkilerin kökleriyle tutunduğu, insanların ve hayvanların üzerinde yaşadığı doğal bir kaynaktır.
- * Eskiden olduğu gibi günümüzde de çanak çömlek yapımında kullanılan toprak; tarım, seramik, fayans, cam, kiremit, tuğla ve çimento üretiminde kullanılan doğal kaynağımızdır.
- * Toprak kirliliğinin artmasının nedenleri;
  - Evsel atıkların toprağa rastgele bırakılması
  - Çiftçilerin bilinçsizce kimyasal gübre ve tarım ilacı kullanması
  - Fabrika atıklarının gerekli işlemler yapılmadan toprağa salınması
- * Toprağın kâğıt, pil, plastik ve cam atıklarıyla kirlenmesi canlıların yaşam alanlarının daralmasına neden olmaktadır.
- * Atık maddelerle kirlenen toprak, tarımın yapılmasına ve canlıların yaşamını devam ettirmesine engel olmaktadır.

Ormanlar

- * Yağışların düzenli ve yeterli olduğu alanlarda görülür.
- * Geçmişte konut, gemi, ev eşyası yapımı ve ısınma gibi alanlarda kullanılan ormanlar; günümüzde kâğıt üretimi, mobilya, ilaç, kozmetik gibi alanlarda kullanılmaktadır
- * Kendi besinlerini üretirken havadaki karbondioksidi kullanır ve havaya oksijen verir.
- * Bu nedenle ormanlar, dünyanın oksijen kaynağıdır.
- * Orman alanlarının azalmasının nedenleri;
  - Söndürülmeyen piknik ateşleri nedeniyle çıkan yangınlar
  - Bitkilerin doğadan aşırı miktarda toplanması
  - Ağaçların bilinçsizce kesilmesi
  - Ormanlık alanlara kırık cam parçalarının bırakılması
  - Yerleşim ve tarım alanı açmak için ormanların kesilmesi

Su

- * Yeryüzündeki tüm canlılar için gerekli olan yaşam kaynağıdır.
- * Su, içme dışında temizlik, tarımda sulama ve elektrik üretme amacıyla da kullanılmaktadır.
- * Fabrika ve kanalizasyon atıklarının denizlere, akarsulara, göllere ve yer altı sularına karışması sonucu sularımız kirlenmektedir.
- * Su kaynaklarının hızla kirlenmesi ve üretim süreçlerinde bilinçsizce kullanılması temiz su kaynaklarının azalmasına neden olmaktadır.
- * Kirli sulardaki atık maddeler, insan vücuduna geçebilir.
- * Bunun sonucunda insanlarda tifodan koleraya kadar salgın hastalıklar görülebilir.
- * Tarım arazileri kirli sularla sulandığında buralarda yetiştirilen sebze ve meyveleri tüketen insanlar zarar görebilir.
- * Su kirliliği sonucu su kaynaklarında yaşayan canlıların yaşamları sona erebilir.

Madenler

- * Sanayi faaliyetlerinde kullanılan doğal bir kaynaktır. Madenler; demir çelik, boya, otomotiv gibi sanayi alanlarında ve elektrik, elektronik araçların üretiminde ham madde olarak kullanılır.

Yenilenemeyen (Tükenebilen) Enerji Kaynakları

Taş kömürü: Yüksek ısı elde edilen demir-çelik sanayisi ile termik santral ile elektrik üretilen madendir.

Linyit: Isı ve elektrik elde etmede kullanılır.

Petrol: İşlenerek benzin, motorin ve gaz yağı gibi yakıtlar elde edilir.

Doğal gaz: Bina ısınması ve elektrik üretimi gibi değişik sektörlerde kullanılmaktadır.

Nükleer Enerji: Gıda güvenliği, tıp ve askeri gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

Yenilenebilir (Tükenemeyen) Enerji Kaynakları

Güneş enerjisi: Elektrik üretimi ve sıcak su ihtiyacı elde edilir.

Rüzgâr enerjisi: Rüzgârın gücünden yararlanılır.

Hidroelektrik enerji: Suyun akış hızından yararlanılarak elde edilen enerjidir.

Jeotermal enerji: Fay hatlarının bulunduğu yerlerden çıkan sıcak su buharı ile üretilen enerjidir.

Kaynakları Bilinçli ve Sürdürülebilir Bir Şekilde Kullanma

- * Kaynaklarımızı koruyarak doğru şekilde kullanmalıyız.
- * Çevreye ve doğaya zarar vermeyen, tükenmeyen yenilenebilir enerji kaynaklarını tercih etmeliyiz.
- * Su, ekmek, elektrik vb. tüketirken israftan kaçınmalıyız.
- * İsraftan kaçınarak enerji kaynaklarımızı gelecek nesillere ulaştırmalıyız.
- * Ülkemizin kaynaklarını hiç tükenmeyecekmiş gibi kullanmamalıyız.
- * Gelecek nesillere daha yaşanılır bir dünya bırakabilmek için bilinçli birer tüketici olmalıyız.
- * Doğayı kirletmeyerek toprak ve sudaki canlıların devamlılığını sağlamalıyız.
- * Yeryüzünde bizden başka yaşayan canlıların da olduğunu unutmamalıyız.

Sıfır Atık İçin 5D Yaklaşımı

Sıfır atık: israfın önlenmesi, kaynakların daha verimli kullanılması ve meydana gelen atık miktarının en aza indirilmesi için atıkların geri dönüştürülmesine denir.

Sıfır atık ile amaçlanan şunlardır;

- Temiz bir ortam oluşturarak verimliliğin artırılması
- İsrafın önüne geçilerek tasarruf edilmesi
- Ekonomik kazanç sağlanması
- "Duyarlı tüketici" bilincinin aşılması
- Çevresel risklerin azaltılması

Sıfır Atık İçin 5d Yaklaşımının Aşamaları

Düşün (Gerekli Değilse Tüketme): Bir şeyi satın almadan önce onun gerçekten ihtiyacınız olup olmadığını düşünün.

Örneğin kendinize: Bu benim için istek mi? İhtiyaç mı?, Onu satın almazsam olur mu? gibi sorular sorun.

Daha Az Tüket: Tükettiğiniz ve kullandığınız her şeyin doğaya olan etkisini düşünerek daha az plastik, daha az kâğıt ve daha az enerji tüketin.

Örneğin kâğıt yerine cam bardak, poşet yerine bez çanta ya da file ve plastik şişeler yerine su matarası kullanın.

Değerlendir (Yeniden Kullan): Artık kullanmayacağınız eşyalarınız çöp mü? Atmadan önce tekrar düşünün ve kendinize sorun: Onu yeniden kullanabilir miyim?

Örneğin eskiyen kalem kutusunu evdeki boya kalemlerini ya da başka bir şeyleri saklamak için kullanabilirsiniz.

Değiştir (Farklı Amaçla Kullan): Yeniden kullanamayacağınızı düşündüğünüz bir eşyayı keserek, yapıştırarak ve dikerek farklı bir eşyaya dönüştürüp kullanabilirsiniz.

Örneğin içtiğiniz meyve suyu kutusundan kumbara, saksı ve kalemlik yapabilirsiniz.

Dönüştür (Doğa Kazansın): Doğayı korumak için atıkları geri dönüştürüp doğaya kazandırın.

Satın alırken ürünlerin geri dönüştürülmüş malzemeden yapıp yapılmadığını kontrol edebilirsiniz.

Örneğin içecek kartonları "sürdürülebilir orman" denilen özel ormanlardan gelen malzemeden üretiliyor ve tekrar geri dönüştürülüyor.

1.
Etkinlik

Kaynaklarımızın Verimli Kullanımı

Verilen soruların cevabının hangi kavrama ait olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Hangisi doğal kaynaklarımızdan biri değildir?	Toprak
	Ormanlar
	Sanayileşme
Cevap:	

Bitkilerin kökleriyle tutunduğu, insanların ve hayvanların üzerinde yaşadığı doğal kaynak hangisidir?	Madenler
	Ormanlar
	Toprak
Cevap:	

Hangisi Sıfır Atık İçin 5D Yaklaşımının aşamalarından biri değildir?	Düşün
	Paylaş
	Değerlendir
Cevap:	

Hangisi kullanıldıkça tükenmeyen ve tekrar oluşması uzun yıllar almayan enerji kaynağıdır?	Doğal Gaz
	Nükleer Enerji
	Jeotermal Enerji
Cevap:	

Erozyon yoluyla verimli toprakların yok olmasında hangi doğal kaynağın tahrip edilmesi etkili olmuştur?	Madenler
	Ormanlar
	Toprak
Cevap:	

Yeryüzündeki tüm canlılar için yaşam kaynağı olup aynı zamanda elektrik üretilen doğal kaynak hangisidir?	Toprak
	Su
	Madenler
Cevap:	

Çiftçilerin bilinçsizce kimyasal gübre ve tarım ilacı kullanması hangi doğal kaynağımızın kirlenmesine yol açmaktadır?	Toprak
	Su
	Ormanlar
Cevap:	

İsrafın önlenmesi ve kaynakların daha verimli kullanılması için atıkların geri dönüştürülmesine ne denir?	Sıfır atık
	Dönüşüm kutusu
	Yenilenebilir enerji
Cevap:	

Hangi enerji kaynağının özelliği diğerlerinden farklıdır?	Taş kömürü
	Petrol
	Hidroelektrik
Cevap:	

Çevreye ve doğaya zarar vermeden, tükenmeyen ve yenilenebilir enerji kaynaklarını tercih eden kişi nasıl bir tüketicidir?	Hırslı
	Kararlı
	Bilinçli
Cevap:	

Enerji kaynaklarını bilinçli şekilde tüketen bir kişi hangi enerji kaynağını kullanmaktadır?	Yenilenemeyen
	Yenilenebilir
	Dönüştürülemeyen
Cevap:	

Sıfır Atık İçin 5D Yaklaşımının amacı toplumda hangi bilincin aşılanmasını sağlamaktır?	Meraklı tüketici
	Hızlı tüketici
	Duyarlı tüketici
Cevap:	

2.
Etkinlik

Kaynaklarımızın Verimli Kullanımı

Doğal kaynaklarımızın bilinçsizce kullanılmasının sonuçları ile ilgili verilmiş ifadeleri aşağıda uygun olan boşluklara yazınız.

Erozyon yoluyla verimli toprakların yok olmasına neden olur.	Tarım arazilerindeki zararlı maddelerin yetişen ürünlerle insanlara geçmesine neden olur.	Küresel ısınmanın ortaya çıkmasına neden olur.	Temiz su kaynaklarının azalmasına neden olur.
Enerji kaynaklarının tükenmesiyle gelecek nesillerin yaşamı zorlaşır.	İnsanlarda tifodan kolera-ya kadar salgın hastalıkların görülmesine neden olur.	Tarımın yapılmasına ve canlıların yaşamını devam ettirmesine engel olur.	Bitkilerin neslinin tükenmesine neden olur.
Toprak üzerindeki bitkilerin zarar görmesine bağlı olarak hayvanların besin zinciri bozulur.	Hava kirliliğine yol açarak doğal yaşam koşullarının bozulmasına neden olur.	Yabani hayvanların doğal yaşam alanlarının ortadan kalkmasına neden olur.	Su kaynaklarında yaşayan canlıların yaşamlarının sona ermesine neden olur.

Su kaynaklarının kirlenmesinin doğa ve insan üzerindeki etkileri

.....

.....

.....

.....

Toprak kirliliğinin doğa ve insan üzerindeki etkileri

.....

.....

.....

.....

Maden kaynaklarının bilinçsizce kullanılmasının doğa ve insan üzerindeki etkileri

.....

.....

.....

.....

Ormanların tahrip edilmesinin doğa ve insan üzerindeki etkileri

.....

.....

.....

.....

3.
Etkinlik

Kaynaklarımızın Verimli Kullanımı

Tükenebilir (yenilenemeyen) ve tükenmeyen (yenilenebilen) kaynaklarla ilgili verilen ifadeleri, ismini ve hangi kaynak olduğunu aşağıdaki ilgili resimlerin karşısına yazınız.

1 Zonguldak çevresinden çıkarılır. Demir-çelik sanayisinde kullanılır.

.....

2 Fay hatlarının bulunduğu yerlerden çıkan sıcak su buharı ile üretilen enerjidir.

.....

3 Güneşli gün sayısı fazla olan bölgelerde ısınmada, elektrik ve sıcak su üretmede kullanılır.

.....

4 Başta benzin, motorin, fuel oil, gaz yağı ve asfalt olmak üzere birçok ürün elde edilir. (

.....

5 Suyun akış hızından yararlanılarak elektrik elde edilen enerji türüdür.

.....

6 Konutlarda yakıt olarak kullanılırken termik santrallerde de elektrik üretmek amacıyla kullanılır.

.....

7 Uranyum ve toryum madenlerinin ham madde olarak kullanılmasıyla elde edilir.

.....

8 Şiddetli rüzgârların estiği yüksek kesimlere kurulan santrallerinde elektrik üretimi yapılmaktadır.

.....

9 Ülkemizde çok az üretilmektedir. Bina ısınması ve elektrik üretimi gibi değişik sektörlerde kullanılmaktadır.

.....

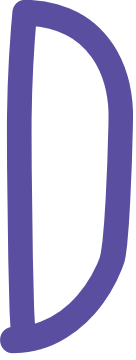

4.

Etkinlik

Kaynaklarımızın Verimli Kullanımı

Aşağıdaki ifadelerin Sıfır Atık İçin 5D Yaklaşımı'nın aşamalarından hangilerine ait olduğunu bulunuz. Daha sonra günlük hayatınızda karşılaştığınız örnek davranışları uygun olan alana yazınız.

Düşün (Gerekli değilse tüketme)

Daha az tüket

Değerlendir (Yeniden kullan)

Eğitir (Farklı amaçlarla kullan)

Önüşür (Doğa kazansın)

ÖRNEKLER

- Mehmetçik Ortaokulunda 5/A sınıfı öğrencileri okulda atık kağıt toplama geri dönüşüm kutusu yaptılar.
- Elif, kendisine kısa gelen pantolonu kesip şort olarak kullandı.
- Hasan Bey, iş yerinde kâğıt yerine cam bardak, pazar alışverişinde poşet yerine bez çanta kullanır.
- Babam her zaman alışverişe çıkarken ihtiyacımız dışında gereksiz harcamadan kaçınır.
- Yaren, eskiyen kalem kutusunu evdeki boya kalemlerini saklamak için kullanıyor.

Doğayı korumak için atıkları geri dönüştürüp doğaya kazandırın.

Örnek: .....

5D Yaklaşımı'nın aşamaları: .....

Yeniden kullanamayacağınızı düşündüğünüz bir eşyayı farklı bir eşyaya dönüştürüp kullanabilirsiniz.

Örnek: .....

5D Yaklaşımı'nın aşamaları: .....

Tükettiğiniz ve kullandığınız her şeyin doğaya olan etkisini düşünün. Daha az plastik, daha az kâğıt ve daha az enerji tüketin.

Örnek: .....

5D Yaklaşımı'nın aşamaları: .....

Bir şeyi satın almadan önce onun gerçekten ihtiyacınız olup olmadığını düşünün.

Örnek: .....

5D Yaklaşımı'nın aşamaları: .....

Artık kullanmayacağınız eşyalarınız çöp mü? Atmadan önce tekrar düşünün ve kendinize sorun: Onu yeniden kullanabilir miyim?

Örnek: .....

5D Yaklaşımı'nın aşamaları: .....

BÜTÇEMİ PLANLIYORUM

İhtiyaç, yaşamımızı sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek için mutlaka karşılamak zorunda olduğumuz ürün ve hizmetlerdir.

İstek, hayatımızı sürdürmek için ihtiyaç duymadığımız ancak elde ettiğimiz zaman mutlu olduğumuz ürün ve hizmetlerdir.

İnsanlar para kazanmak için çalışırlar, kazandıkları para ile istek ve ihtiyaçlarını karşılarlar.

Para harcarken planlı davranılmalı, ihtiyaçlara öncelik verilmelidir.

Bir şey satın almadan önce o ürünün istek mi yoksa ihtiyaç mı olduğunu ayırt etmek amacıyla "10 Saniye" kuralından yararlanılabilir.

İnsanlar paralarını planlı harcamak için bütçe hazırlar.

Belirli bir süre için tasarlanan gelir ve giderlerin tümüne **bütçe** denir.

Kazandığımız, harcadığımız ve birikim yapmayı düşündüğümüz paranın nasıl değerlendirileceği ile ilgili planlamaları bütçe ile yaparız.

İnsanlar bir işte çalışmalarının karşılığında para alırlar.

Belirli bir süre içinde, belirli yerlerden kazandığımız paraya **gelir** denir.

Bir hizmet ya da ürün karşılığı harcanan paraya da **gider** denir.

Temel ihtiyaçlara öncelik verilmelidir.

İhtiyaçlar önce, istekler sonra karşılanmalıdır.

Sinema ve gezmek gibi sosyal aktiviteler gerektiğinde ertelenmelidir.

Gelirin bir kısmı beklenmeden giderler için ayrılmalıdır.

Gelirin bir kısmı tasarruf için ayrılmalıdır.

Bütçe Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Aile Bütçesi

- * Ailedeki gelir ve gider dengesini oluşturduğumuz listeye **aile bütçesi** denir.
- * Aile bütçesinin giderlerini; beslenme, ev kirası, eğitim ve sağlık harcamaları, yakıt, faturalar, giyim vb. oluşturur.
- * Aile bütçesi hazırlanırken ihtiyaçlar öncelik sırasına göre belirlenmelidir.
- * Harcamalarımızı, ailemizin gelirini düşünerek yapmalıyız. Bunun için bir bütçe oluşturmalıyız.
- * Gelirimizden fazla harcama yapmak bütçemizi zor durumda bırakabilir.
- * Bu durumla karşılaşmamak için günlük hayatımızda tasarruf yapmalıyız.

Örneğin;

- Musluklar açık bırakılmamalıdır.
- İhtiyaçtan fazla gıda alınmamalıdır.
- Gereksiz yanan ışıklar söndürülmelidir.
- Tasarruflu elektronik cihazlar kullanılmalıdır.
- Kâğıt, cam ve plastik ürünler geri dönüşüme gönderilmelidir.
- Harcamalar isteklerimize göre değil ihtiyaçlarımıza göre yapılmalıdır.

Aile Bütçesi Hazırlamanın Faydaları

- * Aile bireyleri ailenin gelir ve giderleri hakkında bilgi sahibi olurlar.
- * İhtiyaçlar öncelik sırasına göre belirlenir.
- * Çocuklar paranın değerini daha iyi anlar.
- * Aile bütçesine; daha çok üretmek ve gereksiz tüketimden kaçınarak katkı sağlanır.
- * Aile bütçemizi, çalışıp para kazanarak, planlı yaşayarak ve genel masrafları en ucuza getirerek arttırırız.
- * Aile aşırı ve gereksiz harcamalar yapmaz.
- * Ev eşyaları iyi kullanılır. Elektrik, su, telefon ve doğal gaz gereksiz kullanılmaz.
- * Böylece tasarruf yaparken birikim sağlanır.

Ailemizin Aylık Bütçesi	
<u>Gelirlerimiz (TL)</u>	
Annemin maaşı = 22000	
Babamın maaşı = 30000	
+	
Toplam gelirimiz = 52000 TL	
Gelirlerimiz = 52000	
- Giderlerimiz = 40200	
Kalan paramız = 11800 TL	

Giderlerimiz (TL)	
Kira = 10000	
Mutfak = 5000	
Yakıt = 3000	
Elektrik = 800	
Su = 200	
Ulaşım = 1000	
Taksit = 2000	
Giyim = 5000	
Telefon = 1200	
Eğlence = 5000	
Diğer giderler = 7000	
+	
Toplam giderimiz = 40200 TL	

Benim Bütçem	
<u>Gelirlerim (TL)</u>	
Harçlığım = 1000	
Gelirlerim = 1000	
- Giderlerim = 700	
Kalan param = 300 TL	
<u>Giderlerim (TL)</u>	
Yiyecek, içecek	
(su, gofret, tost vb.) = 400	
Kırtasiye malzemeleri = 300	
+	
Toplam giderim = 700 TL	

- * Paramızı öncelikli olarak ihtiyaçlarımıza ayırmalıyız.
- * Para harcamamızı gerektirecek isteklerimizden uzak durmalıyız.
- * Paramızın bir kısmını kenara ayırıyoruz.
- * Satın aldığımız ürünleri gerektiği şekilde kullanmalıyız.
- * Tamiri mümkün olan ürünleri almamız.
- * Bir ürünü hizmet verebileceği son aşamaya kadar kullanmalıyız.

Ailemizin bize verdiği harçlıklar ya da devletten aldığımız burslar gibi gelirlerimizi kullanırken planlı olmalıyız.

Yaptığımız her harcamanın gerekli harcama olmasına özen göstermeliyiz.

Bireysel bütçemizi kullanırken dikkat etmemiz gerekenler hususlar şunlardır;

Çocukların da aileleri kadar büyük olmasa da belli bir bütçeleri olmalıdır.

Ailemizin gelir kaynaklarından her ay bize ayırdıkları paya **harçlık** denir.

Harçlıklarımızı mutlaka bir bütçe dahilinde harcamalıyız.

Unutmamalıyız ki gereksiz harcanan her kuruş bir kayıptır.

Harcama yaparken önce ihtiyaçlarımıza öncelik vermeli ve bir miktarını tasarruf amaçlı biriktirmeliyiz.

5.
Etkinlik

Bütçemi Planlıyorum

Verilen soruların cevabının hangi kavram olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Belirli bir süre için tasarlanan gelir ve giderlerin tümüne ne denir?	Kazanç	Ailemizin gelir kaynaklarından her ay bize ayırdıkları paya ne denir?	Harçlık
	Bütçe		Tasarruf
Cevap:	Para	Cevap:	Gider
Belirli bir süre içinde, belirli yerlerden kazandığımız paraya ne denir.	Emek	Aile bütçesi hazırlanırken hangisinin listede yer alması zorunlu değildir?	Kira
	Gider		Tiyatro
Cevap:	Gelir	Cevap:	Ulaşım
Ailedeki gelir ve gider dengesini oluşturduğumuz listeye verilen ad hangisidir?	Ek bütçe	Bir hizmet ya da ürün karşılığı harcanan paraya verilen ad hangisidir?	Borç
	Aile bütçesi		Gider
Cevap:	Sözleşme	Cevap:	İsraf
Bütçemizi zor duruma sokabilecek durumla karşılaşmamak için günlük hayatımızda hangisini yapmalıyız?	Ek bütçe	Aile bütçesi hazırlanırken hangisi bütçe listesinde olmak zorundadır?	Temel ihtiyaçlar
	Tasarruf		İsteklerimiz
Cevap:	Borçlanmak	Cevap:	Sosyal aktiviteler
Bir öğrenci olarak kendi bütçemizi hazırlarken hangisi önceliklerimiz arasında yer almaz?	Basketbol topu	Listede hangisinin fazla olması aile bütçesi hazırlanırken doğru bir planlama yapılmadığını gösterir?	Giderler
	Su		Gelirler
Cevap:	Kalem	Cevap:	İstekler
Harcamalarımızı yaparken ailemizin hangi durumunu düşünerek yapmalıyız?	Komşularını	Aile bütçemizi hazırlarken gelir ve giderlerin neyine dikkat etmeliyiz?	İsteklerimize
	Gelirini		Deftere yazılmasına
Cevap:	İsteklerini	Cevap:	Denk olmasına

6.
Etkinlik

Bütçemi Planlıyorum

Aşağıdaki tabloda 5. sınıf öğrencisi Tamer'in annesi ve babasının yardımıyla hazırladığı aile bütçesi tablosu verilmiştir. Tabloya göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Gelirlerimiz (TL)

Annemin maaşı 20.000

Babamın maaşı 30.000

Toplam: **50.000** TL

Giderlerimiz (TL)

Kira	6.000
Mutfak	5.000
Yakıt	2.500
Elektrik	500
Su	150
Ulaşım	1.000
Telefon	1.500
Eğlence	2.000
Giyim	3.000
Okul harçlığı	1.000
Sağlık	1.000
Gazete, dergi	250
Taksit	2.000
Toplam	25.900 TL

Tuğçe'nin ailesinin aylık geliri ne kadardır?

Tuğçe'nin ailesinin aylık gideri ne kadardır?

Tuğçe'nin ailesinin hazırladığı bütçede giderler daha çok neye göre hazırlanmıştır?

Tuğçe'nin ailesi giderlerini karşılayamayacak bir durum yaşarsa hangi giderlerde kısıtlama yapmalıdır? Neden?

Tuğçe'nin ailesi gelirlerinden tasarruf yapabilir mi? Neden?

Ailenin gelirleri giderleri karşılayabilecek durumda mıdır? Neden?

Tuğçe'nin ailesi gelirlerinden niçin tasarruf yapmalıdır?

Tuğçe'nin kendisine ayrılan harçlığı dengeli kullanmak için ne yapmalıdır?

Tuğçe, harçlığı ile ihtiyaçları dışında istediği kol saatini almak için ne yapmalıdır?

Bütçemizi oluştururken giderler bölümünde önceliği neye vermeliyiz?

7.

Etkinlik

Bütçemi Planlıyorum

Denk bütçe oluşturmak için aşağıda verilen israf önlemlerinin hangisiyle ilgili olduğunuzu yazınız.

Bir kişinin gelirinden aylık ya da günlük olarak belirli miktar para ayırıp gelecekteki ihtiyaçları karşılamaya yönelik faaliyetine "tasarruf" denir. Aile bütçesi veya kendi bütçemizi oluştururken gelirlerimizin giderlerimizi karşılayabilmesi ve aynı zamanda tasarruf etmemiz için günlük yaşamımızda israftan kaçınmalıyız.

1. Hayatımızı planlamalı ve işlerimizi bu plana uygun olarak yürütmeliyiz.

**Elektrik
İsrafını
Önlemek**

8. Bilgilerimizi bilgisayar ortamında korumalı ve iletmeliyiz.

2. Tabağımıza yiyebileceğimiz kadar yemek almalıyız.

**Su
İsrafını
Önlemek**

9. Gereksiz yanan lambaları kapatmalıyız.

3. Dişlerimizi fırçalarken musluğu kapatmalıyız.

**Zaman
İsrafını
Önlemek**

10. Artan yemekleri daha sonra tüketmek üzere doğru koşullarda saklamalıyız.

4. Yiyebileceğimiz kadar ekmek satın almalıyız.

**Yemek
İsrafını
Önlemek**

11. Giyeceklerimizi tek tek değil biriktirip topluca ütülemeliyiz.

5. Ütüleme işi bitmeden 5 dakika önce ütümüzü fişten çekmeliyiz.

**Giysi
İsrafını
Önlemek**

12. Televizyon seyretmeye, uykuya ve yemeğe gereğinden fazla zaman harcamamalıyız.

6. Giysilerimizi temiz tutmaya ve doğru koşullarda saklamaya dikkat etmeliyiz.

**Kâğıt
İsrafını
Önlemek**

13. Çamaşır ve bulaşık makinelerini ekonomik programda çalıştırmalıyız.

7. Kâğıdın her iki tarafını da kullanmalıyız.

**Ekmek
İsrafını
Önlemek**

14. Duş süresini mümkün olduğunca kısa tutmalıyız.

8.

Etkinlik

Bütçemi Planlıyorum

Aşağıda verilen ürünlerin ihtiyaç mı yoksa istek mi olduklarını yazınız.

Aile veya bireysel bütçemizi kullanırken dikkat etmemiz gereken en önemli husus paramızı temel ihtiyaçlarımıza ayırmalıyız. Unutmayalım ki ihtiyaçlarımızın karşılanması zorunludur. Temel ihtiyaçlara öncelik verilip isteklerin sonra karşılanması doğru bir bütçe oluşturmamızı sağlar.

1.

11.

2.

12.

3.

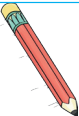
13.

4.

14.

5.

15.

6.

16.

7.

17.

8.

18.

9.

19.

10.

20.

İLİMİZDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

Ulaşım: Yolcu veya yükün bir yerden başka bir yere aktarılmasıdır.

Demir, hava, kara ve deniz yolu vasıtalarıyla yapılan faaliyetleri kapsar.

Ulaşımın gelişmesi sanayi ve ticaret faaliyetlerini de olumlu etkilemektedir.

Sanayi: Ham maddeye makinelerle biçim vererek, toplu olarak üretim yapılan ekonomik faaliyetlerdir.

Sanayi faaliyetleri; besin, maden, makine, kimya, çimento, cam, seramik, dokuma, tekstil gibi kollarla ayrılır.

Hayvancılık: Hayvanların bakımı, beslenmesi, üretimi ve yetiştirilmesini kapsayan ekonomik faaliyetlerdir.

Arıcılık, balıkçılık, ipek böcekçiliği, kümes hayvancılığı, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık gibi.

Dericilik, yün dokuma, et ve süt gibi ürünlerin üretiminde ham madde ihtiyacı karşılanmaktadır.

Hizmet: Eğitim, sağlık, haberleşme, bankacılık, güvenlik gibi alanlardaki iş gücü hizmet faaliyetini oluşturur. Ülkemizde birçok kişi hizmet faaliyetinde çalışmaktadır.

Madencilik: Yer altında bulunan madenleri çıkarma ve işleme faaliyetlerine denir.

Madencilik faaliyetleri otomotiv, mobilyacılık, beyaz eşya üretimi gibi sanayi faaliyetlerini de olumlu etkilemektedir.

Turizm: Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma gibi amaçlarla yapılan gezilere denir.

Ülkemizde doğa, yayla, kültür, termal, sağlık, yaz ve kış turizmi gelişmiştir.

Tarım: İnsanların ekme ve dikme yoluyla toprağı işleyerek ürün elde etmesine denir.

Hayvan yemi, unlu mamuller, tekstil, meyve suyu, şeker, yağ üretimi gibi birçok sanayi kolunun ham madde ihtiyacı tarım faaliyetleri ile karşılanmaktadır.

Ormanlık: Kereste, tomruk ve yakacak odun elde etmek; mobilya ve kâğıt sanayisi için ham madde sağlamak amacıyla yapılan faaliyetlerdir.

EKONOMİK FAALİYETLER

Birincil Ekonomik Faaliyetler: Doğrudan doğal ortama bağlı olarak sürdürülen, ham madde elde edilmesini sağlayan faaliyetlerdir. Tarım, hayvancılık, ormanlık, madencilik gibi ekonomik faaliyetleri içine alır

1

2

İkincil Ekonomik Faaliyetler: Ham maddelerin işlenip kullanılabilir hâle getirildiği faaliyetlerdir. Sanayi, inşaat, enerji üretimi gibi ekonomik faaliyetleri içine alır.

3

Üçüncül Ekonomik Faaliyetler: İnsanların ihtiyaç duyduğu eğitim, sağlık, hukuk, büro hizmetleri, ticaret, ulaşım, finans, turizm, güvenlik gibi hizmetleri kapsar. Hizmete yönelik yapılan ekonomik faaliyetler ile ilişkilidir.

4

Dördüncül Ekonomik Faaliyetler: Teknolojinin gelişimi ile bilginin toplanması, işlenmesi ve yayılması amacıyla yapılan çalışmalardır. Grafik tasarım, reklam yayıncılığı, çevrim içi hizmetler bu alanla ilişkilidir.

5

Beşincil Ekonomik Faaliyetler: Karar verme, yönetim ve kontrol etme faaliyetleri bu alanda yer almaktadır. Büyük şirket ve ülke yöneticiliği gibi faaliyetler bu alanla ilişkilidir.

Hizmet

- Nüfusu fazla olan yerlerde sağlık, eğitim, ulaşım, turizm, bankacılık, spor ve eğlence gibi hizmet sektörleri gelişmiştir.
- Ankara gibi eğitim, sağlık, haberleşme, bankacılık ve ulaşımın geliştiği illerde hizmete yönelik ekonomik faaliyetler daha fazladır.

Tarım

- Kış aylarının ılıman geçtiği Antalya gibi illerde seracılığa bağlı ekonomik faaliyetler yapılmaktadır.
- Elverişli iklime ve verimli arazilere sahip Adana gibi iller tarım faaliyetleri için uygun yerlerdir.
- Rize başta olmak üzere Ordu'dan Gürcistan sınırına kadar olan kıyı kesimde çay tarımı yapılmaktadır.

Turizm

- Muğla gibi yaz mevsiminin uzun sürdüğü ve denize kıyısı olan illerimizde yaz turizmine bağlı ekonomik faaliyetler gelişmiştir.
- Nevşehir zengin tarihi dokusu ve doğal varlıkları ile kültür turizminin önemli merkezlerindedir.
- Kar yağışının bol olduğu ve dağlık bölgelere sahip olan Erzurum gibi illerimizde kış turizmine bağlı ekonomik faaliyetler yaygındır.

Sanayi

- İstanbul gibi ulaşım ağının zenginleştiği illerde ticaret ve sanayi faaliyetlerine bağlı ekonomik faaliyetler de gelişmiştir.
- Erzurum, Malatya, Erzincan ve Elazığ'da şeker; Diyarbakır ve Şanlıurfa'da pamuklu dokuma sanayisi gelişmiştir.
- Rize'de çay; Zonguldak'da demir-çelik; Bolu ve Düzce'de kereste sanayisi gelişmiştir.

Hayvancılık

- Trabzon'da olduğu gibi ülkemizin göllerinde, akarsularında ve çevresindeki denizlerde balıkçılık faaliyetleri yapılır.
- Dağ çayırlarının geniş yer kapladığı Kars gibi illerimizde büyükbaş hayvancılığa yönelik ekonomik faaliyetler yapılır.
- Yaylaların geniş yer kapladığı ve çiçeksi bitkilerin çok olduğu Hakkari gibi illerimizde arıcılık faaliyetleri yaygındır.

Madencilik

- Zonguldak, taş kömürü kaynakları açısından çok zengindir.
- Petrolün çıkarıldığı tek yer Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir (Diyarbakır, Adıyaman, Mardin, Batman).
- Elazığ Türkiye'nin en büyük krom çıkarım alanıdır.

Ormancılık

- Rize gibi ormanlık alanların geniş yer kapladığı yerlerde orman ürünlerine yönelik ekonomik faaliyetler yapılır.
- Zonguldak'ta kağıt, Bolu ile Düzce'de kereste ve Kastamonu'da sunta fabrikaları bulunmaktadır.

Ticaret

- Ekonomik değeri olan ürünlerin alınıp satılmasına ve dağıtılmasına **ticaret** denilmektedir.
- Malların paketlenmesi, depolanması, tanıtılması, tüketiciye ulaştırılması ve satış sonrası hizmetleri gibi birçok işlem ticaret etkinliği içindedir.
- Ulaşımın gelişmiş olduğu yerler, aynı zamanda ticaretin de gelişmiş olduğu alanlardır.
- İstanbul Türkiye'nin ticaret merkezi olup Ankara, İzmir, Bursa, Konya ve Gaziantep gibi kentlerde de ticari hayat çok canlıdır.
- Antalya ve Adana gibi illerden iç ve dış pazarlara sebze ve turunçgiller gönderilmektedir. Giresun ve Rize'den iç ve dış pazarlara çay ve fındık gönderilmektedir.

9

Etkinlik

İlimizdeki Ekonomik Faaliyetler

Verilen soruların cevaplarının hangisi olduğunu bulup boşluğa yazınız.

Hangisi bir mal üretimi olmadan bir ihtiyacı karşılayan hizmet sektöründen değildir?	Mobilyacılık
	Turizmciilik
	Bankacılık
Cevap:	

Yaşadığımız çevredeki kaynakları kullanarak yeni ürünler elde etmeye ne denir?	Tüketim
	Ham madde
	Üretim
Cevap:	

Su, gübre, toprak ve kaliteli tohum ülkemizdeki ekonomik faaliyetlerden hangisine aittir?	Hayvancılık
	Tarım
	Ormancılık
Cevap:	

Adana'da pamuk üretimi hangi ekonomik faaliyet alanına girmektedir?	Birincil
	İkincil
	Üçüncül
Cevap:	

Erzurum'da kışların sert ve uzun geçmesi hangi sektörün gelişmesini sağlamıştır?	Kış turizmi
	Sanayi
	Yaz turizmi
Cevap:	

Yaz yağışlarının fazla olması, bitki örtüsünün gür çayır ve meralardan oluşması nedeniyle hangi ilimizde büyükbaş hayvancılık gelişmiştir?	Konya
	Kars
	Mersin
Cevap:	

İstanbul ilinin boğaza sahip olması hangi alanda önemini artırmıştır?	Haberleşme
	Ulaşım
	Turizm
Cevap:	

Hangi ilimiz yağışın yeterliliği nedeniyle tarımda sulamaya ihtiyaç duymaz?	İzmir
	Şanlıurfa
	Rize
Cevap:	

Konya ilimizde makarna, bisküvi ve un fabrikasının yoğun olmasının temel nedeni bu ildeki hangi tarımsal üretimin yapılmasıyla ilgilidir?	Mısır
	Pamuk
	Buğday
Cevap:	

Türkiye'de taş kömürünün en fazla çıkarıldığı ve madenciliğin geliştiği il hangisidir?	Muğla
	Zonguldak
	Hakkari
Cevap:	

Hangi ilimizde ormancılık faaliyetleri nedeniyle kereste ve kağıt fabrikaları bulunmaktadır?	Bolu
	Kayseri
	Iğdır
Cevap:	

Büyük şirket ve ülke yöneticiliği gibi faaliyetler hangi ekonomik faaliyet alanına girmektedir?	Dördüncül
	Üçüncül
	Beşincil
Cevap:	

10.
Etkinlik

İlimizdeki Ekonomik Faaliyetler

Aşağıda ekonomik faaliyet alanları verilmiş etkinliği örnekteki gibi yapınız.

İpek kumaş	Bisküvi	Paslanmaz çelik	Konya
Konserve	Otel işletme	Kereste	Kars
Demir-çelik	Çanakkale	Zonguldak	Elazığ
Bolu	Bursa	Antalya	Et ve süt ürünleri

Faaliyet alanı

Ormançılık

İpek böcekçiliği

Krom madeni

Buğday üretimi

Balıkçılık

Taş kömürü

Turizm

Büyükbaş hayvancılık

Ürün

Kereste

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Şehir

Bolu

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11.
Etkinlik

İlimizdeki Ekonomik Faaliyetler

Buldukları şehrin ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi veren öğrencilerin hangi şehirde yaşadıklarını örnekteki gibi yazınız.

Mesut: İlimiz Asya ile Avrupa kıtası arasında bir köprü vazifesi gördüğü için ülkemizin ticaret merkezi hâline dönüşmüştür.

İstanbul

Hüseyin: Zengin taş kömürü yatakları nedeniyle ilimizde demir-çelik sanayisi ekonomik faaliyetlerin başında gelmektedir.

Ramazan: Dünyanın en verimli topraklarından biri olan Çukurova'nın büyük bölümü ilimiz sınırları içinde yer alır. Bu nedenle şehir ekonomisinde en önemli faaliyet tarım olmuştur.

Lezin: İlimiz Menteşe yöresinde yer alır. Turizmin yanında ormancılık faaliyetleri de gelişmiştir. Sığla yağı üretimi, günlük ağacı ve meyan kökü diğer ekonomik faaliyetlerdir.

Ercan: Yaşadığım şehir ülkemizin tahıl deposu diye tanımlanıyor. Tuz üretiminde de en büyük paya sahip ilimizde çok sayıda un fabrikası bulunmaktadır.

Aziz: İlimiz yüz ölçümü bakımından Doğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük ilidir. Karasal iklimin çok sert geçmesi ve kışın uzun sürmesi ilimizde kış turizminin gelişmesini sağlamıştır.

Ebru: İlimiz Akdeniz Bölgesi'nin en büyük şehridir. Tarihi ve doğal güzellikleri nedeniyle turizm sektörü ekonomik faaliyetlerin başında gelmektedir.

Şevval: Tek başına Türkiye çay üretiminin % 85'ini karşılıyoruz. Son zamanlarda yayla turizmi ile de kendimizden söz ettiriyoruz.

Fırat: Atatürk Barajı'nın faaliyete girmesiyle suya kavuşan Harran Ovası ilimizin tarıma dayalı ekonomisini daha da geliştirmiştir. Balıklıgöl sayesinde turizm de gelişmiştir.

Sena: Yaşadığım il ülkemizde kayısı üretim alanında %65'lik paya sahiptir. Günümüzde kayısı üreticiliği şehrimizin temel ekonomik faaliyetleri arasında yer almaktadır.

YAŞADIĞIM İLDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

12.
Etkinlik

İlimizdeki Ekonomik Faaliyetler

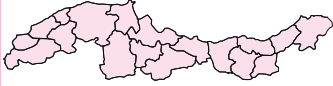
Diyagramda ekonomik faaliyetlerin en çok hangi ilde olduğunu örnekteki gibi yazınız.

Doğu Anadolu Bölgesi

Kayısı
Yaz turizmi
Krom
Kış turizmiVan
Erzurum
Elazığ
Malatya

Kayısı /Malatya

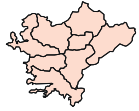
Karadeniz Bölgesi

Fındık
Kereste
Çay
Demir-çelikZonguldak
Rize
Bolu
Ordu

Marmara Bölgesi

Pamuk
Ayçiçeği yağı üretimi
Pirinç
Otomotiv sanayiKocaeli
Edirne
Tekirdağ
Balıkesir

Ege Bölgesi

Seramik
Tütün
Kağıt
Pamuklu dokumaAydın
Afyon
Kütahya
Denizli

Akdeniz Bölgesi

Halı dokuma
Petrol rafinerisi
Demir-çelik
İplikHatay
Kahramanmaraş
Mersin
Isparta

İç Anadolu Bölgesi

Madeni eşya
Buğday üretimi
Lüle taşı
Petrol rafinerisiKırıkkale
Eskişehir
Konya
Kayseri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Pamuk
Tütün
Zeytin üretimi
Yer fıstığıGaziantep
Şırnak
Şanlıurfa
Adıyaman

TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN TOPLUM HAYATINA ETKİLERİ

* Teknoloji; insan yeteneklerini geliştirmek ve insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılan bilgidir.

* İnsanların geçmişte gerçekleştirdiği buluş sonraki dönemlerde teknolojinin ilerlemesini kolaylaştırmıştır.

* Teknolojinin gelişmesi kültürel, ekonomi, eğitim, sağlık, iletişim ve ulaşım gibi birçok alanda hayatımızı kolaylaştırmaktadır.

* Yazı, kâğıt ve matbaanın yaygınlaşması bilgi birikimini arttırmış ve yeni buluşlara ortam hazırlamıştır.

* Her yeni buluş hayatımızı daha da kolaylaştırmış, sosyal ve toplumsal ilişkilerimizi etkilemiştir.

İletişim

Bilgisayar, tablet, akıllı telefon, televizyon, telsiz, radyo gibi teknolojik araçlar iletişim amacıyla kullanılmaktadır. İnsanlar, iletişim teknolojileri sayesinde uzakta yaşayanlarla genel ağ üzerinden iletişim kurabilmektedir,

Geçmişte bayram öncesinde uzakta yaşayan sevdiklerimize kart gönderirken cep telefonlarının kullanılmaya başlamasıyla kısa mesaj göndermeye başladık.

Teknoloji sayesinde çok uzakta yaşayan kişilerle görüntülü iletişim kurabiliyoruz.

Bilgi Edinme

Teknoloji, insanların kendilerini ilgilendiren konular hakkında kısa sürede bilgi edinebilmesini sağlamaktadır. İnsanlar kamu hizmetlerinden daha rahat ve hızlı bir şekilde yararlanmaktadır.

e-devlet, e-okul gibi uygulamalarla buldukları yerde devlet dairesine ve okula gitmeden işlemlerini yapmaktadır. Genel Ağ adresine bağlanarak veya ALO 182'yi arayarak tedavi için randevu alınabilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) sayesinde devlet ile vatandaş arasındaki iletişim kanallarının tümü (elektronik, mektup,-faks, telefon ve yüz yüze) açık tutulmaktadır.

Teknolojik Gelişmelerin Olumlu Etkileri

Sağlık

Ultrason, tomografi, MR (emar) cihazı, röntgen cihazı, stetoskop, diyaliz makinesi, gözlük ve işitme cihazı gibi teknolojik aletler sayesinde hastalıklar daha hızlı teşhis ve tedavi edilebilmektedir

"e-Nabız" mobil uygulaması ile tüm sağlık bilgilerimizi kendimiz yönetebiliyoruz.

Ulaşım

Hava araçları, hızlı trenler, gemiler, elektrikli araçlar, navigasyon sistemleri, trafik kameraları, akıllı trafik ışıkları, emniyet kemeri ve hava yastığı sistemleri sıklıkla kullandığımız ulaşım teknolojilerindedir.

Günümüzde bu ulaşım araçları sayesinde seyahatler oldukça kısa sürmektedir.

Ekonomi

Tarımda toprağı işlemede çeşitli teknolojik aletler kullanarak daha çok toprağı daha kısa sürede işleyerek verimliliğini artırmıştır. Makinelerin geliştirilmesiyle yüksek üretimi yapılmış, ürün fiyatları ucuzlamış ve kullanımları yaygınlaşmıştır.

Makinelerle daha fazla bilgiyi işleyerek bilgi ekonomisinin gelişmesini sağlamıştır. İnternet üzerinden yapılan alışverişlerde daha ucuz ürünlere ulaşma imkânı sağlanmıştır.

Eğitim

Teknolojik gelişmeler eğitim alanında da büyük kolaylıklar getirmiştir.

Okullarda kullanılan akıllı tahtalar sayesinde dersler daha verimli geçmektedir.

Bilgisayar ve internet sayesinde ödev hazırlama, bilgi edinme ve araştırma daha kolay hâle gelmiştir.

Teknolojik Gelişmelerin Olumsuz Etkileri

- * Yüz yüze iletişim ve konuşma giderek azalmaktadır. İnsanlar sosyal hayattan giderek uzaklaşıp yalnızlaşmaktadır.
- * Aile içi ilişkiler zayıflamaktadır. Akrabalık ve komşuluk ilişkileri azalmaktadır.
- * Arkadaşlık ilişkileri giderek sanal hâle dönüşmektedir.

- * Bilinçsiz kullanıldığında zaman kaybına yol açmaktadır.
- * Bilgisayar başında çok fazla zaman geçirmemiz göz ve beden sağlığımızı bozmaktadır.
- * Elektrikli cihazları doğru kullanılmadığı zamanlarda hayatımız tehlikeye girmektedir.

- * Silah teknolojisi birkaç dakikada yüz binlerce insanın ölümüne yol açmaktadır.
- * Küresel ısınma ve iklim değişikliğine yol açarak birçok hayvan türünün neslinin tükenmesine yol açmaktadır.

- * Hava, su ve toprak kirliliği gibi birçok çevresel sorunlara yol açmaktadır.
- * Uzun süre kullanılan cep telefonunun yaydığı radyasyon insan sağlığına zarar vermektedir.
- * Fabrikaların sebep olduğu atıklar canlı yaşamı tehdit etmektedir.

Teknolojik Ürünlerin Bilinçli Kullanımı

- * Teknolojik ürünler bizlere olumlu katkılar sunsa da bilinçli kullanılmadığında olumsuz etkilere yol açmaktadır.
- * Bir gün içinde tablet, telefon ve televizyon dahil olmak üzere çocukların ekran başında geçirmeleri gereken süre en fazla 45 dakika olmalıdır.
- * Kişiyi bilgisayar başına bağlayarak sosyalleşmesini engelleyen ve adına internet bağımlılığı denilen soruna yol açmaktadır.
- * Bağımlı olmamak için arkadaşlarımızla oynamaya zaman bulamaz ve sosyal yönümüzü geliştiremeyiz.
- * Göz sağlığımızı koruyabilmek için ekrana baktığımız her 20 dakikalık süre sonunda en az 20 metre uzaklıktaki bir cisme bakmak için birkaç dakikalık bir ara verilmelidir.
- * Cep telefonunu yalnızca zorunlu hâllerde ve kısa süreliğine kullanmalıyız.

- * Görüşmelerimizi kulaklıkla yaparak kendimizi cep telefonunun yaydığı radyasyondan koruyabiliriz.
- * Televizyon izlerken mesafe en az 2 metre olmalı ve duruş kurallarına uyulmalıdır.
- * Televizyon uzun süre ve yakından izlenmemelidir. Şiddet içeren programlardan uzak durulmalıdır. Gece ders çalışırken masa lambası kullanılmalıdır.
- * Teknolojik ürünleri doğru kullanmamız kendimize olduğu kadar başkalarına ve doğaya karşı da sorumluluğumuzdur.
- * Yapılış amacına uygun kullanılmalıdır. Kullanım kılavuzundaki uyarılara dikkat edilmelidir. Geri dönüşümü olan ürünler tercih edilmelidir.
- * Teknolojik atık oluşturmamaya özen gösterilmelidir. Elektrikli ürünler ıslak ortamlarda kullanılmamalıdır. Televizyon, bilgisayar vb. gibi teknolojik ürünler ihtiyacımız dışında kapalı tutulmalıdır.

Teknolojik Ürünlerin Yanlış Kullanımı

- * Uzun süre televizyon izlemek, bilgisayar kullanmak göz sağlığımızı bozar.
- * Hareketsizliğe neden olduğundan beden sağlığımızı olumsuz yönde etkiler.
- * Zaman kaybına yol açar.
- * Aile bireyleri ve arkadaşlarımızla iletişim kurmamızı engeller. Hayal gücümüzü azaltır.

13.
Etkinlik

Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkileri / Teknolojik Ürünlerin Bilinçli Kullanımı

Verilen soruların cevaplarının hangisi olduğunu bulup boşluğa yazınız.

İnsan yeteneklerini geliştirmek ve insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılan bilgiye ne denir?	Ürün	Uzaktaki bir akrabamızla internet üzerinden hızlıca görüşmemiz teknolojinin hangi alandaki faydasıyla ilgilidir?	İletişim
	Kitap		Ulaşım
	Teknoloji		Sağlık
Cevap:		Cevap:	
Teknolojik ürünleri doğru kullanmamız için hangisini dikkatlice incelemeliyiz?	Garanti belgesini	Çocukların ekran başında geçirmeleri gereken süre en fazla kaç dakika olmalıdır?	60 dakika
	Kullanma kılavuzunu		45 dakika
	Faturasını		120 dakika
Cevap:		Cevap:	
Televizyon izlerken mesafe en az kaç metre olmalıdır?	50 santimetre	Vergi dairesine gitmeden vergisini ödemek isteyen vatandaşlar hangi sistem üzerinden işlemini yapabilir?	e-Devlet
	1 metre		e-Ticaret
	2 metre		CİMER
Cevap:		Cevap:	
Hangi teknolojik buluşun yaygınlaşarak bilgi birikimini artırdığı ve yeni buluşlara imkân sağladığı söylenemez?	Kağıt	Vatandaşın kamuyla ilgili talep, şikâyet, görüş ve önerilerini dikkate alan Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'nin kısa adı hangisidir?	CİMER
	Matbaa		Alo 182
	Ampul		AKUT
Cevap:		Cevap:	
Akıllı tahta uygulaması teknolojinin hangi alandaki faydalarından biridir?	Ekonomi	Kişiyi bilgisayar başına bağlayarak sosyalleşmesini engelleyen sorunun adı nedir?	Yemek bağımlılığı
	Eğitim		Kitap bağımlılığı
	Ulaşım		İnternet bağımlılığı
Cevap:		Cevap:	
İnsanlar arası iletişimde mektup yerine günümüzde hangi teknolojik uygulama tercih edilmektedir?	Kısa mesaj	Hangisi teknolojinin etkisiyle ortaya çıkan ve birçok hayvan türünün neslinin tükenmesine neden olan sorunlardan biri değildir?	Küresel ısınma
	Telgraf		Zaman kaybı
	Pusula		İklim değişikliği
Cevap:		Cevap:	

14.
Etkinlik

Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkileri / Teknolojik Ürünlerin Bilinçli Kullanımı

Aşağıdaki cümleleri boş bırakılan yerlere uygun olan kavramları yazarak tamamlayınız.

1. Göz sağlığını korumak için ekrana bakılan her ..... dakikada bir uzağa bakılmalıdır.

2. Üretici firmalar ürettikleri teknolojik ürünlere belli zaman aralıkları için ..... belgesi vermektedir.

3. .... kılavuzunda cihazın bakımı ve güvenli çalıştırılması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

4. Uzun süre ekrana bakmak ..... rahatsızlıkları yaşanmasına sebep olur.

5. Teknolojik ürünlerle gereğinden fazla vakit geçirmek ..... dağınıklığına yol açar.

6. Işığın ..... gereğinden az veya çok olmamalıdır.

7. Gece ders çalışırken ..... lambası kullanılmalıdır.

8. Uzun süre ..... başında oturmak kan basıncında yükselmeye neden olur.

bakımları

bilinçli

vakit

fiziksel

dikkat

bel

göz

garanti

yirmi

masa

bilgisayar

kılavuzunda

faturası

kullanım

teknolojik

parlaklığı

9. Sağlık problemlerinin yaşanmaması için ..... ürünlerle gerektiği kadar vakit geçirilmelidir.

10. Bilgisayar, tablet ve oyun konsolunun fazla kullanımı ..... sağlık problemlerine neden olabilmektedir.

11. Teknolojik ürünler ..... kullanılmadığında insanlar ve doğa üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır.

12. Kullanma ..... teknolojik ürünlerin doğru kullanımı anlatılmaktadır.

13. Satın alınan ürünün ..... ve garanti belgesi bulunmalıdır.

14. Satın alınan ürünün gerekli ..... yaptırılmış olmalıdır.

15. Teknolojik ürünlerle gereğinden fazla ..... geçirmemiz beslenme düzenimizi etkiler.

16. Uzun süre bilgisayar başında aynı pozisyonda durmak ..... ağrısına nede olabilir.

15.
Etkinlik

Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkileri / Teknolojik Ürünlerin Bilinçli Kullanımı

Teknolojik gelişmelerin toplum hayatındaki etkilerini boş bırakılan alanlara yazınız.

OLUMLU

Teknolojik Gelişmelerin Etkileri

OLUMSUZ

.....

Hastalıkların tedavisi kolaylaşmıştır.

.....

.....

Sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlar hukuki süreçlerin yaşanmasına neden olmuştur.

.....

.....

Kitle iletişim araçlarıyla yaşanan sorunlar daha büyük kesimlere duyurulabilmektedir.

.....

.....

Bayramlarda büyükleri ziyaret ederek bayramlaşmak yerine mesaj göndermek yaygınlaşmıştır.

.....

.....

Komşuluk ilişkileri zayıflamaya başlamıştır.

.....

.....

Tarım faaliyetlerinde üretim artmıştır.

.....

.....

Teknolojik araçlara yapılan harcamalar bütçemize yük bindirmekte ve daha fazla para harcamamıza neden olmaktadır.

.....

.....

Teknoloji doğal ortamın bozulmasına neden olmuştur.

.....

.....

Teknolojik gelişmelerin artmasına bağlı olarak daha çok enerji tüketen araçlar üretilmektedir.

.....

.....

Veliler okula gitmeden öğrencileri ile ilgili bilgi sahibi olabilmektedir.

.....

.....

Teknolojinin yol açtığı küresel ısınma doğadaki canlı türlerinin neslinin tükenmesine neden olmaktadır.

.....

.....

İnternet bağımlısı olanlar sosyal hayattan ve toplumsal ilişkilerden uzak kalmayı tercih ederler.

.....

.....

Teknolojik gelişmeler devletin vatandaşlarına karşı hizmetlerini kolaylaştırmıştır.

.....

.....

İnsanlar teknoloji ile sorunlarını devlet kurumlarına daha rahat bir şekilde iletebilmektedir.

.....

.....

Aile üyeleri teknolojinin etkisiyle birbirlerine az zaman ayırmaktadır.

.....

16.
Etkinlik

Ünite Değerlendirme

Sorulara karşılık gelen cevapları uygun olan boşluğa yazınız.

	Jeotermal enerji	İnternet bağımlılığı	Kullanma kılavuzu	
CİMER	1. Kullanıldıkça tükenmeyen ve tekrar oluşması uzun yıllar almayan enerji kaynağı hangisidir?	.....	.....	Üretim
	2. İsrafın önlenmesi ve kaynakların daha verimli kullanılması için atıkların geri dönüştürülmesine ne denir?	.....	.....	
	3. Sıfır Atık İçin 5D Yaklaşımı'nın amacı toplumda hangi bilincin aşılmasını sağlamaktır?	.....	.....	
Gider	4. Ailedeki gelir ve gider dengesini oluşturduğumuz listeye verilen ad hangisidir?	.....	.....	Konya
	5. Bütçemizi zor duruma sokabilecek durumla karşılaşmamak için günlük hayatımızda hangisini yapmalıyız?	.....	.....	
Sıfır atık	6. Belirli bir süre için tasarlanan gelir ve giderlerin tümüne ne denir?	.....	.....	Toprak
	7. Yaşadığımız çevredeki kaynakları kullanarak yeni ürünler elde etmeye ne denir?	.....	.....	
	8. Yaz yağışlarının fazla olması, bitki örtüsünün gür çayır ve meralardan oluşması nedeniyle hangi ilimizde büyükbaş hayvancılık gelişmiştir?	.....	.....	
Kars	9. Buğday üretimi nedeniyle makarna, bisküvi ve un fabrikasının yoğun olduğu ilimiz hangisidir?	.....	.....	Aile bütçesi
	10. İnsan yeteneklerini geliştirmek ve insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılan bilgiye ne denir?	.....	.....	
	11. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi olarak bilinen bilişim ve iletişim teknolojileri kullanılarak topluma hizmet eden halkla ilişkiler uygulamasının kısa adı nedir?	.....	.....	
Bütçe	12. Kişiyi bilgisayar başına bağlayarak sosyalleşmesini engelleyen sorunun adı nedir?	.....	.....	Tasarruf
	13. Teknolojik ürünleri doğru kullanmamız için incelememiz gereken belgenin adı nedir?	.....	.....	
	14. Su, gübre, toprak ve kaliteli tohum ülkemizdeki ekonomik faaliyetlerden hangisiyle ilgili kavramlardır?	.....	.....	
	15. Bir hizmet ya da ürün karşılığı harcanan paraya ne ad verilir?	.....	.....	
	16. Çiftçilerin bilinçsizce kimyasal gübre ve tarım ilacı kullanması hangi doğal kaynağımızın kirlenmesine yol açmaktadır?	.....	.....	
	Teknoloji	Duyarlı tüketici	Tarım	

1. Toprak; bitkilerin kökleriyle tutunduğu, insanların ve hayvanların üzerinde yaşadığı doğal bir kaynaktır. İnsanlar toprağın üzerinde tarım yapar, bina inşa eder ve hayvan otlatır. Toprak birçok hayvanın yuvasıdır. Yetiştirdiğimiz sebze ve meyvelerle, hayvancılıktan elde ettiğimiz ürünlerle besin ihtiyacımızı karşılarız. Ancak son zamanlarda toprak kirliliğinin artması doğal yaşam alanlarının zarar görmesine sebep olmuştur.

Toprak kirliliğinin artmasının nedenlerini yazınız. (3x4=12 Puan)

- a. ....
- b. ....
- c. ....

2. İnsanlar paralarını planlı harcamak için bütçe hazırlar. Belirli bir süre için tasarlanan gelir ve giderlerin tümüne bütçe denir.

Bütçe hazırlarken dikkat edilmesi gereken hususlardan iki tanesini yazınız. (2x5=10 Puan)

- a. ....
- b. ....
- .....
- .....

3. Tüketim oranını koruyabilecek bir ölçekte üretilmeyen, yeniden oluşturulamayan veya yeniden kullanılamayan doğal kaynaklara yenilenemeyen (tükenebilen) enerji kaynakları denir.

Bu enerji kaynaklarına dört tane örnek yazınız. (4x3=12 Puan)

- a. ....
- b. ....
- c. ....
- d. ....

4. Gelirimizden fazla harcama yapmak bütçemizi zor durumda bırakabilir. Bu durumla karşılaşmamak için günlük hayatımızda tutumlu olmalıyız. Örneğin; musluklar açık bırakılmamalı, ihtiyaçtan fazla gıda alınmamalı, gereksiz yanan ışıklar söndürülmeli, daha az enerji tüketen elektronik cihazlar kullanılmalı, kâğıt, cam ve plastik ürünler geri dönüşüme gönderilmelidir.

Yukarıdaki açıklamada dengeli bir bütçe oluşturmak için hangi konudan söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

5. Türkiye etrafı denizlerle çevrili, dört mevsimi bir arada yaşayan ve yedi bölgeye ayrılmış bir ülkedir. Ülkemizde başta tarım ve hayvancılık olmak üzere ticaret, sanayi, bankacılık, ulaşım, güvenlik, iletişim ve turizm gibi çeşitli ekonomik faaliyetler yürütülmektedir.

Ülkemizde ekonomik faaliyetlerin bu denli çeşitlenmesinin nedenini yazınız. (10 Puan)

.....

6. Ulaşım elverişli ve büyük şehirlerin yakınındaki yerler fabrikalar kurmak için uygundur. Bu yerlerde ham maddenin atölye ya da fabrikalarda işlenip insanların kullanabileceği ürünlere dönüştürüldüğü ekonomik faaliyetler yürütülmektedir. Örneğin; Adapazarı'nda şeker, Trakya'da bitkisel yağ, İstanbul'da ilaç, Bursa ve İstanbul'da dokuma fabrikaları gibi.

Yukarıdaki açıklamada hangi ekonomik faaliyet alanından söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

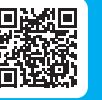
.....

7. Teknoloji sayesinde insanlar, artık tüm dünyada yaşanan gelişmelerden anında haberdar olabiliyor. Televizyon, radyo, genel ağ gibi araçlarla sorunlar daha büyük kesimlere duyurulabiliyor, aynı anda daha çok kişi bilinçlendiriliyor ve amaca giden yolda daha hızlı adımlarla ilerleme sağlanabiliyor. Teknoloji ile birlikte mesafeler kısaldı, uçak ya da hızlı trenler sayesinde sizler uzaktaki yakınlarınıza birkaç saat içinde ulaşabiliyorsunuz. Tanıdıklarınızla görüntülü konuşmalar yapabiliyorsunuz.

Verilen açıklamada teknolojinin hangi alanlara olan katkılarından söz edilmiştir? Yazınız. (2x4= 8 Puan)

a. ....

b. ....

8. Sosyal bilgiler dersinde Merve öğretmen; uzun süre televizyon izlemenin, bilgisayar kullanmanın göz sağlığını bozduğundan, hareketsizliğe neden olduğu için beden sağlığını olumsuz yönde etkilediğinden ve zaman kaybına yol açtığından aynı zamanda aile bireyleri ve arkadaşlarımızla iletişim kurmamızı engellediğinden ve hayal gücümüzü azaltığından söz etmiştir.

Buna göre Merve Öğretmen derste hangi konudan bahsetmektedir? Yazınız. (10 Puan)

.....

9. Teknolojinin olumlu yönleri olmakla birlikte olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Örneğin sanal ortam üzerinden sağlanan iletişim, zaman içinde yüz yüze iletişimi zayıflattı. Sosyal medya üzerinde yüzlerce arkadaşı olan bireyler, günlük hayatta yalnız kalabiliyor. Önceden evlerde akşam çay kahve eşliğinde aile bireyleri arasında hoş sohbetler yapılırdı. Günümüzde ise tablet, TV ve bilgisayar ekranına kilitlendiği için aile içi ilişkiler de bu olumsuzluktan nasibini aldı.

Buna göre teknolojik gelişmeler hangi alandaki hayatımızı olumsuz etkilemiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

10. Teknoloji, insanların kendilerini ilgilendiren konular hakkında kısa sürede bilgi edinebilmesini sağlamaktadır. Bunlardan biri de ülkemizde son dönemlerde faaliyete giren kısa adı CİMER olan bilişim ve iletişim teknolojileri kullanılarak hayata geçirilen bir halkla ilişkiler uygulamasıdır. Anayasa tarafından güvence altına alınan dilekçe ve bilgi edinme haklarının kullanımını kolaylaştırmak için oluşturulmuş dünyanın en büyük kamuoyu iletişim platformudur.

Sözü edilen bu kamuoyu platformun tam adını yazınız? (8 Puan)

.....

1. Teknolojik gelişmeler insanların hastalıklarının kısa sürede teşhis ve tedavi edilmesini sağlamaktadır. Aşıların yaygınlaşması salgın hastalıkların azalmasında etkili olmuştur. Diyaliz cihazı, gözlük ve protezlerin geliştirilmesi de insanların yaşam kalitesinin artmasını sağlamıştır.

Verilen parçada teknolojik gelişmelerin hangi alana olan katkısından söz edilmiştir? Yazınız. (8 Puan)

.....

2. Teknolojik ürünler yapılış amacına uygun kullanılmalıdır. Kullanım kılavuzundaki uyarılara dikkat edilmelidir. Geri dönüşümü olan ürünler tercih edilmelidir. Teknolojik atık oluşturmamaya özen gösterilmelidir. Elektrikli ürünler ıslak ortamlarda kullanılmamalıdır. Televizyon, bilgisayar vb. gibi teknolojik ürünler ihtiyacımız dışında kapalı tutulmalıdır.

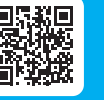
Yukarıdaki açıklamada hangi konudan söz edilmektedir? Yazınız. (10 Puan)

.....

3. Savaş uçakları, atom bombası buluş ve icatların olumsuz yanlarındandır. II. Dünya Savaşı'nda Japonya'ya atılan atom bombası yüz binlerce insanın birkaç dakikada içerisinde ölümüne yol açmıştır. Yapılan büyük yollar ve hava kirliliği ormanlarla birlikte pek çok canlının da yok olmasına neden olmaktadır. Küresel ısınma ve iklim değişikliği birçok hayvan türünün neslinin tükenmesine yol açmaktadır. Teknolojinin neden olduğu hava, su ve toprak kirliliği birçok çevresel sorunlara yol açarken aynı zamanda insan sağlığını da tehdit etmektedir.

Metinde hangi konudan söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

4. Teknolojik gelişmeler sayesinde okullarda kullanılan akıllı tahtalar sayesinde dersler daha verimli geçmektedir. Bilgisayar ve internet sayesinde ödev hazırlama, bilgi edinme ve araştırma daha kolay hâle gelmiştir. Diğer yandan tarımda toprağı işlemede çeşitli teknolojik aletler sayesinde daha çok toprağı daha kısa sürede işlemek verimliliğini artırmıştır. Makinelerin geliştirilmesiyle yüksek üretimi yapılmış, ürün fiyatları ucuzlamış ve kullanımları yaygınlaşmıştır.

Metinde teknolojik gelişmelerin hangi alanlara olan katkısından söz edilmiştir? Yazınız. (2x5=10 Puan)

- a. ....
- b. ....

5. Van'da yeryüzü şekillerinin engebeli olması, kışların uzun ve sert geçmesi sebebiyle yetiştirilebilen tarım ürünü sayısı sınırlıdır. Van'ın yüz ölçümünün yaklaşık %33'ü bol su ve otlakların olduğu plato ve yaylalardan oluşmuştur.

Bu durum Van'da hangi ekonomik faaliyetin yürütülmesine neden olmuştur? Yazınız. (8 Puan)

.....

6. Zonguldak'ta doğal kaynakların yönlendirdiğı bir ekonomik yapı görülür. Zonguldak, taş kömürü kaynakları açısından çok zengindir. Çıkarılan taş kömürü Zonguldak ve çevresinde insanlara yeni iş alanları oluşturmuştur. Taş kömürünün birçok fabrikada enerji kaynağı olarak kullanılması il dışına satışını ve taşınmasını zorunlu hâle getirmiş ve bu sayede şehrin nüfusu da artmıştır.

Buna göre Zonguldak'ta hangi alanlarda ekonomik faaliyetler gelişmiştir? Yazınız. (4x3=12 Puan)

- a. Taş kömürünün çıkarılması ve işlenmesi: .....
- b. Taş kömürünün taşınması: .....
- c. Taş kömürünün satılması: .....
- d. Fabrikaların kurulması: .....

7. Aile bireyleri ailenin gelir ve giderleri hakkında bilgi sahibi olurlar. İhtiyaçlar öncelik sırasına göre belirlenir. Çocuklar parasının değerini daha iyi anlar. Aile bütçesine; daha çok üretmek ve gereksiz tüketimden kaçınarak katkı sağlar. Aile üretimini çalışıp para kazanarak, planlı yaşayarak ve genel masrafları en ucuza getirerek artırır. Aile aşırı ve gereksiz harcamalar yapmaz.

Metinde hangi konudan söz edilmiştir? Yazınız. (10 Puan)

.....

8. Ailemizin gelir kaynaklarından her ay bize ayırdıkları paya harçlık denir. Harçlıklarımızı mutlaka bir bütçe dahilinde harcamalıyız.

Bireysel bütçemizi kullanırken dikkat etmemiz gereken hususlardan dört tane yazınız. (4x3=12 Puan)

- a. ....
b. ....
c. ....
d. ....

9. Sıfır atık; israfın önlenmesi, kaynakların daha verimli kullanılması ve meydana gelen atık miktarının en aza indirilmesi için atıkların geri dönüştürülmesine denir. Sıfır atık için 5D Yaklaşımı'nın aşamaları bulunmaktadır. Bu aşamaların birinde içtiğiniz meyve suyu kutusundan kumbara, saksı veya kalemlik yapabiliriz.

Metinde sıfır atık yaklaşımlarından hangisi ile ilgili örnek verilmiştir? Yazınız. (8 Puan)

.....

10. Doğal kaynaklardan elde edilebilen ve doğa tarafından daimî olarak takviye edilebilen enerjiye yenilenebilir (tükenmeyen) enerji denir.

Bu enerji kaynakları hangileridir? Yazınız. (4x3=12 Puan)

- a. ....
b. ....
c. ....
d. ....

www.ortaokuldata.com Dijital Eğitim Platformunun tanıtım ve kullanım videoları için karekodu okutunuz.

Dijital Eğitim Platformunda Neler Var?

Bu seti alan öğretmen ve öğrencilerin tamamı Dijital Eğitim Platformuna sınırsız sahip olacaktır. Dijital Eğitim Platformunda

- Deneme sınavları çözme,
- Soru çözme,
- Konu çalışma,
- Yapay zeka destekli istatistiksel raporlar alma,
- Süreç odaklı dijital öğrenci takip sistemi,
- Ders kitabının dijital içerikleri,
- Akıllı tahta uygulamaları

gibi birçok özelliğe sahiptir.

Dijital Eğitim Platformu Nasıl Kullanılır?

- Öğretmenin sisteme üye olması
  1. Öğretmen kendisi ortaokuldata.com'dan üyelik yapabilir.
  2. 0 (542) 262 03 37 whatsapp hattından yardım alarak üyelik yaptırabilir.
- Öğretmen, öğrenci listesini sisteme girdikten sonra öğrencilerin kullanıcı adı ve şifreleri otomatik oluşturulacak veya öğrenci listesini 0 (542) 262 03 37 whatsapp hattına göndererek sistem tarafından öğrenci şifreleri oluşturulacaktır.
- Öğrenci, öğretmeninden alacağı şifre ile sisteme giriş yapabilecektir.

* Sınırsız kullanım süresi 1 eğitim-öğretim yılıdır.

5. Sınıf

Soru Bankası, Defterim

6. Sınıf

Soru Bankası, Defterim

7. Sınıf

Soru Bankası, Defterim

8. Sınıf

Soru Bankası, Defterim

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi 1518 Sok.
Mat-Sit İş Merkezi No:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81
www.editoriyayinevi.com | bilgi@editoriyayinevi.com

Nasıl Sipariş Edebilirim?

Kitapçınızdan talep edebilir veya 0 505 099 24 84 telefon hattından bilgi alabilirsiniz.

9 786052 805602